

UNIVERZALNI PERIODIČNI PREGLED

Republika Hrvatska

Među-izvješće o provedbi preporuka UN Vijeća za ljudska prava prema mehanizmu Univerzalnog periodičnog pregleda (UPR)

Veljača 2019.

Republika Hrvatska

Sadržaj

➤ Međunarodni instrumenti i proces izvještavanja	1
➤ Pravni i institucionalni okvir	4
➤ Diskriminacija.....	7
➤ Zločin iz mržnje, govor mržnje i kleveta.....	8
➤ Zatvori /Mučenje.....	11
➤ Nasilje u obitelji.....	13
➤ Prava žena.....	23
➤ Djeca.....	27
➤ Osobe s invaliditetom.....	37
➤ LGBT osobe.....	43
➤ Trgovanje ljudima	44
➤ Nacionalne manjine.....	46
➤ Izbjeglice, povratnici	54
➤ Migranti i tražitelji azila.....	56
➤ Ratni zločini i nestale osobe	59

Međunarodni instrumenti i proces izvještavanja

5.1. Pristupiti većem broju ugovora na području ljudskih prava i njihovim fakultativnim protokolima (Izrael);

Nakon što je po svojoj samostalnosti dio ugovora na području ljudskih prava prihvatila aktom o sukcesiji, Republika Hrvatska je nastavila s njihovim prihvaćanjem te je danas stranka gotovo svih. U razdoblju za koje se razmatra Izvješće ratificirala je Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi (CRC-OP-IC) kao i Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (dalje: Istanbulska konvencija).

5.2. Razmotriti ratifikaciju Međunarodne konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnih nestanaka (ICPPED) i priznati nadležnost njezinog Odbora (Urugvaj);

Ratifikacija Međunarodne konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnih nestanaka (ICPPED) je i daje u razmatranju te će se o daljnjoj odluci izvijestiti u izvješću za treći ciklus Univerzalnog periodičnog pregleda.

5.3. Ratificirati ICPPED (Argentina);/Ratificirati ICPPED (Francuska);/Ratificirati ICPPED (Kostarika); / Ratificirati ICPPED (Portugal);

Vidi: 5.2.

5.4. Ratificirati bez odgode ICPPED (Bosna i Hercegovina);

Vidi: 5.2.

5.5. Ubrzati napore za ratifikaciju ICPPED (Ruanda);

Vidi: 5.2.

5.6. Ubrzati napredak za ratifikaciju ICPPED (Irak);

Vidi: 5.2.

5.7. Nastaviti s ratifikacijom ICPPED (Srbija);

Vidi: 5.2.

5.8. Pojačati napore za ratifikaciju ICPPED (Sijera Leone);

Vidi: 5.2.

5.9. Ratificirati Fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima (OP-ICESCR) (Portugal); / Ratificirati OP-ICESCR (Grčka);

Vidi: 5.10.

5.10. Potpisati i ratificirati Fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima (Francuska);

RH razmatra pristupanje.

5.11. Razmotriti ratifikaciju OP-ICESCR (Namibija);

Vidi: 5.10.

5.12. Ratificirati Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi (OP-CRC-IC) (Maroko); / Ratificirati OP-CRC-IC (Portugal);/ Ratificirati Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi (OP-CRC-IC) (Benin);

RH je ratificirala OP-CRC-IC.

5.13. Ubrzati postupak ratifikacije OP-CRC-IC (Slovačka);

Vidi: 5.12.

5.14. Ratificirati Međunarodnu konvenciju za zaštitu prava svih migranata i članova njihovih obitelji (ICRMW) (Kirgistan); /Pristupiti ICRMW (Sijera Leone)*;

*RH odbila preporuku, vidi: dokument: A/HRC/30/14/Add.1

5.15. Razmotriti ratifikaciju ICRMW (Ruanda); / Razmotriti ratifikaciju ICRMW (Filipini); / Razmotriti ratifikaciju ICRMW (Nikaragva)*;

*Vidi: 5.14.

5.17. Potpisati i ratificirati relevantne međunarodne instrumente koji se odnose na izbjeglice i tražitelje azila (Benin);

RH je ratificirala Konvenciju o statusu izbjeglica iz 1951. i Protokol iz 1967. Također, zakonodavstvo na području azila i migracija u skladu je s međunarodnim načelima i pravnom stečevinom EU. Kao EU članica, Hrvatska ispunjava obveze neposrednom primjenom uredbi ili transponiranjem direktiva u nacionalno zakonodavstvo (Uredba o Dublinskom postupku br.604/2013, Uredba o uspostavi Eurodac sustava 603/2013, Kvalifikacijska direktiva 2011/95/EU, Direktiva o postupku azila 2013/32, Direktiva o prihvatu podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu 2013/33, Direktiva o privremenoj zaštiti 2001/55/EZ).

5.18. Ratificirati Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Nizozemska);/Pristupiti Konvenciji Vijeća Europe

(Istanbulskoj) o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Turska); Ratificirati Istanbulsku Konvenciju o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Austrija);

RH je ratificirala Konvenciju te je ista na snazi od 1. listopada 2018.

5.19. Osigurati brzu ratifikaciju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Italija);

Vidi: 5.18.

5.22. Poduzeti konkretne mjere za borbu protiv svih oblika nasilja nad ženama, uključujući ratifikaciju Istanbulske konvencije (Njemačka);

Poduzimaju se konkretne mjere, uključujući i temeljem Konvencije koja je postala dio domaćeg pravnog sustava. K tome se osiguravaju i značajna sredstva, te se ilustrativno navodi djelovanje Ministarstva pravosuđa: za unaprjeđivanje intervencija te podizanje kompetencija službenika zatvorskog sustava za primjenu Konvencije u prve tri godine, predviđeno je 200.000,00 kn godišnje, dok je za psihosocijalni tretman u kaznenom i prekršajnom postupku osigurano 600.000,00 kn. Osigurat će se dodatnih 400.000,00 kn za izvršenje zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana i sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana. Za besplatnu pravnu pomoć u građanskim stvarima i provedbu čl. 56. Konvencije, "Mjere zaštite", osigurat će se minimalno 600.000,00 kn. Radi praćenja i prikupljanja statističkih podataka sukladno čl. 11. Konvencije nadogradit će se elektronski sustav podataka.

5.23. Priznati nadležnost Odbora za uklanjanje rasne diskriminacije prema članku 14. Međunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije (Alžir);

Hrvatska ima snažan pravni okvir za pojedinačna prituživanja. S obzirom na prihvatanje preporuke ista se razmatra, te će se o aktivnostima izvijestiti u trećem izvješću prema UPR-u.

5.16. Razmotriti ratifikaciju MOR Konvencije 189 o muškarcima i ženama radnicima u domaćinstvu (Nikaragva)¹; /Razmotriti ratifikaciju MOR Konvencije 189 (Filipini)*;

*RH odbila preporuku, vidi: dokument: A/HRC/30/14/Add.1

5.65. Podnijeti dospelja izvješća nadzornim tijelima na području ljudskih prava (Portugal);

Upravo je u tijeku reguliranje obveze oko podnošenja svih dospeljih izvješća po CERD-u, te se priprema i periodičko izvješće prema CRC te inicijalno prema Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji.

5.66. Podnijeti drugo periodičko nacionalno izvješće Odboru za gospodarska, socijalna i kulturna prava, čija se izrada duguje od 2006. (Republika Koreja);

¹ Riječ je o Konvenciji o dostojanstvenom radu radnika u kućanstvu.

O podnošenju ovog izvješća, Hrvatska će izvijestiti u izvješću za treći ciklus prema UPR-u.

5.41. Razmotriti osnivanje među-vladinog odbora odgovornog za provedbu međunarodnih obveza, između ostalog za koordinaciju i izradu nacrtu nacionalnih izvješća prema ugovornim tijelima (Portugal)*;

*RH odbila preporuku, vidi: dokument: A/HRC/30/14/Add.1

5.64. Uključiti organizacije civilnog društva u postupanje prije dovršenja i podnošenja Nacionalnog izvješća² (Norveška);

U proces izvještavanja se redovito uključuju organizacije civilnog društva (dalje: OCD)

Pravni i institucionalni okvir

5.24. Nastaviti s osnaživanjem okvira za ljudska prava, uz punu provedbu postojeće institucionalne i pravne zaštite (Australija);

U svrhu zaštite, poštivanja i promicanja ljudskih prava kontinuirano se provode mjere koje su sinergijski definirane kroz različite nacionalne strategije, programe i akcijske planove za ostvarivanje ljudskih prava, a zahvaćaju širok raspon područja i tema, uključujući i potrebe posebno osjetljivih društvenih skupina.

5.43. Provoditi i primijeniti zakonodavstvo na području ljudskih prava u praksi kao i provoditi preporuke pučkog pravobranitelja (Slovenija);

Vlada prati godišnja izvješća pučkog pravobranitelja u cilju jačanja sustava zaštite ljudskih prava te izvješća redovito upućuje na mišljenje Hrvatskome saboru.

5.36. Pojačati napore za poboljšanje i jačanje institucija na području ljudskih prava (Nigerija);

Uz instituciju pučkog pravobranitelja djeluju još tri posebna pravobranitelja: za djecu, za ravnopravnost spolova i za osobe s invaliditetom. Kako bi institucije pravobraniteljstva bile dostupnije građanima otvoreni su područni uredi pučke pravobraniteljice kao i pravobraniteljice za djecu u Rijeci, Osijeku i Splitu, te pravobraniteljice za osobe s invaliditetom u Osijeku.

5.44. Razmotriti razvoj ljudsko-pravnih indikatora, kao što je predloženo od OHCHR-a kao instrumenta koji omogućuje detaljnije i koherentnije vrednovanje nacionalnih politika na području ljudskih prava (Portugal);

Kontinuirano se provodi veći broj aktivnosti koje pridonose razvoju primjene pokazatelja ljudskih prava (Human Rights Indicators). Primjerice, navodimo „Sveobuhvatno istraživanje baznih podataka za praćenje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013.-20.“ koje je provedeno 2017. i 2018.

² Odnosi se na izvješće prema UPR procesu.

5.45. Nastaviti provoditi različite nacionalne programe i politike, posebice “Nacionalni program za zaštitu i promicanje ljudskih prava 2013.-2016.,” i „Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju jednakih prava na području integracije 2013.-2015.“³ (Indonezija):

Nastavlja se s predloženim aktivnostima: pri Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina osnovana je Radna skupina za vrednovanje provedbe Nacionalnog programa za zaštitu i promicanje ljudskih prava 2013.-16. kao i Radna skupina za izradu Nacionalnog programa za zaštitu i promicanje ljudskih prava 2018.-21., te je usvojen Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita 2017.-19. koji definira strateška područja i mjere za pružanje optimalnih uvjeta za integraciju stranaca u hrvatsko društvo.

5.42. Dovršiti nacrt Strategije i Akcijskog plana za borbu protiv korupcije i učinkovito procesuirati počinitelje korupcijskih djela (Turska);

Ulaskom u EU, Hrvatska snažnije razvija strateški okvir za preventivno djelovanje na uzroke i rizike nastanka korupcije. Izradi strateških dokumenata pristupa sinergijskim djelovanjem svih sudionika (vladin i nevladin sektor, mediji, socijalni partneri) te vrši identifikaciju korupcijski rizičnih poslovnih procesa kao i zakonskih nedostataka te pokreće ciljane antikorupcijske intervencije.

Usmjerena aktualnog strateškog okvira artikulirana su u Strategiji suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015.-2020., koja prepoznaje prioritetna područja i ciljeve ključne za jačanje antikorupcijskog mehanizma u sedam prioritetnih područja: pravosuđe, gospodarstvo, poljoprivreda, zdravstvo, znanost, obrazovanje i sport, infrastruktura, okoliš i promet. Mjere za upravljanje prepoznatim rizicima obuhvaćaju strateška područja koja se odnose na reguliranje sukoba interesa, sustav javne nabave, politički sustav i upravu na državnoj i lokalnim razinama vlasti, rad javne uprave, rad trgovačkih društava u vlasništvu države i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kao i na pristup informacijama kod tijela javne vlasti i na jačanje uloge OCD, građana i medija u suzbijanju korupcije. Za njenu razradu donose se u kontinuitetu dvogodišnji akcijski planovi (do sada su doneseni i provedeni Akcijski plan za 2015. i 2016. te Akcijski plan za 2017. i 2018. Trenutno je u tijeku izrada Akcijskog plana za 2019. -2020. uz Strategiju suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020.).

Novi strateški okvir u području borbe protiv korupcije daje važnost represivnom djelovanju kao i snaženju zakonskih regulacija, ali i daljnjoj primjeni preventivnih antikoruptivnih mehanizama za jačanje učinkovitosti, transparentnosti i stručnosti u radu odgovornih javnih institucija.

5.37. Povećati financijske i ljudske resurse za raspoložbu Uredu pučke pravobraniteljice, kako bi se omogućilo ostvarenje proširenog mandata (Sijera Leone);

Sredstva za rad Ureda pučkog pravobranitelja osigurana su na poziciji državnog proračuna i kontinuirano se povećavaju na godišnjoj razini, čime se omogućava i povećavanje broja

³ Točan naziv je: „Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca za razdoblje od 2013. do 2015. godine“.

zaposlenih. Slijedom navedenoga, a sukladno Planu prijema u državnu službu u Uredu pučke pravobraniteljice u 2017. zaposleno je dvoje, a u 2018. još četvero novih službenika.

5.38. Dodijeliti potrebna sredstva za osiguranje učinkovitog djelovanja Ureda pučke pravobraniteljice (Timor-Leste);

Vidi: 5.37.

5.39. Čak i samo umjereno i postupno, povećati broj osoblja i financijska izdvajanja za pučku pravobraniteljicu, kako bi se osiguralo da su ljudski i financijski kapaciteti također u skladu s njegovom snažnijom pravnom pozicijom (Mađarska);

Kao što je izneseno, u posljednje dvije godine došlo je do značajnog povećanja broja zaposlenih u Uredu pučke pravobraniteljice, te je zaposleno ukupno 8 novih službenika. Također je povećano i njegovo financiranje, uključujući i regionalne urede.

5.40. Istražiti načine pribavljanja potrebnih sredstava za osiguranje nezavisnog i učinkovitog djelovanja Ureda pučke pravobraniteljice (Ukrajina);

Uz osigurana sredstva iz državnog proračuna Ured pučkog pravobranitelja može pribavljati i dodatna sredstva za provedbu posebnih programa i projekata u kojima želi sudjelovati.

5.122. Poduzeti korake za osiguranje primjerene podrške i pristupa zdravstvenim ustanovama, za osobe u ruralnim područjima (Maldivi);

Zdravstvena zaštita stanovništva, pruža se na načelima jednakosti, kontinuiranosti, i dostupnosti. Broj i raspodjela zdravstvenih ustanova određeni su Mrežom javne zdravstvene službe koja se određuje temeljem: ukupnog broja stanovnika, ukupnog broja osiguranih osoba Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (dalje: Zavod), demografskih karakteristika stanovnika, zdravstvenog stanje stanovništva, socijalne struktura stanovnika, gravitirajućeg broja stanovnika, karakteristika pojedinih područja, raspoloživosti zdravstvenih resursa, utjecaja okoliša na zdravlje stanovništva te gospodarskih mogućnosti.

U cilju poboljšanja uvjeta pružanja usluga primarne zdravstvene zaštite u domovima zdravlja i ordinacijama nositelja privatne prakse u koncesiji provode se ulaganja u opremu i infrastrukturu kroz Operativni program „Konkurentnost i kohezija 2014/20“, u 85% EU financiranju, dok županije osiguravaju 15%.

Također, provedeno je financiranje specijalističkog usavršavanja doktora medicine u okviru Operativnog programa “Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-20., za pet vrsta specijalizacija: obiteljske/opće medicine, pedijatrije, ginekologije i radiologije u domovima zdravlja, te hitne medicine u županijskim zavodima za hitnu medicinu na ciljanim područjima (prioritetna geografska područja su nerazvijena područja u kojima postoji nepopunjenost Mreže javne zdravstvene službe na razini primarne zdravstvene zaštite). Osigurano je oko 186 milijuna kn (po modelu: Europski socijalni fond - ESF 85 %, te nacionalno sufinanciranje 15 %).

U cilju osiguranja kontinuiteta i dostupnosti pružanja zdravstvene zaštite važnu ulogu imaju i osnivači zdravstvenih ustanova u jedinicama lokalne i područne samouprave, kroz stvaranje povoljnih životnih i radnih uvjeta za privlačenje zdravstvenih djelatnika na ruralna područja.

5.123. Djelovati u korist ravnomjernije područne pokrivenosti zdravstvenih usluga, s posebnim usmjerenjem na ruralna područja (Egipat);

Vidi: posljednji paragraf 5.122.

5.118. Nastaviti s osiguranjem punog ostvarenja prava na sigurnu pitku vodu i sanitarije za sve (Egipat);

Ustavne norme vezane za ljudska prava, uključujući i osiguranje uvjeta na zdrav život, zaštitu zdravlja ljudi, prirode i okoliša odnose se na obveze države i jedinica lokalne i područne samouprave. Pravo na sigurnu pitku vodu regulirano je Zakonom o vodama i Zakonom o vodi za ljudsku potrošnju (uključujući i Pravilnik koji regulira odgovornosti pravnih osoba). Hrvatska je stranka Protokola o vodi i zdravlju čiji je temeljni zahtjev jednakost pristupa zdravstveno ispravnoj vodi za ljudsku potrošnju.

U svrhu osiguranja zdravstveno ispravne vode za ljudsku potrošnju provode se: plan monitoringa vode za ljudsku potrošnju, službene kontrole nad isporučiteljima vodnih usluga, ispitivanja vode na vodocrpilištu te monitoring voda. Hrvatski zavod za javno zdravstvo koordinira provedbu monitoringa zdravstvene ispravnosti vode za ljudsku potrošnju te vodi Bazu podataka o rezultatima dok pravne osobe koje obavljaju djelatnost javne vodoopskrbe održavaju vodoopskrbne objekte, ispituju ispravnost vode te javno objavljuju podatke.

Pri Ministarstvu zdravstva djeluje Stručno povjerenstvo za vodu namijenjenu ljudskoj potrošnji (daje stručna mišljenja i preporuke kod odstupanja od parametara za ispravnost vode i prilikom onečišćenja) te Stručno povjerenstvo za procjenu rizika u programu monitoringa vode za ljudsku potrošnju. Također, sanitarna inspekcija provodi službene kontrole vode za ljudsku potrošnju te, kad se kod inspeksijskog nadzora utvrde nesukladnosti, donosi upravne i prekršajne mjere.

Ukupno 93% stanovništva ima mogućnost priključenja na javne sustave vodoopskrba, od kojih je 87% spojeno, dok ostali koriste individualne zdence. Kontinuirano se unaprjeđuju vodoopskrbni sustavi (nekoliko infrastrukturnih projekata je u tijeku - EU fondovi), te je zbog problema kod određenih lokalnih vodovoda u izradi temeljita analiza s rokom do 2020.

Diskriminacija

5.55. Osnažiti nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije, uključivanjem indikatora i praćenjem mjera, određivanjem tijela odgovornih za njegovu provedbu i uspostavom vremenskog roka za postizanje ciljeva (Meksiko);

Nacionalni plan za suzbijanje diskriminacije za razdoblje 2017.-22. s pripadajućim Akcijskim planom 2017.-19. uključuje mjere, nositelje i su-nositelje, indikatore provedbe i rokove izvršenja te iznose i izvore financiranja. U cilju provedbe osnovat će se radna skupina, koja će Vladi podnositi godišnje izvješće. U posljednjem kvartalu Akcijskog plana 2017.-19. provest će se vanjska evaluacija za procjenu ostvarenja ciljeva Nacionalnog plana i učinkovitost mjera te izradu preporuka za sljedeći Akcijski plan.

5.57. Poduzimati kampanje za podizanje svijesti usmjerene prema pravosuđu s ciljem promicanja ne-diskriminacije (Norveška);

Organiziraju se stručni seminari o odredbama Kaznenog zakona koje se odnose na zločin iz mržnje i govor mržnje (posebice usmjeren na pripadnike nacionalnih manjina ili utemeljen na spolnoj orijentaciji ili rodnom identitetu) za suce, odvjetnike, državne odvjetnike, policiju te OCD.

5.73. Ukloniti diskriminaciju u zapošljavanju, posebice za žene i članove romske zajednice, prema preporukama nadležnih tijela MOR-a (Sjedinjene Američke Države); Sukladno Nacionalnom planu za suzbijanje diskriminacije za razdoblje 2017.-22. provodi se obuka poslodavaca i predstavnika zaposlenika o Zakonu o suzbijanju diskriminacije i Zakonu o ravnopravnosti spolova u cilju podizanja svijesti o odgovornosti poslodavaca za stvaranje radnog okruženja lišenog diskriminacije i o važnosti zaštite dostojanstva zaposlenika.

O spolno uvjetovanoj diskriminaciji na tržištu rada, vidi: 5.74.

Za romsku zajednicu vidi. 4.148. ali i općenito, vidi: 5.60. i 5.115.

Zločin iz mržnje, govor mržnje i kleveta

5.76. Pojačati borbu protiv rasizma, ksenofobije, govora mržnje i usvojiti mjere za promicanje smanjenja siromaštva, socijalne uključenosti i socijalne pomoći (Angola);

Nacionalni plan za suzbijanje diskriminacije 2017.-22. i pripadajući Akcijski plan 2017.-19., na području zločina iz mržnje i govora mržnje sadrže niz aktivnosti, kao što je organizacija seminara za suce, odvjetnike, državne odvjetnike, policiju i OCD, te provedba Kodeksa ponašanja protiv govora mržnje.

Također, u 2018. organiziran je okrugli stol s temom prijavljivanja ovih djela te je provedena stručna rasprava o opsegu i razlozima njegovog neprijavlivanja te mogućim poticajnim mjerama.

Međunarodni dan ljudskih prava 2017., obilježen je tribinom „Stanje ljudskih prava u RH“ u sklopu „Human Rights Film Festivala“ s temom o suzbijanju govora mržnje, sprječavanju radikalizacije te zaštiti djece i mladih na Internetu, uz izlaganje predstavnika Ministarstva unutarnjih poslova i OCD.

Vezano uz siromaštvo napominje se kako Zakon o socijalnoj skrbi definira niz prava kao i uvjete za njihovu realizaciju. Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2014.-20. definira najranjivije skupine koje su izložene siromaštvu i socijalnoj isključenosti (djeca i mladi, starije osobe i umirovljenici, nezaposlene osobe i osobe s invaliditetom).

Twinning projekt „Zajedno protiv dječjeg siromaštva“ (suradnja hrvatske i francuske državne uprave) usmjeren je ka smanjenju siromaštva obitelji i djece s ciljem ranog prepoznavanja rizika i pravovremenih intervencija (vrijednost: milijun eura). U okviru Fonda europske pomoći za najsiromašnije ugovorena su 62 ugovora s 35 korisnika (99.956.236,88 kn), kojima je u županijama s indeksom razvijenosti do 125% za sufinanciranje školske prehrane za djecu

u riziku od siromaštva, u šk. g. 2017/18., osigurano 25.000.000,00 kn. Obuhvaćeno je 450 osnovnih škola te 27.679 djece u riziku od siromaštva.

Također, izrađena je tzv. mapa siromaštva unutar operativnog programa „Konkurentnost i kohezija 2014.-20.“, koji uključuje provedbu pilot projekata fizičke, gospodarske i socijalne regeneracije depriviranih zajednica u slabo razvijenim urbanim i ruralnim područjima.

5.102. Osigurati odgovornost za sve manifestacije govora mržnje utemeljenog na etnicitetu, rasizma i ekstremne retorike u javnom prostoru (Srbija);

Ova odgovornost provodi se temeljem zakona. Naime, Kazneni zakon propisuje kazneno djelo „Javno poticanje na nasilje i mržnju“, koje čini onaj tko putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, jezika, podrijetla, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina, za što će se kazniti kaznom zatvora do tri godine. Kazniti će se i onaj tko javno odobrava, poriče ili znatno umanjuje kazneno djelo genocida, zločina agresije, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina, usmjereno prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla ili boje kože, na način koji je prikladan potaknuti nasilje ili mržnju protiv takve skupine ili pripadnika te skupine.

5.103. Osigurati učinkovite, ne-diskriminirajuće istrage i pravovremeno kazneno procesuiranje kao dio jačanja zakonodavstva na području zločina iz mržnje (Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske);

Navedeno se provodi kroz ustanovljeni zakonski okvir. Zakon o kaznenom postupku zabranjuje diskriminaciju u kaznenom postupku sukladno pripadnosti rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovnom stanju, članstvu u sindikatu, obrazovanju, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, rodnom identitetu, izražavanju ili spolnoj orijentaciji. Iskaz pribavljen protivno toj zabrani ne može se upotrijebiti kao dokaz u postupku. Pravedni postupak jamči se i odredbom koja propisuje kako okrivljenik ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku odluči o optužbi u skladu sa zakonom.

Kazneni zakon propisuje zločin iz mržnje kao kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, jezika, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Opisano postupanje uzet će se kao otegotna okolnost ako Kaznenim zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje.

Edukaciju na ovom području, vidi: 5.106.

5.106. Nastaviti s osiguravanjem procesuiranja slučajeva zločina iz mržnje (Izrael);

Hrvatska nastavlja s djelovanjem na ovom području. U 2017. je u Kazneni zakon uveden „jezik“ kao nova zaštićenu osnovu u definiciji zločina iz mržnje i u kaznenom djelu javnog poticanja na nasilje i mržnju.

Također, provodi se mjera novog Nacionalnog plana za suzbijanje diskriminacije za razdoblje 2017.-22. odnosno Akcijskog plana 2017.-19. o seminaru na temu zločina iz mržnje i govora mržnje kojeg Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina organizira u suradnji s Pravosudnom akademijom za suce, državne odvjetnike, policijske službenike, odvjetnike i predstavnike OCD. Akcijski plan sadrži specifične mjere usmjerene na prevenciju i suzbijanje zločina iz mržnje i govora mržnje: unaprjeđenje sustava prikupljanja podataka o zločinu iz mržnje i govoru mržnje; organizacija okruglih stolova i kampanja na temu diskriminacije, zločina iz mržnje i govora mržnje; praćenje primjene Kodeksa postupanja u slučaju ilegalnog govora mržnje na Internetu; objavljivanje godišnjih podataka o slučajevima zločina iz mržnje te vođenje evidencije pružene podrške za žrtve zločina iz mržnje.

Radna skupina za praćenje zločina iz mržnje, u koordinaciji Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, redovito održava sastanke u svrhu razmjene podataka svih nadležnih institucija kako bi se planirala učinkovita prevencija i suzbijanja zločina iz mržnje.

Ured koordinira izradu Protokola o postupanju u slučaju zločina iz mržnje radi unaprjeđenja sustava prikupljanja podataka te jačanja učinkovitosti prepoznavanja i istraživanja zločina iz mržnje.

5.33. Dekriminalizirati klevetu (Estonija);

Kazneni zakon propisuje kazneno djelo klevete koje čini tko pred drugim za nekoga iznese ili pronese neistinitu činjeničnu tvrdnju koja može škoditi njegovoj časti ili ugledu, znajući da je neistinita, a propisana kazna je isključivo novčana kazna. Počinjenje kaznenog djela putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način zbog čega je ono postalo pristupačno većem broju osoba, također je kažnjivo. Ova kaznena djela progone se po privatnoj tužbi. Ako je kleveta počinjena prema umrloj osobi, kazneni postupak može se pokrenuti privatnom tužbom bračnog ili izvanbračnog druga, životnog partnera ili neformalnog životnog partnera, roditelja, djece, posvojitelja, posvojenika, braće ili sestara umrle osobe.

Kleveta je najteže kazneno djelo protiv časti i ugleda koje je moguće počinuti samo s izravnom namjerom. Na subjektivnoj strani traži se da je počinitelj u vrijeme počinjenja kaznenog djela znao za neistinitost činjenične tvrdnje koju je iznosio ili pronosio. Dakle, propisivanjem istoga nije dovedeno u pitanje slobodno izražavanje misli, već se, obzirom na moguće iznimno teške posljedice za oštećenika, sankcionira namjerno iznošenje ili prenošenje neistina. Propisivanjem isključivo novčane kazne, kleveta se po težini približila prekršajima, no zadržavanjem u Kaznenom zakonu ukazuje na njenu pojačanu društvenu opasnost.

5.34. Ispitati zakonodavstvo koje se odnosi na klevetu i jačati obuku za suce o provedbi slobode izražavanja (Francuska);

Vidi: 5.33.

Zatvori /Mučenje

5.94. Uхватiti se u koštac s mučenjem na cjeloviti način, što uključuje borbu protiv nekažnjavanja i osiguranje naknade žrtvama (Kostarika);

Kazneno djelo mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja propisano je Kaznenim zakonom i usklađeno s Konvencijom protiv mučenja i drugog okrutnog i nečovječnog postupanja – kažnjava se službena osoba ili osoba koja na poticaj ili s izričitim ili prešutnim pristankom službene osobe ili druge osobe koja djeluje u svojstvu službene osobe prouzroči drugome tešku tjelesnu ili duševnu bol ili patnju da bi od njega ili druge osobe dobila obavijest ili priznanje, ili da bi ga kaznila za djelo što ga je počinio ili je osumnjičen da ga je počinio on ili neka druga osoba, ili da bi se on ili druga osoba zastrašila ili da bi se na njega ili drugu osobu izvršio pritisak, ili zbog bilo kojeg razloga utemeljenog na bilo kojem obliku diskriminacije. Zapriječena je zatvorska kazna u trajanju od jedne do deset godina.

Zakon o kaznenom postupku zabranjuje da se prema okrivljeniku, svjedoku ili drugoj osobi primijene medicinske intervencije ili daju sredstva kojima bi se utjecalo na volju pri davanju iskaza. Također zabranjuje uporabu sile, prijetnje ili drugih sličnih sredstava te propisuje da se iskaz pribavljen protivno zabrani ne može upotrijebiti kao dokaz u postupku. Svi dokazi pribavljeni kršenjem (Ustavom, zakonom ili međunarodnim pravom) propisane zabrane mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, su nezakoniti te se sudske odluke na njima ne mogu temeljiti.

Sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora, kazna zatvora izvršava se na način koji zatvoreniku jamči ljudsko dostojanstvo. Zabranjeni su i kažnjivi postupci kojima se zatvorenika podvrgava bilo kakvom obliku mučenja, zlostavljanja ili ponižavanja te liječničkim ili znanstvenim pokusima. Žrtva ima pravo naknade štete. Također, žrtve kaznenog djela nasilja počinjenog s namjerom imaju pravo na novčanu naknadu iz državnog proračuna, po Zakonu o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela.

5.31. Popuniti preostale zakonske i provedbene praznine, uključujući i na području pune zaštite i podrške žrtvama (Australija);

Na snazi je Nacionalna strategija razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima 2016.-20. i pripadajući Akcijski plan, kojim je planirano sustavno širenje sustava podrške, osnivanje novih odjela za podršku i zapošljavanje novih službenika. Posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku ojačan je položaj žrtve u kaznenom postupku osiguranjem dodatnih prava, posebice uvođenjem instituta pojedinačne procjene žrtve kojim se omogućuje i utvrđivanje primjene posebnih mjera zaštite (vidi: četvrti i šesti paragraf 5.86. i drugi paragraf 5.96.). Široki spektar prava žrtava i svjedoka štite sudski odjeli za podršku žrtvama i svjedocima te Služba za podršku žrtvama i svjedocima Ministarstva pravosuđa (vidi: 5.99.)

5.79. Nastaviti s naporima za smanjenje prenapučenosti u zatvorima i za poboljšanje zatvorskih uvjeta, uključujući promicanje alternativnih sankcija i drugih alternativa zatvoru, gdje je moguće (Austrija);

Broj zatvorenika od 2011. konstantno se smanjuje. Trenutna popunjenost u zatvorima je oko 84% (3200 zatvorenika).

Glede alternativnih sankcija od 2009. u sklopu kaznenopravnog sustava djeluje probacijska služba, zaslužna za smanjenje prenapučenosti. Kaznenom politikom stvoreni su uvjeti da se za blaža kaznena djela - prvi puta se osuđenim osobama procijenjenim kao nisko rizičnima, za ponavljanje kaznenog djela češće izriču alternativne kazne (rad za opće dobro/uvjetna kazna sa zaštitnim nadzorom).

5.80. Pojačati napore u borbi protiv prenapučenosti u zatvorima i posebice osigurati više zatvorskih objekata za smještaj zatvorenica (Republika Koreja);

U Kaznionici za žene u Požegi, dulje vremena ne postoji problem prenapučenosti (u 2018. bilo je 84 zatvorenice (kapacitet 165). Na prenapučenost pozitivno djeluju alternativne sankcije (vidi: 5.79.)

5.78. Nastaviti s daljnjim unaprjeđivanjem uvjeta u pritvorskim jedinicama za maloljetnike (Gruzija);

Maloljetnicima se osiguravaju uvjeti izvršavanja istražnog zatvora u skladu s nacionalnim zakonodavstvom za mlade, koje je usklađeno s Konvencijom o pravima djeteta i međunarodnim dokumentima koji se odnose na postupanje u slučajevima lišavanja slobode maloljetnika. Maloljetniku se određuje istražni zatvor samo u nužnim i iznimnim slučajevima, odnosno kao krajnja mjera i u najkraćem nužnom trajanju te izvršavanje nadziru posebno specijalizirani suci za mladež. Kazneni postupci su žurni te se vodi računa o najboljem interesu i dostojanstvu maloljetnika, a sva policijska postupanja provode se u nazočnosti roditelja.

Zakon o strancima sadrži odredbe o ograničenju slobode kretanja maloljetnika, odnosno smještaju maloljetnika u detenciju.

5.88. Istraživati i procesuirati sve slučajeve proizvoljnog pritvaranja u psihijatrijskim bolnicama i ustanovama socijalne skrbi u skladu s preporukom posebnog izvjestitelja za nasilje nad ženama (Njemačka);

Centri za socijalnu skrb odlučuju i postupaju temeljem Zakona o socijalnoj skrbi. Usluga smještaja ostvaruje se kao institucijska skrb: u domu socijalne skrbi, centru za pružanje usluga u zajednici, kod drugih pružatelja usluga ili kao izvaninstitucijska skrb u udomiteljskoj obitelji ili obiteljskom domu. Zakon izrijekom propisuje kako se korisniku ne može pružati usluga smještaja, bez njegovog pristanka, odnosno pristanka njegovog skrbnika ili zakonskog zastupnika, osim u slučajevima propisanim zakonom. Nadležni Centar dužan je po potrebi, a najmanje jedanput godišnje, preispitati postojanje činjenica i okolnosti koje su bile odlučujuće za korištenje priznatog prava te u slučaju promijenjenih okolnosti donosi novo rješenje.

Obiteljski zakon određuje pravila o postupanjima sudova vezano uz lišenje i vraćanje poslovne sposobnosti. Centar po službenoj dužnosti predlaže Sudu pokretanje postupka za lišenje poslovne sposobnosti, kada ocijeni da punoljetna osoba zbog duševnih smetnji ili drugih uzroka nije sposobna brinuti se o osobnim potrebama, pravima i interesima ili ugrožava prava i interese drugih osoba o kojima je dužna skrbiti. Osobi za koju je pokrenut postupak za lišenje poslovne sposobnosti Centar imenuje posebnog skrbnika, odlukom u kojoj

se navode dužnosti i ovlasti skrbnika (u pravilu ograničene na zastupanje u postupku lišenja poslovne sposobnosti i poduzimanje žurnih mjera za osiguranje imovine ili zaštitu zdravlja).

Sud može donijeti rješenje samo o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti, odnosno osoba ne može biti potpuno lišena poslovne sposobnosti. Prije donošenja rješenja o lišenju poslovne sposobnosti sud pribavlja stručno mišljenje vještaka odgovarajuće grane medicine o zdravstvenom stanju osobe te o utjecaju toga stanja na njezine sposobnosti zaštite svojih pojedinih prava ili na ugrožavanje prava i interesa drugih osoba.

Zdravstvene ustanove i izabrani doktori opće odnosno obiteljske medicine dužni su na zahtjev Centra ili po službenoj dužnosti dostaviti podatke o duševnim smetnjama i drugim uzrocima zbog kojih osoba nije sposobna brinuti se o svojim pravima i interesima. Odlukom o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti sud će odrediti, radnje i poslove koje osoba nije sposobna samostalno poduzimati, primjerice: raspolagati imovinom, plaćom ili drugim novčanim primanjima, upravljati imovinom, odlučiti o zapošljavanju, davati izjave ili poduzimati radnje koje se odnose na brak, roditeljsku skrb i druga osobna stanja. Poslove koji nisu određeni u navedenoj odluci, osoba djelomično lišena poslovne sposobnosti može samostalno poduzimati, te sukladno svojim mogućnostima ima pravo sudjelovati i davati mišljenje u postupcima u kojima se odlučuje o njezinim pravima te prilikom poduzimanja mjera zaštite interesa, uključujući i smještaj. Pri tome se moraju uzeti u obzir osobnost te sadašnji ili ranije izraženi stavovi osobe, kao i zaštita njezina dostojanstva i dobrobiti. Skrbnik je uvijek dužan razmotriti mišljenje, želje i osjećaje štíćenika te ih uzeti u obzir, osim ako je to u suprotnosti s dobrobiti štíćenika.

Osobu lišenu poslovne sposobnosti Centar će staviti pod skrbništvo i imenovati joj skrbnika u roku od 30 dana od pravomoćnosti sudske odluke. Skrbnik je dužan jednom godišnje pribaviti od izabranog doktora obiteljske medicine štíćenika mišljenje o stanju zdravlja štíćenika s obzirom na razlog lišenja poslovne sposobnosti, zasnovanog na mišljenju liječnika specijalista. Skrbnik je dužan svakih šest mjeseci i kada to zatraži Centar, podnijeti izvješće o svom radu i o stanju štíćenikove imovine. Centar je dužan svake tri godine preispitati potrebu skrbničke zaštite štíćenika i o tome sastaviti izvješće.

Nadalje, u cilju poštovanja prava na život u zajednici osoba s invaliditetom, djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi i djece s problemima u ponašanju, kontinuirano se provodi transformacija domova u sustavu socijalne skrbi i deinstitucionalizacija korisnika usluga smještaja, što podrazumijeva izmještanje iz institucije, odnosno zamjenu institucionalnog oblika smještaja i pristupa korisniku u pružanju usluge u oblik skrbi u zajednici.

Nasilje u obitelji

5.108. Pojačati napore u obuzdavanju nasilja u obitelji (Filipini);

Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2017. do 2022. nastavak je provedbe politike države u području zaštite žrtava nasilja u obitelji s ciljem osiguranja većeg stupnja zaštite i podizanja kvalitete života. Nacionalna strategija je sveobuhvatna i cjelovita i odraz je društvene svijesti i postignuća u zaštiti ljudskih prava i sloboda, prava djeteta i jednakosti spolova te je obvezujuća za tijela državne uprave i javne ustanove. Obuhvaća sedam strateških područja, odnosno niz mjera i razrađenih aktivnosti čiji su nositelji tijela

državne uprave, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave te OCD. Mjere su utemeljene na određenom članku Istanbulske Konvencije.

Kaznom zatvora do tri godine kažnjava se tko teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili bliske osobe izazove strah za sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo (kazneno djelo: „Nasilje u obitelji“). Ovo blanketno kazneno djelo uvedeno je kako bi se obuhvatili teži oblici nasilništva u obiteljskom okruženju (u intenzitetu i trajnosti), a koji prelaze okvire prekršajne odgovornosti (teška vrijeđanja, zastrašivanja). S obzirom na potrebu kumulativnog ispunjenja težine kršenja propisa te prouzročenje teže posljedice (izazivanje straha, dovođenje u ponižavajući položaj) omogućava se jasno razgraničenje kaznenog djela od prekršaja. Kako Kazneni zakon propisuje kvalificirane oblike kaznenih djela, ukoliko su počinjena prema bliskoj osobi (tjelesna ozljeda, teška tjelesna ozljeda itd.) predviđen je supsidijaritet kaznenog djela nasilja u obitelji, odnosno isto je počinjeno ukoliko nije počinjeno neko drugo teže kazneno djelo.

Novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji sistematizira i propisuje široki katalog prava žrtava te proširuje definiciju nasilja u obitelji (čl. 10.), koja sada obuhvaća:

1. tjelesno nasilje
2. tjelesno kažnjavanje i drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci
3. psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost
4. spolno uznemiravanje
5. ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci
6. zanemarivanje potreba osoba s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njihove uznemirenosti ili vrijeđa njihovo dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje.

U Ministarstvu pravosuđa djeluje Povjerenstvo za praćenje i unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji. Usvojen je i Pravilnik o načinu prikupljanja, obrade i dostave statističkih podataka i izvješća iz područja primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Također, u izradi je i Pravilnik o provođenju zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana.

U 2018. donesen je Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja s ciljem uvođenja standardiziranog postupka i obaveza nadležnih tijela prema žrtvama seksualnog nasilja bez obzira na njihovu dob, mjesto nasilja, spol i/ili druge osobne karakteristike kao i Pravilnik o provođenju zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana.

5.82. Nastaviti s učinkovitom provedbom domaćih zakona o zaštiti obitelji i sprječavanju nasilja nad ženama i djecom (Izrael);

Za provedbu Istanbulske konvencije (na snazi od 1. listopada 2018.) osigurano je 71.082.327,00 kn za 2018., te 70.566.264,00 kn za 2019. Obveze po Konvenciji odnose se na jačanje pravnog okvira za zaštitu žrtava i provedbu zakona, no mnoga konvencijska rješenja Hrvatska je anticipirala prethodno donijevši: Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji te izmjene

Zakona o ravnopravnosti spolova i Zakona o kaznenom postupku te Kaznenog zakona, pri čemu su uvažene međunarodne preporuke i EU direktive kojima se osigurava jača zaštita žrtava nasilja.

Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi žrtvama se pružaju usluge u svrhu unapređenja kvalitete života i osamostaljenja te aktivnog uključivanja u društvo. Pružatelji usluga za žrtve nasilja u obitelji (dom socijalne skrbi, centar za pružanje usluga u zajednici i druge pravne osobe) osiguravaju smještaj, savjetovanje te pomaganje u skloništima za žrtve nasilja u obitelji. Ukupno je 19 skloništa za djecu i odrasle osobe - žrtve obiteljskog nasilja.

Vidi: 5.108.

5.50. Razviti politiku, strategiju i akcijski plan za rješavanje navodno raširenog nasilja nad ženama (Sijera Leone);

Vidi: 5.108.

5.51. Učinkovito provesti “Nacionalnu strategiju za zaštitu od nasilja u obitelji 2011-2016” (Republika Koreja);

Provedba ove Nacionalne strategije polučila je pozitivne rezultate te je 2017. donesena nova petogodišnja strategija. Analiza je pokazala kako je postupanje nadležnih tijela pridonijelo prepoznavanju nasilja u obitelji kao krajnje neprihvatljivog oblika društvenog ponašanja kojim se krše temeljna ljudska prava i slobode te da je osnažena i koordinacija državnih tijela i OCD te rad savjetovališta i skloništa za pomoć žrtvama.

Nacionalnom strategijom predviđeno je i provođenje zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, koju kao sankciju izriče sud u prekršajnom postupku, a čije uspješno provođenje pridonosi zaštiti žrtava i smanjenju broja počinitelja.

Dodatno, vidi: 5.108.

5.84. Udvostručiti napore u borbi protiv nasilja u obitelji i nasilja nad ženama uključujući kroz učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u obitelji 2011.-2016. (Malezija);

Vidi: 5.108. i 5.51.

5.29. Prevesti inicijative Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u obitelji 2011.-2016. i Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2008.-2013. u konkretne zakone (Indonezija);

Vlada kontinuirano donosi strateške nacionalne dokumente na području borbe protiv diskriminacije te je 2017. usvojen Nacionalni plan za suzbijanje diskriminacije za razdoblje 2017.-22. s pripadajućim Akcijskim planom za razdoblje 2017.-19., a slijedom čega su predviđene i brojne mjere za konkretna djelovanja.

Za nasilje u obitelji, vidi: 5.108. i 5.51

5.25. Revidirati usklađenost Kaznenog zakona, koji trenutno definira nasilje u obitelji samo kao tjelesnu ozljedu, s Konvencijom o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), kao što je pojašnjeno u Općoj Preporuci br. 19 Odbora za uklanjanje diskriminacije žena (Češka);

Vidi: drugi paragraf 5.108.

5.28. Popuniti zakonodavnu prazninu koja se odnosi na kaznena djela nasilja u obitelji i ažurirati Kazneni zakon da prepoznaje nasilje u obitelji kao kazneno djelo (Trinidad i Tobago);

Vidi: drugi paragraf 5.108.

5.86. Provesti preporuke Odbora za ljudska prava iz ožujka 2015. o rodno uvjetovanom nasilju (Bugarska);

Trenutno djeluje 19 skloništa za žrtve nasilja u obitelji koje vode OCD, vjerske zajednice i druge pravne osobe. Jedno je sklonište u vlasništvu Grada Zagreba koji ga potpuno financira dok Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku podupire rad 18 skloništa (na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije ukupno 3; Primorsko-goranske i Istarske županije po 2; te po jedno sklonište na području ostalih županija). Financiraju se ugovaranjem usluga u mreži socijalne skrbi kroz sustav „glavarina“ (3.200,00 kn po žrtvi mjesečno) te se putem natječaja pruža financijska potpora autonomnim ženskim skloništima za žrtve nasilja u obitelji, koje vode OCD.

Kazneni zakon rodno uvjetovano nasilje obuhvaća definicijom zločina iz mržnje, a definira ga kao kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, jezika, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Takvo postupanje uzet će se kao otegotna okolnost ako Kaznenim zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje. U posebnom dijelu propisan je niz kaznenih djela (teško ubojstvo, sakaćenje ženskih spolnih organa, tjelesna ozljeda, teška tjelesna ozljeda, osobito teška tjelesna ozljeda, teška djela protiv spolne slobode, izazivanje nereda) s motivom mržnje kao kvalifikatornom okolnosti počinjenja te strožom sankcijom.

Sloboda izražavanja rodnog identiteta zajamčena je Kaznenim zakonom, koji propisuje kazneno djelo povrede ravnopravnosti koje čini tko na temelju razlike u rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, izražavanju rodnog identiteta, spolnom opredjeljenju ili drugim osobinama uskrati, ograniči ili uvjetuje drugome pravo na stjecanje dobara ili primanje usluga, pravo na obavljanje djelatnosti, pravo na zapošljavanje i napredovanje, ili tko na temelju te razlike daje drugome povlastice ili pogodnosti glede navedenih prava. Počinitelj će se kazniti kaznom zatvora do tri godine, kao i onaj tko progoni pojedince ili organizacije zbog zalaganja za ravnopravnost ljudi. Također, propisano je kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju kojim se inkriminira javno poticanje (putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način) ili činjenje dostupnim javnosti letaka, slika ili drugih materijala kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, jezika, podrijetla, boje kože, spola, spolnog

opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina. Kažnjava se organiziranje ili vođenje grupe od tri ili više osoba radi počinjenja ovog kaznenog djela, te sudjelovanje u udruženju. Nadalje, inkriminira se javno odobravanje, poricanje ili znatno umanjivanje određenih kaznenih djela (genocid, zločin agresije, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin) usmjerenih prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla ili boje kože, na način koji je prikladan potaknuti nasilje ili mržnju protiv takve skupine ili pripadniku.

Zakon o kaznenom postupku kao jedno od načela kaznenog postupka zabranjuje diskriminaciju sukladno pripadnosti rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovnom stanju, članstvu u sindikatu, obrazovanju, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, rodnom identitetu, izražavanju ili spolnoj orijentaciji. Iskaz koji bi bio pribavljen protivno zabrani, ne može se upotrijebiti kao dokaz u postupku. Sadrži i procesni institut, pojedinačnu procjenu žrtve koja se provodi prije njenog ispitivanja radi utvrđivanje eventualne potrebe za primjenom posebnih mjera zaštite, a što se osobito odnosi na žrtve rodno uvjetovanog nasilja i žrtve zločina iz mržnje.

Policija je sukladno zakonskim obvezama i ovlastima dužna sprečavati svaki oblik nasilja i osigurati zaštitu građana od diskriminacije, a sprečavanje nasilja u obitelji i nad ženama kroz učinkovite istrage je njeno prioritetno postupanje. Policija pravobraniteljima osigurava uvid u cjelokupno policijsko postupanje u konkretnim slučajevima, čime se provodi neovisni nadzor nad učinkovitošću istraga. Radi unaprjeđenja ove suradnje formirano je Promatračko tijelo za sveobuhvatno nadgledanje, prikupljanje podataka i analizu slučajeva ubojstava žena i izvještavanje. U cilju podizanja svijesti o značenju partnerskog nasilja kao i promicanja tolerancije i nenasilja te prevencije provodi se niz nacionalnih preventivnih projekata na području svih policijskih uprava. Ustrojene su jedinice policije nadležne za prevenciju te za kriminalitet na štetu mladeži i obitelji koje se strateški bave ovim područjem. Kaznena djela statistički se prate na osnovu spola, dobi i srodstva žrtve i počinitelja, te se podaci ustupaju partnerskim organizacijama, OCD i pravobraniteljima.

Žrtve se usmeno i pismeno upoznaju s pravima kod prvog kontakta s policijom. Nakon toga provodi se pojedinačna procjena potreba žrtve radi primjene posebnih mjera zaštite tijekom kaznenog postupka te se sukladno utvrđenom poduzimaju mjere zaštite. Žrtvama se u policiji ustupaju kontakt podaci o OCD koje se bave podrškom žrtvama kao i o savjetnicima i opunomoćenicima koji su im na raspolaganju tijekom pred-kaznenog i kaznenog postupka. Primjena mjera zaštite i sustava podrške žrtvama nadzire se i koordinira s nacionalne razine (posebna radna skupina), dok su na regionalnoj za to zaduženi koordinatori u policijskim upravama (zamjenici načelnika). Unaprjeđenje i nadzor provedbe Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji vrši Stručno povjerenstvo za procjenu i unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršenja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji.

Dvostruko prijavljivanje nije uobičajena praksa postupanja policijskih službenika, a broj izoliranih slučajeva u kojima policija ne prepoznaje i ne procesuiraju samo primarnog agresora zanemariv je.

5.61. Uspostaviti održivu suradnju između Ministarstva unutarnjih poslova i organizacija civilnog društva koje se bave nasiljem u obitelji i rodno uvjetovanim nasiljem (Poljska);

Ministarstvo kontinuirano provodi brojne edukativne i preventivne aktivnosti u koje uključuje OCD koje se bave rodnom i spolnom ravnopravnošću i obiteljskim nasiljem. U toj suradnji se kontinuirano provode preventivne aktivnosti „Živim život bez nasilja“, „Zajedno protiv govora mržnje“ i „Imam izbor“. Također su provedene međuresorne aktivnosti u okviru projekta „Podrška žrtvama kaznenih djela i prekršaja“, te je održan (prvi) Međunarodni festival preventivno-edukativnih filmova o sigurnosti.

O ustupanju podataka žrtvama, vidi: sedmi paragraf 5.86.

O multisektorskoj suradnji, vidi: zadnji paragraf 5.96.

Policija s Ministarstvom pravosuđa i OCD postupno nadograđuje sustav podrške žrtvi. Edukacije za policijske službenike se kontinuirano provode u organizaciji Policijske akademije i nadležnih policijskih uprava. Nacionalna strategija razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u RH za razdoblje 2016.-20. pozicionirala je međusektorsku suradnju i edukaciju važnim dijelom Strategije, a u čemu policija aktivno sudjeluje na svim razinama.

5.30. Udvostručiti napore usmjerene na provedbu zakonskih odredbi protiv obiteljskog i rodnog nasilja, s posebnim naglaskom na podizanje svijesti i pravilnu obuku policije (Meksiko);

Navode se primjeri edukacija (razdoblje 2016. - 1. srpnja 2018.) s više od 5800 uključenih policijskih službenika:

- dva specijalistička tečaja za maloljetničku delinkvenciju i kriminalitet na štetu mladeži i obitelji (teme: nasilje u obitelji, nasilje nad ženama i rodno uvjetovano nasilje, zaštita prava i potpora žrtvama); 60 sati po tečaju; 36 policijska službenika za mladež iz svih uprava;

- dva seminara za stručno usavršavanje policijskih službenika za mladež (teme: nasilje u obitelji, posebice Direktive EU o uspostavi minimalnih standarda za prava, potpora i zaštita žrtava kaznenih djela te Istanbulska konvencija, zaštita ljudskih prava ranjivih skupina i prepoznavanje povreda prava te specifičnosti u postupanju prema njima, postupanje prema počiniteljima); 9 sati po seminaru; 43 polaznika iz svih uprava;

- deset jednodnevnih seminara za stručno usavršavanje načelnika i pomoćnika načelnika policijskih postaja „Prekršajni zakon - aktivno sudjelovanje policije u prekršajnim postupcima“ (teme: postupanje policije kod nasilja u obitelji, prava i pomoć žrtvama i prava osumnjičenika u postupku, mehanizmi primjene redovnih pravnih lijekova u svrhu zaštite prava žrtava i procesuiranja počinitelja); 424 polaznika;

- četiri dvodnevne stručne radionice za policijske službenike i pravosudne dužnosnike „Nasilje u obitelji“ o domaćem i europskom zakonodavstvu (sadržaj: nova rješenja usmjerena na suzbijanje i prevenciju nasilja u obitelji uključujući Istanbulsku konvenciju i EU direktive) te vježbe postupanja policije, državnog odvjetništva i sudova u konkretnim slučajevima nasilja u obitelji); 84 policijska službenika i 66 pravosudna dužnosnika;

- četiri dvodnevna seminara u organizaciji Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku: Međuresorna edukacija „Možemo zajedno“ (tema: unaprjeđenja postupanja

resora i kvalitete suradnje pravosuđa, policije, zdravstva, obrazovanje, socijalna skrbi te organizacija civilnog društva); 184 polaznika iz svih resora, od čega 27 policijskih službenika;

- edukacijski programi dopunskog stručnog usavršavanja policijskih službenika srednje stručne spreme u policijskim upravama - dvogodišnji ciklusi (teme: zakonske osnove postupanja policije u praksi, postupanje u provedbi zaštitnih mjera, mjera opreza i sigurnosnih mjera – suradnja s probacijom); 4 sata nastave i vježbi po seminaru; kroz 300 seminara educirano je oko 5000 policijskih službenika;

- policijske službenice Policijske akademije sudjelovale su, kao članice projektnog tima, u realizaciji dvije međusektorske edukacije o problemu nasilja nad ženama i femicidu „Izgradnja učinkovitije zaštite: promjena sustava za borbu protiv nasilja prema ženama“ koje je u sklopu EU projekta organizirala pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2017. u Zagrebu i 2018. u Osijeku), za pripadnike sustava policije, pravosuđa i socijalne skrbi (teme: „Ubojstva u obitelji – otvorena pitanja u suradnji“ „Pojedinačna procjena potreba žrtve za posebnim mjerama zaštite“); 68 sudionika od čega 15 iz sustava policije;

- srednja policijska škola i Visoka policijska škola u okviru više kolegija obrađuju teme nasilja nad ženama i nasilja među bliskim osobama.

5.20. Ojačati napore za pravilni odgovor na prijave nasilja u obitelji, uključujući i obuku policijskih službenika, tužitelja i sudaca, kako bi žene žrtve nasilja dobile odgovarajuću zadovoljštinu i podršku (Austrija);

Pravosudna akademija je u suradnji s Policijskom akademijom organizirala radionice s temom nasilja u obitelji u cilju dodatne edukacije pravosudnih dužnosnika, sudaca i državnih odvjetnika te policijskih službenika o odredbama domaćeg i europskog zakonodavstva vezano za suzbijanje i prevenciju nasilja u obitelji i odredbe Istanbulske konvencije.

U 2018. održane su četiri radionice na kojima su djelatnici državnog odvjetništva (dalje: DORH) sudjelovali kao polaznici, a jedan od predavača bila je zamjenica državnog odvjetnika.

Detaljnije o obuci policijskih službenika, vidi: 5.30.

5.52. Pojačati napore za učinkovitu provedbu zakona za nasilje u obitelji nad djecom i ženama, kako bi se premostio jaz između zakonodavstva i prakse, uz jačanje svijesti o pravima žrtava i obuku za državne službenike i pravne stručnjake (Tajland);

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku je u 2107. provodilo dvomjesečni edukacijski projekt „Možemo zajedno“ za županijske timove za prevenciju i postupanje u slučajevima nasilja u obitelji, koje čine resori policije, socijalne skrbi, zdravstva, obrazovanja, pravosuđa te OCD. Cilj je obradom slučajeva nasilja u obitelji, uz zaštitu identiteta sudionika, podučiti županijske timove međuresornom postupanju, odnosno njihovi obvezama. Tako su uočene pogreške sustava ali i mogućnosti njihova uklanjanja. Održana su i četiri dvodnevne edukacije u četiri grada uz sudjelovanje 181 člana županijskih timova. Također, Ministarstvo je navedenim sudionicima uoči obilježavanja Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama (22. rujna 2017.) održalo edukaciju radi stjecanja spoznaja o novinama zakonskog okvira te unaprjeđenja postupanja u slučajevima nasilja u obitelji.

Novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (2018.) propisuje široki katalog prava žrtava nasilja u obitelji⁴ te se također proširuje definicija nasilja u obitelji (vidi: 5.108., treći paragraf).

DORH aktivno sudjeluje u provođenju obuke kojoj je cilj dodatno educirati policijske službenike, državne odvjetnike i suce vezano za nasilje u obitelji (vidi: 5.20.).

O djelovanju u Ministarstvu pravosuđa, vidi: četvrti paragraf 5.108.

5.96. Nastaviti raditi naročito u odnosu na zaštitu prava žrtava seksualnog nasilja i nasilja u obitelji, te posebice kroz obuku zdravstvenog, policijskog i pravosudnog osoblja (Urugvaj);

Zakon o kaznenom postupku, uz prava iz općeg kataloga, propisuje i posebni katalog prava žrtava kaznenog djela protiv spolne slobode. Žrtve imaju pravo: prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom i opunomoćenikom na teret proračunskih sredstava; u policiji i državnom odvjetništvu biti ispitane od strane osobe istog spola; uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve; zahtijevati ispitivanje putem audio-video uređaja; na tajnost osobnih podataka; zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.

Također, Zakon uvodi institut pojedinačne procjene žrtve koju vrši tijelo koje provodi ispitivanje u suradnji s tijelima, organizacijama ili ustanovama za pomoć i podršku žrtvama kaznenih djela, a tim povodom je donesen i Pravilnik o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve (2017). Utvrđuje se postoji li potreba za primjenom i kojih posebnih mjera zaštite (poseban način ispitivanja žrtve, uporaba komunikacijskih tehnologija radi izbjegavanja vizualnog kontakta s počiniteljem). Kada je žrtva kaznenog djela dijete, potreba se pretpostavlja te se utvrđuju posebne mjere zaštite. Pri procjeni uzimaju se u obzir osobne značajke žrtve, vrsta i okolnosti počinjenja kaznenog djela, a posebna se pažnja posvećuje: žrtvama koje su pretrpjele značajnu štetu zbog težine kaznenog djela, žrtvama kaznenog djela počinjenog zbog osobnog svojstva žrtve, te žrtvama koje odnos s počiniteljem čini osobito ranjivima. Pojedinačna procjena žrtve uključuje osobito žrtve terorizma, organiziranog kriminala, trgovanja ljudima, rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u bliskim odnosima, spolnog nasilja i spolnog iskorištavanja ili zločina iz mržnje te žrtve s invalidnošću. Broj ispitivanja za

⁴ Pravo na pristup službama za potporu žrtvama nasilja u obitelji, pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja u obitelji; pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde; pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka; pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju radnji u kojima sudjeluje, pravo da na njezin zahtjev, bez nepotrebne odgode, bude obaviještena o ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika te stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza koje su određene radi njezine zaštite ili otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora; pravo na tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost drugih osoba na koje se zakon primjenjuje; pravo zahtijevati isključenje javnosti u postupku pred sudom, pravo na opunomoćenika u postupku, pravo, na vlastiti zahtjev, biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom prijave i o ishodu postupka; pravo biti ispitan bez neopravdane odgode nakon podnošenja prijave; pravo zahtijevati da se bude ispitan u postupku pred sudom te pravo da se daljnja ispitivanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe prekršajnog postupka; pravo biti ispitan na policiji od strane osobe istog spola; pravo na izbjegavanje kontakta s počiniteljem prije i tijekom postupka, osim ako prekršajni postupak zahtijeva takav kontakt; pravo na privremeni smještaj u odgovarajuću ustanovu sukladno posebnom zakonu; pravo na policijsku zaštitu i osiguranje, po nalogu suda, u svrhu neometanog uzimanja osobnih stvari prilikom napuštanja zajedničkog kućanstva.

žrtvu za koju je utvrđena posebna zaštita svesti će se na najmanju moguću mjeru (dodatno vidi: 5.31. i četvrti i šesti paragraf 5.86.).

Policija je provela tri Specijalistička seminar: „Istraživanje seksualnih kaznenih djela na štetu djece putem Interneta“ (40 nastavnih sati po seminaru, 42 policijska službenika); „Trening za pristup i korištenje Interpolove ICSE DATABASE i identifikaciju žrtava“ (14 policijskih službenika); te „Kriminalističko istraživanje krvnih i seksualnih delikata“ (80 policijskih službenika).

Zdravstvena zaštita žrtava seksualnog nasilja i svih oblika nasilja u obitelji provodi se Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju, Zakonom o zaštiti prava pacijenata, Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji, Zakonom o liječništvu te pravilnicima koji reguliraju postupanje u slučaju nasilja u obitelji i/ili zlostavljanja i zanemarivanja djece te zaštitu osoba s duševnim smetnjama. U skladu s navedenim, svatko ima pravo na zdravstvenu zaštitu i jednakost u njenom ostvarivanju te mogućnost uživanja najviše moguće razine zdravlja.

Protokolom o postupanju u slučaju seksualnog nasilja uvedeno je standardizirano postupanje svih nadležnih tijela i institucija u prema žrtvama seksualnog nasilja bez obzira na dob, mjesto u kojem se nasilje dogodilo, spol i/ili druge osobne karakteristike. U praksi zdravstvene ustanove nadležne za postupanje sa žrtvama seksualnog nasilja dosljedno primjenjuju Protokol, te se kontinuiran unaprjeđuje zdravstveni sustav. Pregledi žrtava seksualnog nasilja obavljaju se u bolnicama i kliničkim zdravstvenim ustanovama.

Zdravstvene ustanove obvezne su žrtvi osigurati žurnu i sveobuhvatnu zdravstvenu skrb radi očuvanja tjelesnog i psihičkog zdravlja u skladu sa suvremenim standardima i praksom, bez obzira kada je seksualno nasilje počinjeno. Dužne su postupati sukladno zakonima i drugim aktima koji reguliraju zdravstvenu djelatnost zaštite žrtava kao i prikupljati, evidentirati i čuvati dokaze sukladno propisima. Sadržaj programa specijalizirane izobrazbe o zaštiti žrtava dio je trajnih edukacija zdravstvenih radnika koje se provode u organizaciji zdravstvenih ustanova i u suradnji s OCD.

U 2018. potpisan je (novi) Sporazum o međuresornoj suradnji na području sprječavanja nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, od strane 7 resornih tijela, a kojim se osnivaju istoimeni Nacionalni tim (članstvo: resorna tijela, sudska vlast i OCD) i županijski timovi (članstvo: djelatnici policije, sudova, centara za socijalnu skrb i zdravstvenih ustanova). Njime se jača međusektorska suradnja vladinog i civilnog sektora.

5.27. Jačati pravni okvir kako bi se smanjile negativne posljedice koje utječu na žrtve nasilja u obitelji, osobito žene (Angola);

Vidi: 5.108. i 5.82.

5.93. Poboljšati usluge i podršku za žene žrtve obiteljskog nasilja provođenjem učinkovitih istraga, drastično kažnjavajući počinitelje, i pri tome ukinuti praksu procesuiranja žrtava, te osigurati žrtvama pristup zaštiti i skloništima (Kanada);

Vidi: u 5.86. za učinkovite istrage peti paragraf; za kažnjavanje počinitelja treći i četvrti paragraf; za skloništa prvi paragraf.

5.109. Promicati politike i obrazovne kampanje za promicanje i zaštitu prava žena, te osigurati da se sve optužbe za nasilje nad ženama odmah, temeljito i učinkovito istraže, da je počiniteljima utvrđena odgovornost i da žene žrtve nasilja dobiju odgovarajuću zadovoljštinu, uključujući naknadu i rehabilitaciju (Brazil);

U 2017., Ured za ravnopravnost spolova i Institut za zdravstvo i socijalnu skrb Finske, u suradnji sa pravnim stručnjacima iz Ludwig Boltzmann Instituta za ljudska prava iz Beča i hrvatskim sucima, organizirali su tri seminara za 45 sudaca koji se bave kaznenim, prekršajnim i radnim pravom. Izrađen je „Priručnik o rodno osviještenoj politici i promicanju ravnopravnosti spolova za suce, sudske savjetnike i odvjetnike“, koji je distribuiran na sudove i uvršten na internetske stranice Pravosudne akademije i Ureda. Uz definicije ključnih pojmova, sadrži konkretne slučajeve diskriminacije temeljem spola i sudska postupanja.

Vezano uz zakonski okvir koji štiti žrtvu navodi se: Zakon o kaznenom postupku propisuje vođenje postupka bez odugovlačenja, a u postupcima u kojima je okrivljeniku privremeno oduzeta sloboda, sud i državna tijela postupaju osobito žurno. Također, stranci, branitelju, oštećeniku, opunomoćeniku ili zakonskom zastupniku koji očigledno zloropotrebljava pravo iz ovog Zakona, sud će rješenjem uskratiti pravo na takvu radnju. Također se propisuje učinkovito provođenje istrage, rokovi za završetak i mogućnost njenog produljenja te kontrolni mehanizam unutar državnog odvjetništva koje istragu provodi.

Trenutno djeluje 7 odjela za podršku žrtvama i svjedocima na 7 županijskih sudova koji na općinskim i prekršajnim sudovima osiguravaju podršku za pružanje emocionalne i stručne podrške žrtvama. S obzirom na manji obuhvat županija, Ministarstvo pravosuđa u 13 ostalih županija, od 2016. financira, temeljem javnog poziva i selekcije, OCD koje osiguravaju: emocionalnu i stručnu podršku; psihosocijalnu i savjetodavnu pomoć putem telefona, e-maila ili u osobnom kontaktu te pratnju na sudove ili pred nadležne institucije.

U svrhu kvalitetnog informiranja žrtava, policijske uprave koriste prilagođene obrasce s informacijama o pravima i podršci za različite kategorije žrtava (djeca; trgovanje ljudima; spolne slobode) koji su prevedeni na više od 20 jezika i koji se obvezno uručuju žrtvama. Izrađena je i web stranica s kontakt podacima: Ureda za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima, Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja, te tijela državne uprave i OCD koji djeluju na području pojedine policijske uprave. Policijski službenici provode pojedinačnu procjenu žrtve u cilju utvrđivanja specifičnih potreba i poduzimanja zaštite, a obrazac o izvršenoj procjeni dostavljaju pravosudnom tijelu koje vodi postupak.

Kaznena djela i prekršaji nasilja među bliskim osobama visoko su rizična ponašanja koja policija ozbiljno istražuje. Radi senzibilizacije policijskih službenika o rodno uvjetovanom nasilju u redovne edukacije policijskih službenika uključuju se pravobraniteljica za ravnopravnost spolova i OCD koje se bave promicanjem prava žena i rodne ravnopravnosti.

5.21. Odobriti proračunska sredstva potrebna za preuzimanje obveza prema Konvenciji Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, te tako nastaviti prema ratifikaciji (Španjolska);

Provedba Konvencije uključuje i provedbu Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji, strateškog dokumenta kojim se propisuju mjere zaštite žrtava utemeljene na Konvenciji te je Hrvatska za provedbu oba dokumenta osigurala značajna sredstva u državnom proračunu (konkretno, vidi: 5.82. i 5.22.).

5.58. Odrediti dodatna sredstva za povećanje kapaciteta centara za žrtve seksualnog i obiteljskog nasilja (Norveška);

Vidi: prvi paragraf 5.86.

Prava žena

5.68. Poduzeti daljnje korake kako bi se osigurala i unaprijedila prava žena na svim razinama (Grčka);

S ciljem podizanja svijesti o ravnopravnosti spolova, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske redovito upoznaje javnost sa Zakonom o ravnopravnosti spolova i drugim antidiskriminacijskim zakonima te nacionalnim i međunarodnim strateškim aktima i preporukama te je u posljednje dvije godine distribuirano 3.100 tiskanih publikacija i 2.500 letaka različitim dionicima. Na web stranicama Ureda redovito se objavljuju njegove aktivnosti kao i korisne informacije, čemu pridonose i nastupi Ureda u tiskanim i elektroničkim medijima, na nacionalnim i lokalnim televizijskim i radio postajama.

Organiziranjem konferencija i okruglih stolova u suradnji s OCD i drugim institucijama obilježava se: Međunarodni dan žena, Nacionalni i međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama, Svjetski dan seoskih žena, Međunarodni dan zaštite na radu, Međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije, Međunarodni dan ljudskih prava.

Od konkretnih projekata navodi se suradnja Ureda:

- s finskim Nacionalnim institutom za zdravstvo i socijalnu skrb u okviru twinning projekta „Podrška ravnopravnosti spolova“ provedena je kampanja osvještavanja javnosti o mehanizmima zaštite od spolne diskriminacije te je na uličnim akcijama u četiri najveća grada sudjelovao veliki broj građana i javnih osoba. Podijeljeni su promotivni materijali (letci, razglednice s porukama iz kampanje, kišobrani, rokovnici, itd.), otvorena je facebook stranica, provedeno je 14 medijskih intervjua s predstavnicama partnera na televiziji i radiju te su tiskani mediji i Internet portali objavili 52 članka;

- s veleposlanstvom Republike Finske u kampanji „100 djela za ravnopravnost spolova“ (provodila se i u Finskoj) s ciljem prikupljanja informacija o 100 različitih inicijativa i nagrađivanja najboljih. Kampanja je potakla civilno društvo, tvrtke, državni i javni sektor na osmišljavanje aktivnosti za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova.

- sa Savezom društava Naša djeca Hrvatske za izradu video priloga posvećenom globalnom cilju broj 5 „Ravnopravnosti spolova i osnaživanje žena i djevojčica“ Agende 2030.

5.67. Osnažiti napore za promicanje ravnopravnosti spolova (Cipar);

Vlada kontinuirano ulaže napore u daljnje snaženje ravnopravnosti spolova na svim područjima, uključujući i sport - prevedena je i tiskana Preporuka CM/Rec (2015)2 o rodno osviještenoj politici u sportu Vijeća Europe.

Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske potpisao je Sporazum o suradnji na projektu „Za veću vidljivost ženskih sportova u elektroničkim medijima“ zajedno s Vijećem za elektroničke medije i Hrvatskim olimpijskim odborom te će u provedbi kampanje podržati stvaranje uvjeta u kojima su elektronički mediji aktivni partneri u razvoju sustava koji podržava rodnu ravnopravnost u sportu.

Održana je i međunarodna konferencija „Rješavanje pitanja nejednakosti u sportu - položaj žena na rukovodećim pozicijama i sprječavanje nasilja nad ženama u sportu“ u suradnji Ureda i Središnjeg državnog ureda za sport kao dio zajedničkog projekta Vijeća Europe i Europske komisije "ALL IN: Towards gender balance in sport“.

Ured je preveo te u 2017. i 2018., distribuirao 1.000 primjeraka Opće preporuke br. 34 Odbora UN-a za uklanjanje diskriminacije žena „Prava žena u ruralnim područjima“, a kojom se traži da države stranke osiguraju nediskriminirajući zakonski okvir i zajamče ženama u ruralnim područjima pristup pravosuđu.

Ured je 2016. započeo jednoipogodišnji twinning projekt “Podrška ravnopravnosti spolova“ u okviru Prijelaznog instrumenta EU pomoći, u suradnji s finskim Nacionalnim institutom za zdravstvo i socijalnu skrb (600.000,00 eura). Ciljevi se odnose na jačanje institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova za uvođenje perspektive ravnopravnosti spolova u javne politike na svim razinama, osiguravanje postupnog uklanjanja spolne diskriminacije kroz osvještavanje javnosti o zakonodavstvu i mehanizmima zaštite od diskriminacije te izgradnju kapaciteta sudstva za primjenu nacionalnog i EU zakonodavstva.

Tijekom provedbe Ured je, uz stalnu savjetnicu i voditelja projekta iz Finske, surađivao sa stručnjacima iz Finske i Austrije koji su boravcima u Hrvatskoj doprinijeli od inicijalne procjene potreba do procjena uspješnosti postignuća. Pet evaluacija pokazuju da je projekt ispunio očekivanja, unio promjene i osnažio kapacitete za provedbu načela ravnopravnosti spolova. Ured je napravio plan provedbe održivosti rezultata za tri naredne godine.

U suradnji s Uredom, u Zagrebu je 19. studenog 2018. održano predstavljanje rada Europskog instituta za ravnopravnost spolova (EIGE) iz Litve.

Svake godine Ured daje podršku izboru za „Ženu godine“ čiji je cilj promicanje uspješnih žena iz različitih područja društvenog života – poduzetništva, kulture, znanosti i dr.

U okviru predsjedanja Republike Hrvatske Odborom ministara Vijeća Europe, u Hrvatskome saboru predstavljeno je hrvatsko izdanje Strategije za ravnopravnost spolova Vijeća Europe 2018.- 23.

O kvotama za žene na izborima, vidi: 5.70.

5.59. Nastaviti s naporima za daljnje povećanje svijesti o ravnopravnosti spolova i jednakih mogućnosti i podupirati provedbu nacionalnih politika (Makedonija);

Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama, 22. rujan kao i Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama, 25. studeni redovito se obilježavaju tribinama, okruglim stolovima i konferencijama u organizaciji tijela državne uprave i u suradnji s OCD, čime se podiže svijesti te ukazuje na probleme žrtava seksualnog nasilja i na neprihvatljivost rodno uvjetovanog nasilja, s posebnim naglaskom na seksualno i obiteljsko nasilje.

Spot „Prašina“ (izrađen 2014. u okviru projekta „Moj glas protiv nasilja“ i financiran sredstvima EU iz Programa „Progress“) ponovno se tijekom studenog 2017. i 2018. prikazivao na nacionalnoj televiziji i određenim radio stanicama kako bi se javnost upozorilo na problem nasilja nad ženama.

5.53. Pojačati napore za učinkovitu provedbu nacionalnih strategija za ravnopravnost spolova (Maroko);

Nacionalna politika za ravnopravnost spolova strateški je dokument na ovom području. Ured za ravnopravnost spolova redovito Vladi dostavlja izvješća o njejoj provedbi. Također, Ured o provedbi izvještava i međunarodne organizacije uključivši i UN mehanizme - primjerice, u 2015.: Nacionalno izvješće prema CEDAW-u i Drugo nacionalno izvješće prema UPR-u (2015.). Redovito upućuje i polugodišnja izvješća Skupini visoke razine za uvođenje rodno osviještene politike Europske komisije, a koja sadrže najnovije podatke o napretku u području ravnopravnosti spolova. U 2018. započeta je izrada nove Nacionalne politike za 2019.-22.

5.69. Pojačati napore za borbu protiv svih oblika diskriminacije žena i rodno-uvjetovanog nasilja (Italija);

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama u 2018. javno su predstavljene publikacije: Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja i Opća preporuka br. 35 UN Odbora za uklanjanje diskriminacije žena o rodno utemeljenom nasilju nad ženama.

Ured za ravnopravnost spolova redovito tiska tekst Istanbulske konvencije (do sada distribuirano 8600 primjeraka). Također, dogovorio je i partnerstvo za projekt „HELPLINE“ s OCD B.a.B.e., o zaštiti i podršci žrtava rodno uvjetovanog nasilja kao i o unaprjeđenju sustava podrške žrtvama. Hrvatskom crvenom križu dao je podršku za projekt „SPARC“ usmjeren na prevenciju nasilja zasnovanog na rodu i spolu u populaciji migranata.

Vidi: 5.108.

5.70. Potpuno osigurati jednakost spolova pri zapošljavanju i imenovanju na političke funkcije (Ruska Federacija);

Ulažu se naponi kako bi se, sukladno Zakonu o ravnopravnosti spolova, uvrstilo najmanje 40% kandidatkinja na izbornim listama čime bi se ženama omogućio izbor za zastupnice u Hrvatskom saboru i za ravnopravno sudjelovanje u obnašanju zakonodavne vlasti, a na što Ured za ravnopravnost pred svake parlamentarne izbore javno poziva.

Također, uoči izbora za predstavnička i izvršna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2017., Ured je na web stranici objavio izvještaj Državnog izbornog povjerenstva o spolno razlučenim statističkim pokazateljima o kandidaturama, te je utvrđen napredak o udjelu žena u odnosu na izbore iz 2013.: broj gradonačelnica/načelnica porastao za oko 2%, njihovih zamjenica za oko 4%, a vijećnica gradskih/općinskih vijeća za oko 8%.

Ostali udjeli: u županijskim skupštinama je 26,9% žena; zamjenica župana je 31%; dužnosnica u državnoj upravi je 31%; te je veleposlanica 27%.

5.74. Osnažiti ne-diskriminaciju žena, posebice na radnom mjestu (Alžir);

S ciljem osvještavanja javnosti o spolno uvjetovanoj diskriminaciji na radnom mjestu organizirana je javna kampanja tijekom ožujka i travnja 2017. „Neravnopravnost ne smije ostati poslovna tajna“. Izrađena su dva radio jingla (54 radio stanice tijekom 30 dana; obuhvat milijun korisnika), tiskano je 2.000 razglednica s porukom, 1.500 plakata te izrađena posebna web stranica Ureda za ravnopravnost spolova. U sredstvima javnog prijevoza u četiri najveća grada izvešeno je 1.500 plakata tijekom 15 dana (1.164.000 osoba bilo izloženo poruci). S obzirom i na dodatnu postavljenost plakata diljem Hrvatske, računa se s 3 milijuna pogleda.

Vidi: 5.113.

5.71. Usvojiti posebno zakonodavstvo koje se odnosi na rodnu diskriminaciju na tržištu rada, uključujući i seksualno uznemiravanje na radnom mjestu i diskriminaciju na temelju trudnoće i/ili materinstva (Trinidad i Tobago);

Hrvatska kontinuirano unaprjeđuje zakonodavni okvir te je u posljednjih nekoliko godina izmijenjen niz zakona - Kazneni zakon, Zakon o kaznenom postupku, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Zakon o ravnopravnosti spolova, Obiteljski zakon. Također, u tijeku je izrada Zakona o tržištu rada kojim se propisuje iznimke vezane uz nezaposlenost i ravnopravnost spolova, te trudnoću.

5.113. Nastaviti raditi na smanjenju nezaposlenosti žena, na uklanjanju diskriminacije protiv njih na tržištu rada i na postizanju jednakih mogućnosti (Kuba);

U organizaciji Ureda pravobraniteljice za ravnopravnost spolova pokrenut je novi EU projekt "Jednaka prava - jednake plaće - jednake mirovine - Širenje opsega implementacije akcija i zakonskih standarda rodne ravnopravnosti s ciljem dostizanja rodne ravnopravnosti i sprječavanja siromaštva u Hrvatskoj“, u partnerstvu s resorima, OCD i stručnim institutima (uključujući i međunarodne).

Također u 2016., Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova je zajedno s OCD „Roda“ proveo istraživanje o korištenju prava na stanku za dojenje djeteta. kako bi se prikupila saznanja o poteškoćama u korištenju navedenog prava te za njegovo daljnje osnaživanje.

Na tržište rada uvedeni su sustavi certificiranja s ciljem poticanja ravnopravnosti spolova:

-, „Standard Mamforce“ - inovativna metoda procjene i poslovne certifikacije koja objedinjuje korporativnu odgovornost prema obitelji i rodnu jednakost. Provođa se afirmativna politika prema obitelji, ženama, majkama, te ravnoteža privatnog i poslovnog života. U sustavu se nalaze partneri iz tijela državne uprave, privatnih tvrtki i pravnih osoba s javnim ovlastima.

-, „Certifikat Poslodavac partner“- sustav certificiranja s ciljem: osvještavanja šire gospodarske javnosti o upravljanja ljudskim resursima (u skladu s najboljim svjetskim praksama) i promicanju u organizacijama; prepoznavanja organizacija koje kvalitetno upravljaju ljudskim resursima (interna komunikacija, poštivanje mišljenja i briga za zaposlenike, fleksibilni radni aranžmani, sprječavanje diskriminacije, promicanje raznolikosti).

Hrvatska banka za obnovu i razvoj nudi program kreditiranja koji potiče ravnopravnost spolova na tržištu rada, s ciljem poticanja osnivanja i razvoja poslovanja malih i srednjih poslovnih subjekata u većinskom vlasništvu žena, sukladno Akcijskom planu za provedbu

Strategije razvoja poduzetništva žena 2014.-20. Korisnici kredita su: trgovačka društva, obrtnici, fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost, zadruge i ustanove, a u kojima jedna ili više žena posjeduje najmanje 51% kapitala ili su žene vlasnice ili vode upravu.

O Twining projektu: Vidi 5.74.

5.114. Jačati napore za osnaživanje žena kroz provedbu programa usmjerenih na mijenjanje percepcije žena u društvu i na uklanjanje prepreka koje utječu na zapošljavanje žena (Malezija);

Provode se brojni projekti. Ured za ravnopravnost spolova bio je partner u projektu „Ladies of New Business“ tehnološkog online magazina „Netokracija“, na čijoj se konferenciji uz sudjelovanje 150 ICT stručnjaka raspravljalo o izazovima s kojima se susreću žene u tehnološkoj i digitalnoj industriji. Također, Ured je bio pokrovitelj konferencije „Mentorstvo kao oblik networkinga među ženama“ na kojoj se raspravljalo o nužnosti ove suradnje.

Projekt „Zaželi – program zapošljavanja žena“ Ministarstva rada i mirovinskog sustava, u skladu je s europskim i nacionalnim preporukama o unaprjeđenju položaja žena na tržištu rada i zaštite prava žena, kao i smjernicama politika zapošljavanja država članica EU s naglaskom na promicanje socijalne uključenosti i suzbijanje siromaštva. Usmjeren je na uključivanje žena u nepovoljnom položaju na tržištu rada, a koje će skrbiti o starijima i osobama u nepovoljnom položaju. Financiran je u okviru Operativnog programa učinkoviti ljudski potencijali 2014.-20., u iznosu od 400.900.000,00 kn (iz ESF).

Vidi: 5.74.

Djeca

5.46. Osigurati učinkovitu provedbu nove Nacionalne Strategije za prava djece 2014.-2020. (Država Palestina);

Vlada je usvojila Nacionalnu strategiju za prava djece u Republici Hrvatskoj 2014.-20., sa svrhom promicanja i unaprjeđenja cjelovitog i integrativnog pristupa pravima djece (dalje u ovom poglavlju: Strategija). Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku koordinira izradu izvješća o provedbi Strategije i akcijskih planova, temeljem podataka tijela državne uprave, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te OCD. Izrađen je Nacrt izvješća za 2016., Akcijski plan za provedbu Strategije za 2017. te Nacrt akcijskog plana 2018.-20., koji sadrže provedene/planirane aktivnosti svih dionika kao i utrošena, odnosno planirana sredstva po pojedinim mjerama Strategije.

5.62. Nastaviti s provedbom “Plana de-institucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi, 2011.-2016.” s namjerom smanjenja broja djece u institucijama (Slovačka);

Proces deinstitutionalizacije javne skrbi za djecu i transformacije domova socijalne skrbi kao i proces razvijanja usluga u zajednici kontinuirano se provodi. U cilju njegove daljnje podrške u provedbi je operacija “Podrška procesu deinstitutionalizacije i prevencije institucionalizacije djece i mladih - faza 1” (63.000.000,00 kn u sklopu - ESF). Stoga je

upućen Poziv na dostavu projektnih prijedloga unaprijed određenim prijaviteljima - 13 ustanova socijalne skrbi koje pružaju usluge za djecu i mlade.

5.54. Nastaviti s naporima za ostvarenje veće među-institucionalne koordinacije i dostupnosti sredstava za agencije odgovorne za boljitak maloljetnih djevojčica i dječaka (Čile);

Obiteljskim zakonom uređena je zaštita djeteta i poduzimanje mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta te je određena obveza međuinstitucionalne koordinacije. Sud i centar za socijalnu skrb, roditelji i druge osobe ili ustanove socijalne skrbi kojima je povjereno ostvarivanje skrbi o djetetu dužni su surađivati i izvještavati o radnjama poduzetima na temelju prijave o povredi djetetovih osobnih prava (nasilje, spolno nasilje, zanemarivanje, itd.) i imovinskih prava. Sud, državni odvjetnik, kao i policija dužni su o pokretanju postupka u roku od 24 sata obavijestiti nadležni centar za socijalnu skrb.

Brojni dokumenti reguliraju suradnju na ovom području, kao što su: Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, Protokol o postupanju prema djeci bez pratnje (oba iz 2018.), Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima (2004.), Protokol o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece (2014.), Nacionalna strategija za zaštitu od nasilja u obitelji (2017.-22.) i Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji. O timovima za borbu protiv nasilja, vidi: zadnji paragraf 5.96.

Dodatno, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku kontinuirano financijski podupire projekte OCD za savjetovališta i skloništa za žene i djecu žrtve nasilja u obitelji, za prevenciju nasilja nad i među djecom i mladima te za rad volonterskih centara.

5.48. Snažiti kampanje za podizanje svijesti i obrazovne programe o ljudskim pravima kako bi se spriječilo zlostavljanje dječaka i djevojčica (Urugvaj);

Hrvatska podržava inicijative za unapređenje odgoja i obrazovanja o univerzalnim općeprihvaćenim vrijednostima i ljudskim pravima. Aktivnosti se provode suradnjom stručnjaka iz država članica EU, odnosno razmjenom dobre prakse te razvojem modela mobilnosti stručnjaka i koncepata. No, posebna pažnja posvećuje se obrazovnom sustavu koji obrađuje teme solidarnosti, slobode govora, nediskriminacije, pluralizma, demokracije, vladavine prava, tolerancije, ravnopravnosti, itd. Za unaprjeđenje kompetencija glede uključivanja ovog područja u nastavu organiziraju se stručni skupovi za odgojno-obrazovne djelatnike u okviru programa kontinuiranog profesionalnog razvoja te se neposredno uključuju učenici i financiraju projekti OCD. Također se u suradnji s VE i UNESCO osigurava stručna nastavna literatura za pripremu i provedbu sadržaja vezanih za promicanje ovog područja.

5.49. Poduzimati sve potrebne mjere za odvracanje počinitelja i za razvoj programa i politika za sprječavanje spolnog iskorištavanja, kao i za razvoj programa za socijalnu reintegraciju djece žrtava (Timor-Leste);

Hrvatska je stranka brojnih međunarodnih dokumenata, koji zajedno s nacionalnim zakonodavstvom i strateškim dokumentima čine pravni okvir za zaštitu žrtava seksualnog nasilja. Strategija sadrži mjere za zaštitu od spolnog iskorištavanja i zlostavljanja djece. Novi Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja sadrži obveze nadležnih tijela koji

sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju seksualnog nasilja i pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim seksualnom nasilju te oblike, način i sadržaj suradnje između nadležnih tijela.

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku kontinuirano financijski podupire projekata OCD usmjerenih na prevenciju seksualnog nasilja nad djecom uključujući i od elektroničkog nasilja, odnosno zaštitu djece od opasnosti prilikom korištenja računala, Interneta i drugih sredstava komuniciranja na daljinu. Ove preventivne aktivnosti obuhvaćaju: edukativne radionice u školama, treninge za učenike i roditelje, specijalizirana predavanja za roditelje i odgojno obrazovne djelatnike, online kampanje i savjetovališta, tisak i distribuciju edukativnih materijala, javne akcije učenika u lokalnoj zajednici te edukacije volontera.

Na ovom području uspješno djeluje Hrabri telefon kojem je 2015. dodijeljeno pružanje usluge Nacionalnog pozivnog centra za djecu 116111 koji je savjetodavna, anonimna i besplatna telefonska linija namijenjena djeci koja se javljaju zbog poteškoća u obiteljskim odnosima, emocionalnog zlostavljanja, vršnjačkog nasilja te zbog seksualnog nasilja putem Interneta (društvenih mreža). Hrabri telefon Ministarstvu dostavlja godišnje izvješće o radu.

5.81. Provoditi programe i politike za sprječavanje svih oblika nasilja nad djecom, uključujući i spolno iskorištavanje i zlostavljanje, i jačati socijalni oporavak i reintegraciju djece žrtava (Moldova);

Kaznenim zakonom određena su kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta te kaznena djela protiv braka, obitelji i djece. Istanbulska konvencija te različiti dokumenti (vidi: drugi paragraf 5.54.) dodatno doprinose sprječavanju svih oblika nasilja nad djecom te jačaju međuresornu suradnju s ciljem oporavka djece.

Jedan od ciljeva Strategije je uklanjanje svih oblika nasilja nad djecom (tjelesno kažnjavanje, tjelesno i psihičko zlostavljanje i svjedočenje o obiteljskom nasilju, seksualno iskorištavanje i seksualno zlostavljanje, nasilje u školama - vršnjačko nasilje i nasilje od strane djelatnika škole, nasilje izvan obitelji i škole, nasilje u medijskom prostoru i elektroničko nasilje te trgovanje djecom).

Vežano uz elektroničko nasilje, prevedena je te objavljena Preporuka CM/Rec (2018)7 Odbora ministara državama članicama o Smjernicama za poštivanje, zaštitu i ostvarivanje prava djeteta u digitalnom okruženju. Ista je prosljeđena svim centrima za socijalnu skrb – podružnicama obiteljskih centara te organizacijama civilnog društva.

Ministarstvo za demografiju obitelj, mlade i socijalnu politiku kontinuirano financira programe rada savjetovališta i skloništa za žene i djecu žrtve nasilja u obitelji koje vode OCD u iznosu od 2.100.000,00 kn godišnje. Također se financiraju projekti udruga u području prevencije nasilja nad i među djecom i mladima u iznosu od po 4.000.000,00 kn godišnje.

5.83. Pojačati napore za zaštitu djece, posebice onih u marginaliziranim i nepovoljnim situacijama (Maldivi);

Strategija sadrži područje Osiguravanje prava djece u ranjivim situacijama, s mjerama za: djecu s teškoćama u razvoju, djecu u alternativnoj skrbi, djecu pripadnike romske nacionalne manjine i djecu koja žive u uvjetima siromaštva. Poseban naglasak stavlja se na uklanjanje diskriminacije i prava djece u ranjivim situacijama.

Također, Vlada je 2018. donijela novi Protokol o postupanju prema djeci bez pratnje kako bi se provodila jedinstvena praksa nadležnih tijela radi pravodobne i učinkovite zaštite najboljeg interesa djeteta bez pratnje kao i jasno definirala obveza svih sudionika u postupanju prilikom policijskog postupanja, smještaja, međunarodne zaštite, integracije i spajanja s obitelji te osigurala kvalitetna zdravstvena zaštita djece bez pratnje. Sukladno Protokolu, osniva se Međuresorno povjerenstvo za zaštitu djece bez pratnje za unaprjeđenje međuresorne suradnje tijela državne uprave i drugih dionika uključenih u zaštitu djece bez pratnje.

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku redovito financira projekte usmjerene na pomoć socijalno ugroženim. Također je 2017. godine objavilo poziv za prijavu prijedloga trogodišnjih programa za OCD koje djeluju u području socijalne skrbi, a što uključuje i rad s djecom u marginaliziranim i nepovoljnim okolnostima.

Ministarstvo je s UNICEF-om potpisalo 2017., Sporazum o nastavku suradnje na nacionalnom programu „Za snažniju obitelj“, za provedbu zajedničkih preventivnih aktivnosti za jačanje i širenje socijalnih usluga za obitelji s djecom koje su u sustavu socijalne skrbi. Obuhvaćene su tri komponente: unaprjeđenje usluga obiteljima u riziku od izdvajanja djece u kojima se provode mjere obiteljsko pravne zaštite; jačanje roditeljskih kompetencija te podršku udomiteljima i procesu deinstitucionalizacije.

5.72. Osigurati uklanjanje svakog oblika diskriminacije djece, posebice djece u marginaliziranim i nepovoljnim situacijama (Turska);

Zabranjen je svaki oblik diskriminacije, što je između ostalog zajamčeno Zakonom o suzbijanju diskriminacije te Zakonom o kaznenom postupku člankom (zabrana diskriminacije je načelo kaznenog postupka). Također, postoji niz nacionalnih dokumenata kojima se štite osobe s invaliditetom, kao što su Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom (2005.) kojom se daje opći okvir protiv diskriminacije te Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007.-15. Također, Nacionalna strategija za uključivanje Roma 2013.-20. sadrži smjernice za postizanje promjena socio-ekonomskog položaja romske nacionalne manjine čime se unaprjeđuje i zaštita prava njihove djece.

Jedan od ciljeva Strategije je ostvarivanje prava djece u ranjivim situacijama, kao što su djeca u alternativnoj skrbi, djeca romske nacionalne manjine i djeca žrtve diskriminacije, a pri čemu je prioritet uključivanje djece s teškoćama u razvoju ili djece u razvojnom riziku u usluge rane intervencije. Strategija je usmjerena i na sprječavanje diskriminacije djece koja žive u uvjetima siromaštva te za osiguranje usluga u okviru različitih sustava socijalnih politika.

U okviru poziva za prijavu projekata OCD usmjerenih promicanju i zaštiti prava djece, jedno od prioritarnih područja se odnosi na projekte usmjerene zaštiti prava i/ili senzibilizaciji javnosti o osjetljivim skupinama djece – djeci bez pratnje, djeci žrtvama trgovanja ljudima, djeci čiji su roditelji u zatvoru i djeci koja prose. Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku financira projekte usmjerene prema borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti i to za prehranu djece tijekom boravka u osnovnoj školi iz socijalno ugroženih obitelji i za pomoć socijalno ugroženim obiteljima.

5.87. Raditi na usklađivanju postupaka pritvaranja (re-pritvaranja) za djecu s međunarodnim pravnim standardima i nacionalnim propisima (Libija);

Hrvatska je osigurala visoke standarde za postupanje u slučaju pritvaranja djece. Sukladno Zakonu o sudovima za mladež, policija uhićenog maloljetnika mora odmah, najkasnije u roku od 24 sata od trenutka uhićenja, a za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do jedne godine, u roku od 12 sati dovesti pritvorskom nadzorniku ili ga pustiti na slobodu. Pritvorski nadzornik odmah obavještava suca za mladež, državnog odvjetnika, maloljetnikove roditelje, odnosno skrbnika i centar za socijalnu skrb i to unosi u evidenciju. Državni odvjetnik će naložiti da se uhićenog maloljetnika pusti na slobodu ili dovede sucu za mladež na ispitivanje. Sudac za mladež dužan je ispitati maloljetnika u roku od 12 sati od kada je on predan pritvorskom nadzorniku, uz obveznu nazočnost državnog odvjetnika i branitelja. Odmah nakon ispitivanja sudac za mladež će na obrazloženi prijedlog državnog odvjetnika odrediti pritvor ili istražni zatvor ili maloljetnika pustiti na slobodu. Protiv rješenja suca za mladež o određivanju pritvora ili odbijanju prijedloga državnog odvjetnika za određivanje pritvora, pritvorenik i državni odvjetnik imaju pravo žalbe u roku od 6 sati, a o žalbi odlučuje vijeće u roku od 8 sati. Maloljetnik je u pritvorskoj jedinici odvojen od punoljetnih uhićenika. Pritvorski nadzornik će maloljetnika odmah pustiti na slobodu ako to naloži državni odvjetnik ili ako maloljetnik nije ispitan u roku od 12 sati od predaje pritvorskom nadzorniku. Maloljetnik se oslobađa ako mu u roku od 20 sati od predaje pritvorskom nadzorniku nije određen pritvor ili istražni zatvor.

Istražni zatvor prema maloljetniku određuje se samo kao krajnja mjera, razmjerno težini djela i očekivanoj sankciji, u najkraćem nužnom trajanju i samo ako njegovu svrhu nije moguće postići primjenom mjera opreza, privremenog smještaja ili istražnim zatvorom u domu. Takav maloljetnik smješta se u zatvorenu zavodsku ustanovu koja mora imati dijagnostički odjel i odjel za odgoj i rad u malim skupinama. Maloljetniku treba tijekom smještaja u zatvorenoj zavodskoj ustanovi omogućiti rad i poduku korisnu za njegov odgoj i zanimanje. Takvo trajanje istražnog zatvora do pravomoćnosti odluke ne može prijeći jednu polovinu vremena trajanja istražnog zatvora propisanog Zakonom o kaznenom postupku kao općim propisom. Ne postoji problem prenapučenosti u odgojnim zavodima. Maloljetni zatvorenici na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora ili istražnog zatvora ostvaruju prava na posjete članova obitelji u širem opsegu od prava punoljetnih zatvorenika.

5.121. Poduzimati daljnje mjere s ciljem osiguranja uživanja jednakog pristupa zdravstvenim uslugama za svu djecu (Ukrajina);

Zdravstvena zaštita stanovništva, s osobitom pažnjom na zdravstvenu zaštitu ranjivih skupina kao što su djeca, pruža se na načelima jednakosti, kontinuiranosti, dostupnosti i cjelovitog pristupa na području cijele države.

5.124. Usvojiti jasne odgovarajuće mjere za unaprjeđenje prava djece na obrazovanje (Libija);

Provedbom mjera Strategije osigurava se i pravo na obrazovanje. Neke od tih mjera su: razvijanje programa podrške roditeljima s ciljem jačanja kompetencija te prevencije ranog otkrivanja rizičnih faktora za razvoj djece; osiguranje uvjeta za izjednačavanje mogućnosti uključivanja djeteta s teškoćama u razvoju u sustav odgoja i obrazovanja i u zajednicu te uspostava nediskriminirajućeg modela vrednovanja obrazovnih postignuća djece; analiza pojave ranog napuštanja škole i provedba aktivnosti utemeljenih na stvarnim potrebama mladih u cilju njihovog uključivanja u obrazovne procese.

5.125. Uspostaviti inkluzivno obrazovanje širom države, koje uključuje i dodjelu potrebnih sredstava, te osigurati redovitu obuku za školsko osoblje (Palestinska Država);

Kroz zakonsku regulativu svakom je djetetu osigurano pravo na obrazovanje sukladno Konvenciji o pravima djeteta. Jedna od mjera Strategije je edukacija stručnjaka u odgojno-obrazovnom sustavu za rad s djecom s teškoćama u razvoju te uvođenje ovog područja u sveučilišne kurikulume. Kontinuiranim povećanjem sredstava u državnom proračunu osigurava se poštivanje postojećih kao i proširenje s novim pravima, sukladno potrebama djece u smislu inkluzivnog odgoja i obrazovanja za djecu teškoćama u razvoju. Agencije nadležne za odgoj i obrazovanje provode stručna usavršavanja odgojno-obrazovnih stručnjaka (učitelja, nastavnika, ravnatelja, stručnih suradnika).

5.112. Nastaviti s ostvarivanjem prava na rad za građane, uključujući i kroz mogućnosti stručnog osposobljavanja i tehničkog obrazovanja za mlade (Egipat);

Iako su mladi ljudi bolje obrazovani od prethodnih generacija, njihova nezaposlenost je i dalje veća od prosjeka nezaposlenosti ukupne populacije. Stoga je osposobljavanje za tržište rada, u bilo kojem obliku (praksa, naukovanje, stažiranje ili pripravništvo) način smanjenja neusklađenosti obrazovanja i potreba tržišta rada. Unatoč pozitivnim kretanjima tržišta rada i gospodarstva, određene skupine su i dalje u posebnom riziku od dugotrajne nezaposlenosti i socijalne isključenosti te se intenziviraju mjere za stručno osposobljavanje i tehničko obrazovanje mladih (evaluacije dosadašnjih mjera pokazuju kako stopa nezaposlenosti mladih značajno pada te istodobno raste stopa zaposlenosti mladih).

5.126. Osigurati da djeca u ranjivim i nepovoljnim situacijama imaju jednak pristup obrazovanju (Armenija);

Poduzimaju se aktivnosti kojima se osigurava jednak pristup obrazovanju za učenike s teškoćama u razvoju. Slijedom navedenog:

- glede pomoćnika u nastavi, u 2017. financirane su 52 OCD te su osigurana bespovratna sredstava za 307 pomoćnika u nastavi za 321 učenika;
- pokrivaju se troškovi za prilagođeni prijevoz kao i troškovi pratitelja, u 2017. prijevoz i prehrana je osigurana za 3062 u osnovnim te 193 učenika u srednjim školama, a nastavna sredstva i pomagala za 1378 u osnovnim te 598 učenika u srednjim školama;
- u okviru kontinuiranog razvoja profesionalnog kadra organiziraju se stručni skupovi o odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju.

5.127. Nastaviti s naporima namijenjenima osiguranju jednakog pristupa obrazovanju, uključujući i za djecu u ranjivim i nepovoljnim situacijama (Rumunjska);

Vidi: 5.126.

5.128. Pojačati napore u osiguranju jednakog pristupa obrazovanju za djecu u ranjivim situacijama, uključujući i romsku djecu, i okončati segregaciju romske djece u školama (Austrija);

Ranjivost djece i romskih obitelji, prepoznata je i u recentnim nacionalnim strategijama i preporukama međunarodnih dokumenata. Nacionalna strategija za uključivanje Roma za

razdoblje 2013.-20. temeljni je dokument koji definira aktivnosti za osiguranje jednakog pristupa obrazovanju pripadnicima romske nacionalne manjine. Provedba se temelji na socijalnom uključivanju, odnosno osiguranja uvjeta za punu integraciju djece, mladih i odraslih pripadnika romske nacionalne manjine sukladno njihovim potrebama i sposobnostima. Osigurava se pravo na obrazovanje, zdravlje, život u obiteljskom okruženju te uvjeti koji stimuliraju razvoj i napredak, kao i pravo na jezik i kulturni identitet. Rezultati pokazuju napredak u uklanjanju početnih nejednakosti i diskriminacije, te na promicanju emocionalnog, socijalnog, psihološkog i fizičkog razvoja, a sustav predškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja bilježi porast djece kao i korisnika srednjoškolskih stipendija. No, novi podaci ukazuju i na blagi pad djece pripadnika romske nacionalne manjine u osnovnoškolskom sustavu, što reflektira isti trend i kod opće populacije.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja provodi aktivnosti za obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu te tijekom osnovnog, srednjeg i sveučilišnog obrazovanja s naglaskom na sprječavanje prekida školovanja i osiguranja lakšeg prijelaza iz škole do zaposlenja, te za obrazovanje Roma osigurava više od 10.000.000,00 kn godišnje.

Hrvatska ne provodi politiku segregacije, te se romska djeca školuju zajedno s drugim učenicima, osim na područjima na kojima ta manjina prevladava (sagledava se omjer u odnosu na cjelokupnu populaciju). Stoga u Međimurskoj županiji (obuhvaćeno gotovo 1/3 svih romskih osnovaca) postoje školski odjeli sa samo/pretežito romskom djecom (primjerice Područna škola Držimurec Strelec –100% učenika Roma, Osnovna škola Vladimir Nazor - 61,2%, itd). Vlada ulaže kontinuirane napore za uspostavu optimalnog omjera (30% Romi, 70% ostali) osiguranjem prostora i prijevoza, premještanjem kadra, itd.

5.129. Pojačati napore za osiguranje jednakog pristupa obrazovanju za svu djecu, uključujući i romsku djecu (Nigerija);

Vidi: 5.128

Za provedbu Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-20.“ - ESF u 2017. Ministarstvo znanosti i obrazovanja pripremlilo je poziv Programska, stručna i financijska potpora obrazovanju djece i učenika pripadnika romske nacionalne manjine (15.300.000,00 kn). Cilj Poziva je pružiti potporu uključivanju u odgojno-obrazovni sustav za postizanje boljeg obrazovnog uspjeha i uspješnije socijalizacije. Aktivnosti obuhvaćaju: produženi boravak, organizirani prijevoz do vrtića/škole, dodatnu i dopunsku nastavu te izvannastavne aktivnosti, ljetne kampove i/ili izvanškolske aktivnosti usmjerene na njihovu društvenu integraciju, kao i stručno usavršavanje odgojitelja, učitelja i stručnih suradnika s ciljem podizanja kvalitete obrazovanja te nabavu opreme i didaktičkih sredstava.

S ciljem podizanja kvalitete obrazovanja djece pripadnika romske nacionalne manjine održavaju se stručni skupovi s temama stjecanja interkulturalnih kompetencija i sprječavanja ranog napuštanja škole (uporaba inkluzivnih strategija) kao i skupovi za učitelje koji rade s romskom djecom te za romske pomagače.

Također, Ministarstvo znanosti i obrazovanja godišnje raspisuje Natječaj za dodjelu bespovratnih sredstava projektima OCD u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja, a koji se odnose i na teme vezane za nacionalne manjine te interkulturalizam i multikulturalizam.

5.165. Osigurati za djecu tražitelje azila učinkoviti i ne-diskriminirajući pristup obrazovanju (Kirgistan);

Dijete koje je tražitelj međunarodne zaštite ostvaruje pravo na osnovno i srednje obrazovanje, kao i dijete koje je hrvatski državljanin. Djeca - tražitelji međunarodne zaštite smješteni u prihvatilištima za tražitelje azila u Zagrebu i Kutini, uključuju se brzo nakon dolaska u predškolski i školski sustav zajedno s djecom hrvatskim državljanima, a s ciljem što uspješnije integracije u odgojno-obrazovni sustav i hrvatsko društvo.

U Prihvatilištu za tražitelje azila je krajem 2018. završena provedba dvogodišnjeg projekta „Psihosocijalna podrška i socijalne usluge tražiteljima međunarodne zaštite“. U tijeku je i provedba natječaja za nastavak financiranja projekta za unapređenja kvalitete života i psihosocijalne pomoći tražiteljima međunarodne zaštite (ukupno: 48.000,00 eura od čega 360.000,00 eura iz AMIF-a), u okviru kojeg je predviđena pomoć djeci tražiteljima međunarodne zaštite za svladavanje školskog programa i hrvatskog jezika. Poseban naglasak je na upoznavanju roditelja s važnošću školovanja te na pomoći pri upisu u škole i druge aktivnosti za uključivanje u obrazovni sustav ove djece iz Prihvatilišta.

Učenje hrvatskoga jezika sa svrhom osposobljenosti azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom za usmeno i pisano sporazumijevanje na hrvatskome jeziku radi života i rada predstavlja temelj za njihovu kvalitetnu integraciju. Provođenjem Programa učenja hrvatskoga jezika, omogućuje se učenje hrvatskoga jezika, povijesti i kulture onim azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom koji se ne uključuju u obrazovni sustav. Trenutno se provodi projekt „Integracija azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo, obrazovanje i priprema za uključivanje u tržište rada“ (u ukupnom iznosu od 560.000,00 eura, od čega 420.000,00 eura, sredstva iz Fonda za azil, migracije i integraciju - AMIF) koja su odobrena za troškove: uključivanja u Program učenja hrvatskog jezika, povijesti i kulture; prijevoda i ovjera dokumenata neophodnih za nastavak obrazovanja osoba obrazovanja i uključivanje u stručno osposobljavanje.

Temeljem Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi i Pravilnika o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u I. razred srednje škole, azilanti, tražitelji azila, stranci pod supsidijarnom zaštitom, stranci pod privremenom zaštitom, kao i stranci koji nezakonito borave u Republici Hrvatskoj imaju pravo na osnovno i srednje obrazovanje. Radi što uspješnije integracije u odgojno-obrazovni sustav, Zakonom je propisano da su škole dužne pružati posebnu pomoć djeci koja imaju pravo na školovanje u Republici Hrvatskoj, a ne znaju ili nedostatan poznaju hrvatski jezik.

Radi učinkovite integracije navedenih učenika, škola je dužna organizirati individualne i skupne oblike odgojno-obrazovnog rada kojima se tim učenicima omogućuje učinkovito svladavanje hrvatskog jezika i nadoknađuje nedovoljno znanje u pojedinim nastavnim predmetima (70 sati pripreme nastave).

Također, djeca i mladi se u najkraćem mogućem roku moraju uključiti u odgojno-obrazovni sustav na svim razinama (predškolski odgoj, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje, visoko obrazovanje) što je ujedno i mjera u Akcijskom planu za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita 2017.-2019.

Za učenike/djecu/mlade sa statusom azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom čije su obitelji korisnici zajamčene minimalne naknade Vlada osigurava sufinanciranje udžbenika i dopunskih nastavnih sredstava (atlasa, radnih bilježnica i/ili zbirki zadataka).

5.119. Snažiti sustav socijalne skrbi, posebice u odnosu na zaštitu djece bez primjerene skrbi i na njihov pristup obrazovanju (Slovenija);

Obiteljski zakon sadrži: načelo prvenstvenoga prava roditelja da skrbe o djetetu te se dužnost tijela za pomoć propisuje samo u slučaju potrebe kao i načelo razmjernosti i najblaže intervencije u obiteljski život. Mjere kojima se zadire u obiteljski život prihvatljive su ako su nužne te ako se svrha ne može ostvariti blažim mjerama uključujući i preventivnom pomoći, odnosno potporom obitelji. Blaže mjere prema roditeljima u ostvarivanju skrbi o djetetu su: upozorenja na pogreške i propuste, stručna pomoć i potpora, intenzivna stručna pomoć i nadzor, a sve kako ne bi došlo do izdvajanja djeteta iz obitelji. Ako je to nužno zbog životne ugroženosti ili razvoja djeteta, dijete se povjerava drugoj osobi ili udomiteljskoj obitelji, a iznimno ustanovi socijalne skrbi (u slučaju problema u razvoju djeteta). Također, organizira se stanovanje za djecu koja sukladno uzrastu mogu boraviti u takvom tipu smještaja.

Glede poduzimanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, provode se standardizirani instrumenti za procjenu razvojnih rizika i sigurnosti djeteta u obitelji te instrumenti procjene roditeljskih snaga.

Također se intenzivno provodi Plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.). Sukladno Planu izvaninstitucionalni oblici smještaja uključuju skrb u udomiteljskim obiteljima i obiteljskim domovima te stambenim zajednicama, odnosno organiziranom stanovanju u zajednici koje provode državni i nedržavni domovi i druge pravne osobe registrirane za obavljanje djelatnosti socijalne skrbi. Izvaninstitucionalne usluge za djecu i mlade koje pružaju transformirane ustanove su boravak i poludnevni boravak, savjetovanje i pomaganje pojedincu i obitelji, rana intervencija i organizirano stanovanje.

Operativni tim za transformaciju i deinstitucionalizaciju domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i centara za pružanje usluga u zajednici izrađuje: analizu stanja u domu centru i raspoloživih usluga na području na kojem isti djeluje te izrađuje prijedlog transformacije i deinstitucionalizacije doma/centra.

5.130. Razmotriti osiguranje učinkovitog inkluzivnog obrazovanja za djecu s teškoćama u razvoju i unaprijediti univerzalni dizajn radi osiguranja njegove dostupnosti svakome (Izrael);

Ministarstvo znanosti i obrazovanja osigurava sredstva za zapošljavanje profesionalnog i pomoćno-tehničkog kadra u ustanovama odgoja i obrazovanja kao i pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika koji pružaju neposrednu potporu učenicima s teškoćama u razvoju. Osigurava i sredstva za prilagođeni oblik prijevoza, nastavna sredstva i pomagala te prehranu učenika u školama.

Također, Nacionalna strategija za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom od 2017. do 2020. promiče primjenu načela univerzalnog dizajna kroz osiguranje pristupačnosti javnih službi i javnog prijevoza te osiguranje pristupačnog okruženja.

5.140. Nastaviti s razvojem mjera koje jamče inkluzivno obrazovanje za djecu i djevojčice s teškoćama u razvoju bez diskriminacije, s posebnim naglaskom na ruralna područja (Španjolska);

Inkluzivno obrazovanje za djecu i djevojčice s teškoćama u razvoju bez diskriminacije jedno je od bitnih određenja hrvatske politike, te se mjere za unaprjeđenje provode na cijelom području Hrvatske, uključujući i ruralna područja.

Vidi detaljnije: 5.130., 5.125. i 5.126.

5.137. Suzdržati se od smještaja djece s teškoćama u razvoju u institucije i osigurati dovoljno mogućnosti za djecu s teškoćama u razvoju pri izboru obiteljske skrbi i skrbi u zajednici (Irska);

Općenito, o ESF projektu, vidi: 5.62.

Specifično: u provedbi su trenutno tri projekta ustanova socijalne skrbi vrijednosti 33.432.675,13 kn, od kojih je jedan usmjeren na djecu s teškoćama u razvoju. Kroz navedene projekte pružit će se usluge u zajednici za 205 osoba s invaliditetom, od kojih je 30 djece s teškoćama u razvoju te educirati 147 stručna radnika. Također, u sklopu ESF, provode se projekti u okviru operacije „podrška daljnjem procesu deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi za osobe s invaliditetom – faza 1 (135.000,00 kn), te je upućen poziv na 18 unaprijed određenih ustanova koje pružaju usluge osobama s invaliditetom.

5.147. U svjetlu preporuke Odbora za prava djeteta, djelovati na suzbijanju diskriminacije, usmjeravajući se na situacije diskriminacije i ranjivosti koja se tiče djece pripadnika manjina (Nikaragva);

Jedan od načina suzbijanja diskriminacije i ranjivosti djece pripadnika nacionalnih manjina je osiguravanje obrazovanja na njihovom jeziku i pismu, što se jamči Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina te Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Ostvaruje se prema tri modela školovanja:

- Model A – nastava na jeziku i pismu nacionalne manjine (cjelokupna nastava izvodi se na jeziku i pismu nacionalne manjine) u osnovnoj i srednjoj školi: talijanska, srpska i mađarska nacionalna manjina te češka (samo u osnovnoj školi).
- Model B – dvojezična nastava (nastava prirodoslovne skupine predmeta izvodi se na hrvatskome jeziku, a društvene skupine predmeta na jeziku i pismu pripadnika nacionalne manjine) - mađarska i srpska nacionalna manjina u osnovnoj školi te češka u srednjoj školi.
- Model C – njegovanje jezika i kulture (uz redovitu nastavu na hrvatskome jeziku, na manjinskom jeziku i pismu izvodi se nastava jezika i kulture nacionalne manjine - u osnovnoj školi: albanska, češka, srpska, slovačka, slovenska, mađarska, makedonska, njemačka i austrijska, ukrajinska, rusinska, ruska, židovska i poljska nacionalna manjina te u srednjoj školi: albanska, češka, makedonska, mađarska, ruska, slovačka, slovenska, srpska i talijanska nacionalna manjina.

Na početku šk. godine 2017./18. osnovnoškolskim odgojem i obrazovanjem na jeziku i pismu nacionalnih manjina u svim modelima obrazovanja (A, B i C) obuhvaćeno je u osnovnim školama: 7.159 učenika (3.413m/3.746ž) u 172 škole, 821 razrednom odjelu/obrazovnoj skupini sa 987 učitelja/nastavnika; te srednjim školama 1.547 učenika (740m/807ž) u 31 školi, u 183 razreda odjela/skupine te 408 nastavnika. Predškolskim odgojem na materinskom jeziku obuhvaćena su 32 dječja vrtića i 3 osnovne škole s programom predškolskog odgoja; u 94 skupine je 1.957 djece pripadnika nacionalne manjine (170 češke, 156 mađarske 470 srpske i 1.161 talijanske).

Školske ustanove s nastavom na jeziku i pismu nacionalne manjine koriste udžbenike iz matične zemlje ponajprije za učenje materinskog jezika (češkog, mađarskog, srpskog i talijanskog jezika, ali i druge predmete), te se kontinuirano provodi stručno usavršavanje učitelja/nastavnika u nastavi na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Osobe s invaliditetom

5.47. Ubrzati učinkovitu provedbu Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i njeno usklađivanje na nacionalnoj razini (Urugvaj);

Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Vlade (predstavnicima ministarstava, te saveza i OCD osoba s invaliditetom te stručnjaci) prati primjenu Konvencije te je 2017. definiralo prioritete za izmjene zakona u cilju kvalitetnijeg života osoba s invaliditetom i usklađivanja s Konvencijom.

Na snazi je novi Obiteljski zakon s promjenama u području skrbništva i skrbničke zaštite. Napušten je institut "roditeljske skrbi nakon punoljetnosti", jer je neprihvatljivo tretirati odrasle osobe s invaliditetom kao djecu, odnosno roditeljima davati ovlasti i dužnosti iz roditeljske skrbi (jednako kao prema djeci). Propisano je da je zaštitu osoba s invaliditetom, ako je moguće, potrebno osigurati drugim sredstvima prije donošenja odluke o skrbničkoj zaštiti. Skrbnička zaštita mora biti primjerena, individualizirana i u skladu s dobrobiti štíćenika, te su dodane odredbe o zaštiti dostojanstva štíćenika te o pravu na zaštitu od nasilja.

Najznačajniji iskorak je propisivanje djelomičnog lišenja poslovne sposobnosti (samo u dijelovima u kojima je to potrebno za zaštitu prava štíćenika i sa što manjim ograničenjima) te ukidanje instituta potpunoga lišenja poslovne sposobnosti. Sve odluke o lišenju poslovne sposobnosti prema prijašnjim propisima, preispituju se radi vraćanja poslovne sposobnosti.

U svrhu provedbe instituta posebnog skrbništva za djecu i odrasle osobe osnovan je Centar za posebno skrbništvo kao samostalna i neovisna ustanova. Uvedena je zakonska obveza poštivanja već prije izraženih stavova i želja štíćenika, te je omogućeno svakoj osobi da u vrijeme postojanja poslovne sposobnosti imenuje osobu koju bi željela za skrbnika, a čime se pravni sustav uvodi institut anticipiranih naredbi. Stoga je ustrojen registar anticipiranih naredbi i punomoći pri Hrvatskoj javnobilježničkoj komori.

Zakonom je određeno: a) koje odluke o osobnim stanjima donosi isključivo štíćenik; b) kada je potrebno prethodno odobrenje centra za socijalnu skrb; c) koje odluke o zdravlju donosi sud; te d) upravljanje i zastupanje u imovinskim stvarima štíćenika. Stoga je uveden novi sudski postupak prema kojemu Županijski sud donosi važne odluke zdravlje i život štíćenika,

(odluke s ozbiljnim posljedicama, kao što je primjerice održavanje na životu), s mogućnošću žalbe Vrhovnom sudu Republike Hrvatske.

Zadaća Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2017.- 20. je jačati implementaciju Konvencije te uskladiti politike sa standardima na globalnoj razini i trendovima koji traže da sva područja života budu pristupačna osobama s invaliditetom, te da se primjenjuju načela univerzalnog dizajna i razumne prilagodbe. Izjednačavanje mogućnosti definirano je u 16 područja (78 mjera i 200 aktivnosti) povezanih s različitim dimenzijama kvalitete života i sustava pružanja usluga za građane.

5.63. Razmotriti dodjelu potrebnih sredstava za potporu programima koji promiču i štite prava osoba s invaliditetom (Tajland);

Za promicanje i zaštitu prava osoba s invaliditetom, provedenim projektima u okviru ESF-a osigurano je 14.471.377 eura, dok je u okviru objavljenih operacija koje su u provedbi ili u fazi pristizanja i/ili vrednovanja projektnih prijava još planirano 39.492.827 eura.

5.32. Dopuniti Zakon o socijalnoj skrbi i druge zakone koji osobama s invaliditetom poriču pravo na rad ili omogućavaju smještaj u ustanove bez njihova pristanka (Meksiko);

Izmjene i dopune Zakona o socijalnoj skrbi u 2017. omogućuju da plaća osobe s invaliditetom nije više prepreka za ostvarivanje prava na osobnu invalidninu (čija je svrha zadovoljavanje životnih potreba za uključivanje u svakodnevni život zajednice). Dodatno, radi cjelovitog unaprjeđenja ove materije donijet će se novi zakon.

5.131. Razraditi integrirane mjere za osiguranje nesmetanog pristupa osobama s invaliditetom (Ruska Federacija);

Prema Zakonu o gradnji, građevine moraju biti projektirane i izgrađene tako da se osigura pristupačnost i uporaba od strane osoba s invaliditetom i osoba smanjene pokretljivosti. Nadalje, Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti propisuje uvjete i način osiguranja njihovog nesmetanog pristupa, kretanja, boravka i rada u građevinama javne i poslovne namjene kao i osiguranja jednostavne prilagodbe građevina stambene i stambeno-poslovne namjene.

Predviđene su prekršajne odredbe te građevine koje nisu izgrađene u skladu s odredbama pristupačnosti ne mogu dobiti uporabnu dozvolu.

Hrvatska je pojednostavila postupak izvođenja radova na osiguranju pristupačnosti građevina, jer se bez građevinske dozvole i glavnog projekta mogu izvoditi radovi na stubama, hodnicima i drugim prostorima na pristupima građevini i unutar građevine te na javnim površinama. Ukoliko građevinska inspekcija utvrdi nepravilnosti u odnosu na primjenu pristupačnosti, daje se rok za usklađenje, a nakon roka se izriču novčane kazne. Glede osiguranja pristupačnosti već postojećih građevina, nije određen rok u kojem se iste moraju učiniti pristupačnima, ali je pristupačnost u njima obvezno osigurati kod rekonstrukcije, a što obuhvaća i ulazni prostor i komunikacije do dijelova tih građevina. Pri građenju i rekonstrukciji građevina stambene i stambeno-poslovne namjene na svakih deset stanova u zgradi obvezno se osigurava po jedan jednostavno prilagodljiv stan.

5.133. Razviti daljnja djelovanja za poboljšanje usluga u zajednici i za podršku osoba s invaliditetom (Kuba);

Temeljem analize učinaka Zakona o socijalnoj skrbi, utvrđena je potreba za cjelovitim unapređenjem te je pokrenut postupak za izradu novog.

Nacionalnom strategijom izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2017.-20. predviđeno je uvođenje sustava odlučivanja uz podršku u zamjenu za djelomično lišenje poslovne sposobnosti.

U 2015./16. u okviru ESF-a provedene su tri operacije koje doprinose poboljšanju usluga u zajednici i podršci osobama s invaliditetom:

- „Poboljšanje pristupa tržištu rada osobama s invaliditetom“. Cilj je povećati mogućnosti zapošljavanja i provesti integraciju na tržištu rada putem ciljanih programa izrađenih sukladno njihovim potrebama i putem prilagodbe radnih mjesta, kao i promicati socijalnu uključenost. Provedeno: 12 projekata.
- „Širenje mreže socijalnih usluga u zajednici - faza 3“. Cilj je unaprijediti mogućnosti zapošljavanja pružajući podršku razvoju učinkovitih i uključivih socijalnih usluga, uključujući i pomirenje poslovnog i obiteljskog života. Provedeno: 28 projekata.
- „Širenje usluge osobne asistencije za osobe s invaliditetom“. Cilj je osnaživanje socijalnog uključivanja kroz razvoj i povećanje kvalitete usluge osobne asistencije (posebice za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta te osobe s intelektualnim i mentalnim oštećenjima) te povećanje broja osobnih asistenata. Proveden: 51 projekt.

Također, u tijeku je provedba sljedećih ESF operacija:

- „Razvoj usluge osobne asistencije za osobe s invaliditetom - faza 1. (116.985.131,71 kn)“. Provede se 93 projekta: 72 ugovora za pružanje usluge osobne asistencije za odrasle osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta i odrasle osobe s intelektualnim teškoćama i mentalnim oštećenjima, u dobi 18 do 65 godina (planira uključiti 897 korisnika i 895 osobnih asistenata); 7 ugovora za tumača Hrvatskog znakovnog jezika (planira se uključiti 206 korisnika i 16 tumača); te 14 ugovora za videćeg pratitelja (planira se uključiti 318 korisnika i 15 pratitelja).
- „Razvoj usluge osobne asistencije za osobe s invaliditetom - faza 2 (155.000.000,00 kn)“. Cilj je jačanje socijalnog uključivanja osoba s invaliditetom kroz daljnji razvoj i povećanje kvalitete usluge osobne asistencije, videćeg pratitelja i tumača/prevoditelja hrvatskog znakovnog jezika. Ciljne skupine: odrasle osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta, i/ili odrasle osobe s intelektualnim teškoćama i mentalnim oštećenjima; odrasle gluhe, gluhoslijepe i slijepe osobe.
- „Širenje mreže socijalnih usluga u zajednici – faza 1 (110.150.000,00 kn)“. Cilj je unaprijediti socijalnu uključenost i promicati pomirenje poslovnog i obiteljskog života pružajući podršku razvoju učinkovitih i uključivih socijalnih usluga. U okviru jedne od četiri komponente financiraju se aktivnosti za odrasle osobe s invaliditetom, članove njihovih obitelji te stručnjake koji rade s pripadnicima ciljnih skupina.

Upućen je poziv za provedbu „Trogorodišnjih programa udruga koje pružaju usluge asistencije osobama s invaliditetom za razdoblje 2016.-18.“. Cilj je povećati socijalnu uključenost i unaprijediti kvalitetu života te poticati samostalnost i neovisno življenje osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta kao i zapošljavanje osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada kao osobnih asistenata. Od 2006. kontinuirano se financiraju projekti za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta, koje ne mogu obavljati svakodnevne aktivnosti u zajednici, a s ciljem zadovoljenja njihovih potreba te jačanja socijalnog uključivanja. Putem ovog oblika podrške, osigurava se kvalitetnija njega te je u većem broju slučajeva spriječena institucionalizacija te podržano usklađivanje poslovnih i obiteljskih obveza članova obitelji koji o njima skrbe. Usluga osobne asistencije se pruža u suradnji s OCD osoba s invaliditetom koje sredstva za provedbu projekata dobivaju putem javnih natječaja iz državnog proračuna i dijela prihoda od igara na sreću. Iako se broj korisnika povećava (u 2015. bilo je 631 korisnik te 631 asistent), pokriva se samo 10% potreba. Prioritetna područja su osiguravanje usluga: osobnog asistenta osobama s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta; tumača/prevoditelja hrvatskog znakovnog jezika; videćeg pratitelja slijepim osobama koje su nesamostalne u kretanju. Za provedbu je osigurano 40.109.753,00 kn godišnje ili 120.329.259,00 ukupno za: 82 OCD osoba s invaliditetom (653 korisnika, 653 osobnih asistenata); 23 OCD (23 videća pratitelja: 30 OCD (64 tumača/prevoditelja hrvatskog znakovnog jezika).

Upućen je poziv „Razvoj i širenje mreže socijalnih usluga koje pružaju udruge 2017.-20.“. Trogorodišnji programi usmjereni su na razvoj i širenje mreže socijalnih usluga i povećanje njihove kvalitete. Cilj je osnažiti sposobnost korisnika za ostanak u svom domu te povećati dostupnost usluga na ruralnim i brdsko-planinskim područjima te otocima. Također je cilj povećanje kvalitete usluga, smanjenje socijalne isključenosti i siromaštva, poboljšanje kvalitete života socijalno osjetljivih skupina i razvoj suradničkih odnosa različitih pružatelja usluga (jedinica područne i lokalne samouprave, ustanova socijalne skrbi, OCD i različitih sustava - odgoj i obrazovanje, zdravstvo, zapošljavanje). Ciljane skupine korisnika su djeca s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom. U trogorodišnjoj dinamici osigurano je godišnje za 112 OCD s invaliditetom 24.300.000,00 kn (ukupno: 72.900.000,00 kn).

5.132. Poduzeti sve potrebne mjere za otklanjanje svih postojećih prepreka uživanju prava osoba s invaliditetom, s posebnom pažnjom na njihovo pravo na samostalan život, pristup odgovarajućim zdravstvenim uslugama i integraciju u zajednicu (Grčka);

Vidi: 5.133.

Putem ustanova socijalne skrbi (centri za socijalnu skrb, centri za pružanje usluga u zajednici, domovi socijalne skrbi, obiteljski centri) osigurava se širok raspon usluga usmjerenih poboljšanju kvalitete života obitelji, što uključuje i pružanje savjetodavne i stručne pomoći obiteljima osoba s invaliditetom kao i osobama s invaliditetom koje se suočavaju sa različitim izazovima. Uz usluge u zajednici koje pružaju ustanove socijalne skrbi i domovi (koji se transformiraju u centre podrške u zajednici), značajnu ulogu imaju OCD koje u partnerstvu s tijelima državne uprave i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave provode projekte usmjerene podršci obitelji i promicanju prava djece i osoba s invaliditetom.

Na mrežnim stranicama Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i na središnjem državnom portalu kao i na stranicama ustanova socijalne skrbi, dostupne su sve informacije o pravima i uslugama iz sustava socijalne skrbi.

Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2017.-20. predviđa mjere poboljšanja informiranja, komunikacije i podizanja svijesti te slobodnog pretraživanja, primanja i prosljeđivanja informacija prema izboru osobe s invaliditetom, na ravnopravnoj osnovi s drugim članovima društva; podizanje razine svijesti javnosti o pravima osoba s invaliditetom nizom različitih aktivnosti koje pridonose toleranciji za raznolikost u društvu i suzbijanju stereotipa i diskriminacije osoba; kao i kontinuirano promoviranje UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i relevantnih preporuka Vijeća Europe; te informiranje o potrebnim promjenama u društvu s obzirom na preuzete obaveze i međunarodne ugovore.

U cilju izjednačavanja mogućnosti pristupa socijalnom, gospodarskom i kulturnom okruženju za gluhe i gluhoslijepe osobe te priznavanja prava na korištenje znakovnog jezika, donesen je Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj (2015.).

5.134. Osigurati da usluge za osobe s invaliditetom u najvećoj mjeri podupiru njihovu neovisnost kao i da je za njih kreirano više mogućnosti izbora života u zajednici u skladu s UN-ovom Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom (Češka);

Vidi: 5.133.

5.136. Osigurati objekte kako bi osobe s invaliditetom mogle živjeti samostalno, imale pristup javnim i privatnim zgradama i imale jednake mogućnosti za usluge obrazovanja, zapošljavanja i zdravlja, uz pomoć sustava posebice za djecu s invaliditetom (Trinidad i Tobago);

Vidi: 5.131.

5.135. Poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi se osigurala prava svih osoba s mentalnim ili intelektualnim invaliditetom (Cipar);

Vidi: 5.47. i 5.133.

Izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi (2017.) uvedene su novine u pogledu unapređenja prava osoba s invaliditetom na način da je povećan iznos doplatka za pomoć i njegu u punom opsegu na 120% te osobne invalidnine na 300% osnovice. Također u ostvarivanje prava na osobnu invalidninu više se ne uračunava plaća i autorski honorar. Dodatno, omogućeno je ostvarivanje prava na status njegovatelja bračnom ili izvanbračnom drugu kao i formalnom i neformalnom životnom partneru osobe s invaliditetom, čime se osigurava kvalitetniji sustav zaštite njegovih prava i bolja uključenost u svakodnevni život.

Predstavnici OCD osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju sudjeluju u radnim skupinama za izradu propisa i strategija na ovom području.

5.138. Pratiti provedbu i osigurati poštivanje Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji kako bi se osobama s invaliditetom osiguralo da ne podliježu diskriminaciji i da imaju jednake mogućnosti zapošljavanja (Švedska);

Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom uveden je jedinstven okvir kojim se osiguravaju jednaki standardi, mjere i metodologija obavljanja

profesionalne rehabilitacije, što je dodatno razrađeno i Pravilnikom o poticajima pri zapošljavanju osoba s invaliditetom.

Tijekom 2015. započelo se s uspostavom novih centara za profesionalnu rehabilitaciju, s ciljem utvrđivanja radnih sposobnosti osoba s invaliditetom i njihovog osposobljavanja za rad te pružanja profesionalne pomoći poslodavcima u zapošljavanju. U 2017. uspostavljena su četiri regionalna Centra za profesionalnu rehabilitaciju (Zagreb, Split, Osijek i Rijeka.) koji u provedbi navedenih aktivnosti imaju ključnu ulogu (procjena o razini radne sposobnosti, znanja, radnih navika i profesionalnih interesa, analiza radnog mjesta i radnog okruženja, stručna podrška i praćenje na određenom poslu i u radnom okruženju, itd).

Zakon omogućava pozitivnu diskriminaciju pri zapošljavanju osoba s invaliditetom provedbom modela zapošljavanja na otvorenom tržištu rada ili pod posebnim uvjetima (integrativne i zaštićene radionice) uz obvezu osiguranja razumne prilagodbe radnog mjesta. Poslodavci u javnom sektoru dužni su osobama s invaliditetom osigurati prednost pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima (isti rezultati pri testiranju u svrhu zapošljavanja). Zakon propisuje obveznu kvotu za zapošljavanje osoba s invaliditetom. Obveznici su svi poslodavci koji zapošljavaju najmanje 20 radnika i koji su dužni zaposliti 3% osoba s invaliditetom u odnosu na broj zaposlenih, na primjereno radno mjesto i u primjerenim radnim uvjetima. Obvezna kvota može se ispuniti i alternativnim mjerama: obavljanje prakse, rehabilitacijsko ili stručno osposobljavanje, stipendije za redovito obrazovanje ili na način da poslodavci zaključe ugovor o poslovnoj suradnji sa integrativnom i zaštitnom radionicom. Za poslodavce koji ne ispune kvote, uvedena je naknada u iznosu od 30% minimalne plaće u Hrvatskoj, mjesečno, za svaku osobu s invaliditetom koju su morali zaposliti. Sredstva se strogo namjenski koriste za razvoj sustava profesionalne rehabilitacije, plaćanja poticaja i nagrada za zapošljavanje i provedbu projekata za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

Trend zapošljavanja osoba s invaliditetom u posljednjih 10 godina kontinuirano raste, a najveći porast zabilježen je od primjene novog Zakona (2015). Tijekom 2017. zaposleno je ukupno 3 366 osoba s invaliditetom, iz evidencije nezaposlenih, što je 18% više nego u 2016. (2 853 osoba) i 28,8% više nego u 2015. (2 613 osoba). Do 30. lipnja 2018. zaposleno je ukupno 1 707 osoba uz posredovanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Novi model profesionalne rehabilitacije, usklađen s preporukama Vijeća EU, UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i preporukama Europske platforme za rehabilitaciju. Jedinstvenost u pružanju usluga osigurana je usvajanjem obvezujućih Standarda usluga profesionalne rehabilitacije.

Poslodavci koji zapošljavaju osobe s invaliditetom (uključujući i samozaposlene) imaju na raspolaganju različite poticaje koje pruža Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, a koje se odnose na: subvencije plaća zbog smanjene učinkovitosti rada; sufinanciranje troškova prilagodbe radnog mjesta (arhitektonska prilagodba) i uvjeta radnog mjesta (tehnička prilagodba) kao i troškova obrazovanja, kamata na zajmove za kupnju strojeva, opreme, alata ili pomagala potrebnih za zapošljavanje i troškova stručne potpore; sredstva za inovativne programe zapošljavanja i otvaranje novih radnih mjesta te održavanje zaposlenja u integrativnim i zaštićenim radionicama.

5.139. Osigurati sveobuhvatnu skrb žrtvama mina i kazetnog streljiva, primjenom konvencija⁵ u njihovim razvojnim planovima i kroz primjenu Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (Kostarika);

Hrvatska je pokazala je snažnu predanost provođenju edukacije o opasnostima od mina i pomoći žrtvama mina te je pokazala da interdisciplinarni pristup protuminskom djelovanju utemeljen na iskustvu zajednice može polučiti dodanu vrijednost koja premašuje tehnički aspekt humanitarnog razminiranja.

Edukacija o opasnostima od mina u cilju smanjenja rizika od ozljeda od mina i neeksplozivnih ubojnih sredstava provodi se podizanjem svijesti i poticanjem pozitivnih promjena u ponašanju putem javnih kampanja za informiranje, i obuke te suradnjom sa zajednicama. Pridonijela je značajnom smanjenju žrtava mina u proteklih nekoliko godina.

Hrvatska je ojačala institucionalne napore u usvajanju cjelovitog i integriranog pristupa pomoći žrtvama mina te donijela sveobuhvatne mjere, proporcionalno obvezama prema Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom. Mjere su uklopljene u širi zakonski okvir i nacionalne planove i programe za osobe s invaliditetom. Institucionalni napori za pružanje skrbi i potpore žrtvama mina dopunjeni su aktivnostima OCD koje se bave pomoći žrtvama mina (prvenstveno kroz psihosocijalne i gospodarske projekte).

Ured za razminiranje i Hrvatski centar za razminiranje provode projekt "Razminiranje i društveno-gospodarska integracija" koji se sastoji od dvije komplementarne sastavnice protuminskog djelovanja (humanitarnog razminiranja) i pomoći žrtvama, a koji financira Švicarska. Uspostavit će se sveobuhvatne baze podataka te procjena potreba žrtava te pružiti izravna podrška žrtvama kroz programe koji će pomoći u povećanju zapošljivosti i konkurentnosti na tržištu rada, na cijelom teritoriju pogođenom stradavanjima tijekom Domovinskog rata. Biti će uključeni relevantni resori (zdravstvo, branitelji, socijalna skrb) te institucije (pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje).

LGBT osobe

5.77. Jačati zaštitu ljudskih prava LGBT osoba u skladu s hrvatskim međunarodnim obvezama i sukladno nacionalnom zakonodavstvu (Sjedinjene Američke Države);

Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana za suzbijanje diskriminacije 2017.- 19. određuje niz aktivnosti u cilju sprečavanja i suzbijanja diskriminacije na svim osnovama zaštićenim Zakonom o suzbijanju diskriminacije, uključujući izražavanje ili spolnu orijentaciju, te obuhvaća područja gdje su slučajevi diskriminacije već prijavljeni ili postoje indicije da su se dogodili.

U svezi s kaznenim odredbama o zločinima iz mržnje i govoru mržnje posebna se pozornost, posvećuje zaštiti LGBT osoba i pripadnika nacionalnih manjina, organiziranjem seminara za suce, odvjetnike, državne odvjetnike, policiju i predstavnike OCD.

⁵ Ovdje se očito ne misli na jednu konvenciju (u originalu navedeno u jednini) nego na obje: Konvenciju o zabrani uporabe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protupješačkih mina i o njihovom uništenju; Konvenciju o kazetnom streljivu (obje je Hrvatska ratificirala).

5.111. Jačati odgovornost i procesuiranje službenika koji su u obavljanju svog rada počinili zlostavljanje LGBT osoba i osoba s etničkom pripadnošću (Čile)*;

*RH odbila preporuku (vidi: A/HRC/30/14/Add.1)

Trgovanje ljudima

5.91. Poboljšati metode obuke za prikupljanje dokaza protiv osoba osumnjičenih za trgovanje ljudima kako bi se povećala efikasnost kaznenih progona i optuženi za navedena djela kaznili sukladno težini zločina (Sjedinjene Američke Države);

Glede obuke ističe se provedba: redovnog programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajac s obradom teme trgovanje ljudima s kaznenopravnog aspekta; stručnog usavršavanja i specijalizacije policijskih službenika preko tečajeva; tečajeva o suzbijanju trgovanja i krijumčarenja ljudima za službenike granične i interventne policije; specijalističkog diplomskog studija Kriminalistike na Visokoj policijskoj školi.

Policijski službenici koji prate organizirani kriminalitet provode stručno osposobljavanje ostalih policijskih službenika kako bi prepoznali potencijalne žrtve trgovanja ljudima, elemente kaznenog djela te provodili kriminalističko-taktičke mjere i radnje te izvide i dokazne radnje, a u cilju prikupljanja dokaza za vođenje daljnjeg kaznenog postupka. Tijekom 2018. održane su dvije radionice o suzbijanju trgovanja ljudima, na kojima su sudjelovali suci, državni odvjetnici te policijski službenici.

Dodatno se provodi i edukacija policijskih službenika, državnih odvjetnika i sudaca za: prepoznavanje žrtava trgovanja ljudima, primjenu novog statusa žrtve u kaznenom postupku, provedbu istrage i kaznenog progona te individualnu procjenu žrtve kao i uočavanje novih modaliteta počinjenja kaznenog djela trgovanja ljudima i povezanosti s ilegalnih migracijama.

5.85. Jačati daljnje mjere za sprječavanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece, kaznenim progonom prijestupnika i rehabilitacijom žrtava (Venezuela);

Mjere prevencije, otkrivanja, kaznenog progona i sankcioniranja počinitelja kaznenih djela trgovanja ljudima i pružanja pomoći i zaštite žrtava obuhvaćena su Nacionalnim planom za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje 2018.-2021. U skladu s navedenim, osnovana je radna skupina koja izrađuje Protokol o integraciji/reintegraciji žrtava trgovanja ljudima, a planira se i izrada Protokola o razmjeni podataka o identificiranim žrtvama trgovanja ljudima. U cilju prevencije i upoznavanja građana o pojavnim oblicima trgovanja ljudima, policijski službenici sudjeluju na međunarodnim seminarima i radionicama te provode edukacije i stručna usavršavanja policijskih službenika, djelatnika nadležnih ministarstava i organizacija civilnog društva, učenika i građana. Provode se i preventivne aktivnosti usmjerene na senzibilizaciju, informiranje i edukaciju multiplikatora znanja o trgovanju ljudima.

Sustav koji je uspostavljen 2002. (osnovan prvi Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima), kontinuirano se nadograđuje. Operativni tim Nacionalnog odbora redovito se sastaje mjesečno s ciljem koordinacije aktivnosti za svaki pojedini slučaj identifikacije žrtava te pružanja pomoći i zaštite. Nacionalnim planovima za suzbijanje trgovanja ljudima i

pridruženim operativnim planovima određuju se mjere za prilagodbu novootkrivenim trendovima. Plan za 2018.-21. pozornost posvećuje jačanju suradnje u kaznenim postupcima, unaprjeđivanju metoda identifikacije žrtava te osiguravanju najboljeg interesa žrtava.

U cilju unaprjeđenja otkrivanja počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima, državna odvjetništva intenzivno surađuju s Ministarstvom unutarnjih poslova. Korištenjem naprednih metoda otkrivanja kaznenih djela povezanih s trgovanjem ljudima, uključujući i provođenje financijskih istraga, ostvaruje se veća uspješnost.

5.75. Pojačati napore za otkrivanje, sprječavanje i borbu protiv trgovanja djecom za seksualno i ostale oblike iskorištavanja (Urugvaj);

Novi strateški i operativni dokumenti usmjereni su na sprječavanje i rano otkrivanje žrtava, posebice djece žrtava trgovanja ljudima. U posljednje dvije godine usvojeni su: Nacionalni plan suzbijanja trgovanja ljudima 2018.-21., Protokol o identifikaciji, pomoći i zaštiti žrtava trgovanja ljudima, Protokol o postupcima tijekom dobrovoljnog povratka žrtava trgovanja ljudima i Protokol o postupanju prema djeci bez pratnje.

U cilju prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, osobito ženama i djecom, uspostavljeno je koordinirano postupanje policijskih službenika za mladež i policijskih službenika specijaliziranih za suzbijanje trgovanja ljudima. Policijski službenici za mladež educirani su za prepoznavanje različitih oblika ugroza prava djeteta i pružanje potpore djeci žrtvama te za osiguravanje uvjeta (prilagođena soba za razgovore s djecom, ispitivanje djeteta u domu, nazočnost uz skrbnika osoba od povjerenja pri ispitivanju u slučaju želje djeteta, nazočnost djelatnika centra za socijalnu skrb kada je roditelj/skrbnik nedostupan ili osumnjičenik, zaštitu privatnosti djeteta, tajnost izvida itd.). Svi postupci glede sumnje na zlostavljanje i iskorištavanje djeteta su žurni i vode se prema načelima najboljeg interesa djeteta. To podrazumijeva posebno obazrivo postupanje te podršku djetetu kroz sustav socijalne i zdravstvene zaštite te OCD koje daju pomoć i podršku žrtvama.

U slučajevima ugroza djece iz ranjivih skupina, djece bez pratnje ili djece smještene u ustanovama, postupa se s posebnom pozornošću. Također, u slučaju nestale djece zahtijeva se žurno utvrđivanje okolnosti nestanka i ispitivanje mogućnosti da li je dijete postalo žrtvom kaznenog djela. Kako rani ulazak u bračnu zajednicu nosi i rizik za uspostavu ropskog odnosa, prisilnog rada ili služenja, spolnog iskorištavanja, prostitucije ili drugih kažnjivih radnji, kod provođenja kriminalističkih istraživanja u sumnji na kazneno djelo, posebna se pozornost usmjerava na navedene okolnosti.

Uočeni su novi modusi djelovanja prvenstveno glede trgovanja djecom. Uz sve prisutnije spolno iskorištavanje i zlostavljanje djeteta, uključujući i putem društvenih mreža i Interneta, pojavljuju se i radno iskorištavanje te iskorištavanje za činjenje protupravnih djela gdje su žrtve maloljetnici. Stoga se tijekom istrage za djela prosjačenja, provalne krađe, krađe iz trgovina itd., pozornost posvećuje utvrđivanju vrbovanja, prisile i iskorištavanja djece od strane roditelja, posvojitelja, skrbnika ili drugih osoba kojima je dijete povjereno na odgoj i skrb (kazneno djelo „Povreda djetetovih prava“).

5.110. Nastaviti s odgovarajućim financiranjem programa suzbijanja trgovanja ljudima i besplatne pravne pomoći (Filipini);

Nacionalna skloništa za žrtve trgovanja ljudima (za djecu jedno i za odrasle jedno) financiraju se iz državnog proračuna, a vode ih OCD koje izrađuju individualni plan za svaku žrtvu. Slučajevi se pojedinačno raspravljaju na sastancima Operativnog tima u suradnji s resornima.

Financiranje sustava besplatne pravne pomoći ovisi o mogućnostima državnog proračuna. Međutim, svake se godine (uvažavajući i dinamiku naplate sekundarne besplatne pravne pomoći odobrene u prethodnim godinama) povećavaju sredstva. Za primarnu pravnu pomoć (pravno savjetovanje ovlaštenih udruga i pravnih klinika) za 2016. osigurano je 700.000,00 kn, a što je u 2017. povećano za 50% , te u 2018. dodatno za 25%. Za sekundarnu pravnu pomoć (zastupanje odvjetnika pred sudom i oslobođenje od plaćanja troškova suda), u 2016. osigurano je 2.120.500,00 kn, odnosno 1.960.000,00 kn za 2017., i 2.700.000,00 kn za 2018.

Nacionalne manjine

5.146. Osigurati u potpunosti jezična, vjerska i ostala prava manjina, u skladu s međunarodnim obvezama (Ruska Federacija);

Sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina (UZPNM) i drugim posebnim propisima, jamči se pripadnicima nacionalnih manjina ostvarivanje specifičnih prava u području obrazovanja, kulturne autonomije, vjerskih sloboda, zapošljavanja u državnoj i lokalnoj upravi, zastupljenosti u predstavničkim i izvršnim tijelima na državnoj i lokalnoj razini kao i zastupljenost u medijima. Kroz godišnja izvješća o provedbi UZPNM kontinuirano se prati stanje i napredak te se akcijskim i operativnim planovima osigurava njegova učinkovita primjena.

Republika Hrvatska kao stranka Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, proaktivnim pristupom kontinuirano poduzima mjere s ciljem osiguranja punog ostvarenja te promicanja i zaštite jezičnih i drugih prava pripadnika nacionalnih manjina na svim razinama.

Sukladno preporukama Odbora ministara Vijeća Europe, Hrvatska nastavlja s podizanjem svijesti i promicanjem tolerancije glede uporabe manjinskih jezika, uključujući postavljanje znakovnih natpisa i lokalnih naziva na ćirilicom pismu, kao i s promicanje kulture nacionalnih manjina kao integralnog dijela hrvatske kulturne baštine, kako u općem kurikulumu u svim obrazovnim stadijima, tako i u medijima.

5.56. Promicati međuetničku toleranciju kroz odgovarajuće mjere, uključujući kampanje podizanja svijesti u medijima u uskoj suradnji s civilnim društvom i manjinskim udrugama (Srbija);

Vlada u okviru strateških programa i planova podržava i predlaže mjere i aktivnosti koje su usmjerene na promicanje međuetničke tolerancije i afirmaciju vrednota Ustava Republike Hrvatske koje provode nadležne institucije u suradnji s predstavnicima OCD i predstavnicima udruga nacionalnih manjina. Organiziraju se seminari, tematski skupovi i okrugli stolovi na kojima se promiču vrijednosti različitosti, međusobnog uvažavanja i multikulturalnosti. Također se organiziraju seminari s ciljem osvještavanja uloge medija u suzbijanju stereotipa i

govora mržnje u medijskom prostoru te razvijanja tolerancije kao i osjetljivosti na pojave diskriminacije i nepoštivanje ustavnih i zakonskih prava pripadnika nacionalnih manjina.

5.150. Jačati napore za promicanje međuetničkog sklada kroz obrazovanje, i provesti konkretne mjere za integraciju manjina u hrvatsko društvo (Norveška);

Prava i slobode pripadnika nacionalnih manjina sastavni su dio demokratskog sustava Republike Hrvatske. Donošenjem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (2002.) stvoren je opći normativni okvir za ostvarivanje njihove cjelovite zaštite. Preko Savjeta za nacionalne manjine izdvajaju se sredstava za programe kulturne autonomije nacionalnih manjina koja će se u 2019. povećati za 7,75% u odnosu na sredstva iz 2018.

Jedan od primjera promicanja međuetničkog sklada kroz obrazovanje je građanski odgoj u školama (vidi: 5.26).

5.154. Poduzeti daljnje konkretne i učinkovite korake za zaštitu i socijalnu uključenosti svih manjinskih skupina (Australija);

Provedbom Operativnih programa za nacionalne manjine 2017.-20. kao i Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2017.-22. te pratećeg Akcijskog plana 2017.-19., upotpunit će se i ojačati već postojeći sustav suzbijanja diskriminacije i zaštite svih manjinskih skupina, uključujući i zaštitu pripadnika nacionalnih manjina.

Provedbom Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013.-20., osigurava se stalni napredak u integraciji pripadnika romske nacionalne manjine u društvo na svim razinama.

5.141. Usvojiti daljnje mjere kako bi se osiguralo sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u procesu donošenja odluka (Rumunjska);

U zakonskoj proceduri nalazi se poseban Zakon o izboru vijeća i predstavnika nacionalnih manjina kojim će se ovi izbori urediti na cjelovit način.

Ustav Republike Hrvatske jamči ravnopravnost pripadnicima svih nacionalnih manjina te deklarira kako se zakonom može, uz opće biračko pravo, pripadnicima nacionalnih manjina osigurati posebno pravo biraju svojih zastupnika u Hrvatski sabor.

U odnosu na zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina i njihovo sudjelovanje u donošenju odluka na nacionalnoj razini Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski sabor propisuje kako pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo birati osam zastupnika u Sabor koji se biraju u posebnoj izbornoj jedinici koju čini područje Republike Hrvatske“, i to: srpska tri; mađarska i talijanska po jednog; češka i slovačka zajedno jednog; zatim, austrijska, bugarska, njemačka, poljska, romska, rumunjska, rusinska, ruska, turska, ukrajinska, vlaška i židovska zajedno jednog; te albanska, bošnjačka, crnogorska, makedonska i slovenska zajedno jednog zastupnika. Zastupnici se biraju pojedinačnim izborom te je izabran kandidat s najvećim brojem glasova.

Na prijevremenim izborima zastupnika u Hrvatski sabor (2016.) kao zastupnik austrijske, bugarske, njemačke, poljske, romske, rumunjske, rusinske, ruske, turske, ukrajinske, vlaške i židovske nacionalne manjine izabran je pripadnik romske nacionalne manjine; kao zastupnik

slovačke i češke nacionalne manjine izabran je pripadnik češke nacionalne manjine; kao zastupnik albanske, bošnjačke, crnogorske, makedonske i slovenske nacionalne manjine izabran je pripadnik albanske nacionalne manjine. Izabrana su i tri zastupnika srpske te jedan talijanske odnosno mađarske nacionalne manjine.

U saborskom Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina mora biti najmanje jedan zastupnik izabran iz reda svake nacionalne manjine, koja ima zastupnika u Hrvatskom saboru.

Također, pripadnicima nacionalnih manjina jamči se pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave i predstavničkim tijelima jedinica područne (regionalne) samouprave, te se navedena zastupljenost može urediti i statutima jedinica sukladno UZPNM. Također, u jedinicama u kojima se treba osigurati razmjerna zastupljenost članova u predstavničkom tijelu iz reda predstavnika nacionalnih manjina, osigurava se i zastupljenost u izvršnom tijelu. Ministarstvo uprave prije održavanja lokalnih izbora, utvrđuje točan broj članova predstavničkih tijela jedinica samouprave koji se biraju iz reda pripadnika nacionalnih manjina te podatke objavljuje na internetskim stranicama.

Također pripadnici nacionalnih manjina biraju vijeća i predstavnike nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave. Trenutno je u izradi poseban Zakon o izboru vijeća i predstavnika nacionalnih manjina kojim će se ovi izbori urediti na cjeloviti način.

5.152. Poduzeti mjere usmjerene na povećanje zastupljenosti manjinskih skupina u javnoj i privatnoj sferi (Armenija);

Pripadnicima nacionalnih manjina, kao ravnopravnim državljanima pruža se mogućnost da se kroz Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata (obveza provođenja za tijela državne uprave) aktivno uključe u proces te time daju doprinos razvoju demokratskih procesa i jačanju dijaloga između tijela državne uprave i zainteresirane javnosti.

Ostalo, vidi: 5.141.

5.142. Poduzeti sve potrebne mjere kako bi se osigurao jednak pristup svim javnim uslugama za sve članove manjinskih skupina u državi (Namibija);

Od 2014. uspostavljen je Središnji državni portal koji osigurava jednak pristup svim javnim uslugama za sve građane, pa tako i za članove manjinskih skupina, s ciljem da se na jednom mjestu, prezentira struktura, funkcija i uloga svih tijela državne uprave. U Portal je integriran projekt „e-Građani“ kao sustav koji omogućava svim građanima, uključujući pripadnike nacionalnih manjina jednostavan elektronski pristup svim informacijama iz javne uprave kako bi pretraživali informacije o javnim uslugama (npr. podatke o promjeni osobnih dokumenata ili upisima u srednju školu) i/ili pratili političke aktivnosti na jednom mjestu.

5.144. Nastaviti s naporima u borbi protiv diskriminacije i osigurati jednako postupanje za sve nacionalnosti i manjine (Ukrajina);

Vlada putem nadležnih tijela kontinuirano provodi aktivnosti za razvijanje tolerancije prema različitosti kao i za suzbijanje diskriminacije, posebice na osnovi nacionalnog ili etničkog

podrijetla. Provode se brojne edukacije pripadnika nacionalnih manjina o načinima zaštite njihovih prava sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije. U tu svrhu se, putem institucija nadležnih za izobrazbu zaposlenih u državnoj i javnim službama provode organizirani oblici informiranja i izobrazbe svih zaposlenih radi upoznavanja s propisima o zaštiti nacionalnih manjina, suzbijanju diskriminacije i promicanju tolerancije.

Daljnjem napretku borbe protiv diskriminacije doprinose Vladini strateški dokumenti, vidi: 5.154.

5.155. Povećati napore u borbi protiv diskriminacijskih stajališta i ponašanja prema svim pripadnicima manjinskim skupina, što uključuje korištenje vlastitog jezika u školi i interakciju s javnom upravom (Italija);

S obzirom na temeljno stajalište o nacionalnim manjinama kao bogatstvu hrvatskog društva, ulažu se značajni naponi da se spriječi njihova diskriminacija na svim područjima.

O pravu za odgoj i obrazovanje na svom jeziku i pismu nacionalnih manjina, vidi: 5.147.

Vežano za interakciju s javnom upravom, UZPNM propisuje kako se modaliteti primjene prava korištenja manjinskog jezika u postupcima pred upravnim tijelima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave i tijelima državne uprave prvog stupnja provode u skladu s posebnim zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina.

5.143. Poduzeti učinkovite mjere za okončanje svih oblika diskriminacije etničkih manjina, posebice srpske manjine, Sinta i Roma (Njemačka);

Kako bi se unaprijedila postojeća razina zaštite prava nacionalnih manjina, posebice pripadnika srpske i romske nacionalne manjine, u Operativnim programima za nacionalne manjine, uz opće aktivnosti koje se odnose na sve nacionalne manjine navedene u Izvorišnim osnovama Ustava Republike Hrvatske, izrađene su, a polazeći od specifičnosti pojedinih nacionalnih manjina, i posebne aktivnosti za srpsku i romsku nacionalnu manjinu kao i za talijansku, češku, slovačku, mađarsku i albansku (za ove manjine, vidi: 5.145).

Aktivnosti koje se odnose na srpsku nacionalnu manjinu obuhvaćaju povratak i zbrinjavanje izbjeglica, analizu u svrhu dopune/promjene dokumenata koji se odnose na integraciju srpske nacionalne manjine, učinkovitu provedbu postupaka koji se tiču ratnih zbivanja te mjere za poboljšanje regionalne suradnje.

Aktivnosti koje se odnose na romsku nacionalnu manjinu obuhvaćaju reviziju Nacionalne Strategije za uključivanje Roma, legalizaciju romskih naselja, snaženje njegovanja kulture i romskog jezika te mjere za izgradnju infrastrukture i obilježavanje stradanja Roma u drugom svjetskom ratu.

5.145. Potpuno prepoznati situaciju manjinskih skupina i poduzeti mjere kako bi se odgovorilo na izazove, uključujući borbu protiv diskriminacije prema manjinskim skupinama, ne samo prema srpskoj i romskoj manjini (Švedska);

U cilju daljnjeg unaprjeđenja postojeće razine zaštite prava nacionalnih manjina Vlada je usvojila Operativne programe za nacionalne manjine 2017.-20. kojima se određuju konkretni

mehanizmi osiguranja zaštite prava nacionalnih manjina te se daje puna podrška djelovanju njihovih tijela sukladno UZPNM i drugim posebnim propisima. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina zadužen je svakih šest mjeseci dostaviti izvješće o provođenju operativnih programa.

Planira se unaprjeđenje razvojnih programa na područjima gdje povijesno žive i pripadnici nacionalnih manjina koje su demografski, ekonomski ili socijalno oslabljene i značajno ispod prosjeka nacionalne razvijenosti, a kako bi se osigurala veća financijska podrška i posebni razvojni instrumenti za osiguranje minimalnog standarda komunalne i socijalne infrastrukture. Dio mjera se odnosi na sve: služenje jezikom i pismom, obrazovanje na jeziku nacionalne manjine, kulturna autonomija, pristup medijima, pravo na samoorganiziranje te zastupljenost u političkom životu kao i na sudjelovanje u javnom životu, unaprjeđenje razvojnih programa na slabije gospodarski razvijenim područjima. Ostale mjere su izrađene sukladno specifičnostima nacionalnih manjina.

Aktivnosti za talijansku nacionalnu manjinu obuhvaćaju: provedbu bilateralnog ugovora o pravima manjina, uređenje sustava financiranja udruga, snaženje sustava škola talijanskom jeziku i modaliteta djelovanja te podršku razvoju infrastrukture udruga.

Aktivnosti za češku i slovačku nacionalnu manjinu obuhvaćaju: provedbu bilateralnog ugovora o pravima manjina, poboljšanje uvjeta za rad u školama, unaprjeđenje sustava financiranja udruga i izgradnje infrastrukture, obnovu objekata oštećenih tijekom rata.

Aktivnosti za mađarsku nacionalnu manjinu obuhvaćaju: provedbu preporuke Hrvatsko-mađarskog mješovitog odbora za manjine, izgradnju obrazovnih institucija i osiguravanje sredstava za njihov dovršetak, informiranje na materinjem jeziku.

Aktivnosti za albansku nacionalnu manjinu obuhvaćaju: unaprjeđenje bilateralnih odnosa s Albanijom ali i Republikom Kosovo, osnivanje ustanova i podršku njihovoj izgradnji, potporu djelovanja Albanske katoličke misije.

Za srpsku i romsku nacionalnu manjinu, vidi: 5.143.

5.149. Pojačati postojeće napore u zaštiti prava manjina, posebice kroz borbu protiv diskriminacije djece romskog podrijetla u području obrazovanja, kao i jamčenjem prava na odgovarajuće stanovanje srpskoj manjini (Brazil);

Glede diskriminacije djece romskog porijekla poduzimaju se brojne aktivnosti kao što su sufinanciranje programa predškole i produženog boravka; učenje hrvatskoga jezika za učenike koji ga nedovoljno poznaju; stipendije za učenike i studente; smještaj u učeničke/studentске domove; sufinanciranje opismenjavanja i osposobljavanja za odrasle. U svrhu poticanja inkluzije i smanjivanja diskriminacije započeto je s izradom Kurikuluma njegovanja jezika i kulture romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama (model C). U okviru cjelovite kurikularne reforme na području odgoja i obrazovanja, u 2016. izrađen je Prijedlog nacionalnog kurikuluma za predmet Jezik i kultura romske nacionalne manjine, za oba ravnopravna modula - romski (*romani čhib*) i bajaški rumunjski (*ljimba dă băjaș*). Članovi radne skupine su i pripadnici romske nacionalne manjine.

Glede prava na odgovarajuće stanovanje srpskoj manjini vidi: 5.162. i 5.163

5.151. Nastaviti napore za olakšanje profesionalnog, društvenog i gospodarskog uključivanje svih nacionalnih, etničkih i drugih skupina predstavljenih u Hrvatskoj, uključujući i srpsku manjinu (Švicarska);

Program Vlade Republike Hrvatske za mandatno razdoblje 2016.-20. naglašava kako će se u duhu tolerancije i pluralizma te uvažavanjem raznolikosti na kulturnom i društvenom planu nastaviti unaprjeđivati razina zaštite prava nacionalnih manjina. Zaštita prava nacionalnih manjina provodi se u suradnji s predstavnicima nacionalnih manjina i njihovim zastupnicima u Hrvatskom saboru i s ciljem jačanja doprinosa razvoju hrvatskog društva

Za Operativne programe, vidi: 5.145.

5.153. Osigurati da protiv srpske manjine nema diskriminacije pri osiguravanju radnih mjesta u javnom sektoru, kupoprodaji ili najmu nekretnina (Švicarska);

Sukladno UZPNM kod zapošljavanja u tijelima državne uprave, upravnim tijelima lokalnih jedinica te pravosudnim tijelima, pripadnici svih nacionalnih manjina, pa tako i srpske nacionalne manjine, u postupcima javnog natječaja za prijam državnih službenika, imaju se pravo izjasniti kao pripadnici određene nacionalne manjine te se pozvati na pravo prednosti pred ostalim kandidatima, pod jednakim uvjetima.

5.156. U potpunosti provesti Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina i poduzeti mjere za provedbu odluka Ustavnog suda u svezi sa Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina (Kanada);

Ministarstvo uprave svake godine izrađuje izvješće o provedbi UZPNM iz svoga djelokruga te u okviru njega prikuplja podatke i kontinuirano prati ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina.

Sukladno Popisu stanovništva iz 2011., zakonski preduvjet za uvođenje ravnopravne službene uporabe jezika i pisma nacionalne manjine (u jedinicama lokalne samouprave u kojima pojedine nacionalne manjine čine najmanje trećinu stanovnika), ispunjen je u 27 jedinica lokalne samouprave (za jezike: češki, slovački, mađarski, srpski i talijanski) uključujući i grad Vukovar. U prethodnom razdoblju, od navedenih je jedinica zatraženo da dostave podatke o usklađenosti statuta sa odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, a što su one uglavnom i ispunile, bilo da se radi o potpunoj usklađenosti vlastitih statuta s odgovarajućim zakonskim odredbama ili pak o propisivanju opće odredbe o pravu na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina u statutu.

U odnosu na Statut Grada Vukovara, Gradsko vijeće Grada Vukovara je 2015., donijelo Statutarnu odluku o izmjenama Statuta Grada Vukovara i Statutarnu odluku o ostvarivanju ravnopravne službene upotrebe jezika i pisma srpske nacionalne manjine (ćirilica). No, Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Vukovara smatralo je da su odluke suprotne važećem zakonodavstvu te je pred Ustavnim sudom 2016., pokrenut je postupak za ocjenu suglasnosti pojedinih odredaba predmetnih statutarnih odluka s Ustavom i zakonom.

5.157. Osigurati puno poštivanje manjinskih prava zajamčenih pozitivnim propisima, uključujući i pravo na korištenje manjinskog jezika i pisma, posebice ćirilice (Srbija);

Hrvatska je stranka glavnih međunarodnih instrumenata kojim se regulira pravo na korištenje manjinskog jezika i pisma, kao što su Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Europe, Europska povelje o regionalnim i manjinskim jezicima Vijeća Europe, te je također u obvezi izvještavanja prema njima. Pripadnicima svih nacionalnih manjina, Ustavom se jamči slobodno služenje vlastitim jezikom i pismom te su ova prava razrađena i posebnim zakonima (UZPNM i Zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina).

Detaljni odgovor vezan uz ćirilicu, vidi: 5.156.

5.148. Nastaviti rad na poboljšanju prava romske zajednice, u skladu s Nacionalnom strategijom za uključivanje Roma i Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma (Albanija);

Analiza provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013.-20., ukazuje na kontinuiran napredak u integraciji pripadnika romske nacionalne manjine u društvo na svim razinama kao i njihovu sve veću uključenost u aktivnosti koje tome pridonose. Sustavno se poduzimaju aktivnosti u područjima: obrazovanja; zapošljavanja i uključivanja u gospodarski život; zdravstvene zaštite; socijalne skrbi; prostornog uređenja, stanovanja i zaštite okoliša; uključivanja romske nacionalne manjine u društveni i kulturni život; statusnih rješenja, suzbijanja diskriminacije i pomoći u ostvarivanju prava; unaprjeđenja prikupljanja statističkih podataka te usklađenosti programa s međunarodnim standardima kao i ugovorima na području ljudskih i manjinskih prava.

5.166. Zaštititi prava manjina, posebice osiguravanjem pristupa osnovnim uslugama za romsku manjinu, uključujući i mogućnost da Romi bez državljanstva dobiju hrvatsko državljanstvo, u skladu s obvezama na području ljudskih prava (Švicarska);

Ministarstvo unutarnjih poslova prioritetno postupa po zahtjevima za stjecanje hrvatskog državljanstva koja podnose pripadnici romske nacionalne manjine. Dobivaju ga i oni Romi koji su bez državljanstva (nepoznatog ili neutvrđenog), ako ispunjavaju uvjete propisane čl. 8. i 9. Zakona o hrvatskom državljanstvu. Naime, jedino se za stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem (naturalizacijom), po navedenim pravnim osnovama, traži da podnositelju zahtjeva prethodno prestane dotadašnje strano državljanstvo. Pripadniku romske manjine, koji nema stranu putnu ispravu ili uvjerenje o državljanstvu, odmah se izdaje rješenje o primitku u hrvatsko državljanstvo ako ispunjava propisane uvjete.

Upravo potaknuta preporukama UPR-a, Hrvatska je donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu (2015.) kojim je okončan problem s pogrešno izdanim domovnicama osobama koje su od 1978. do 1991. upisane u knjigu državljana na području RH s podatkom o državljanstvu neke druge bivše jugoslavenske republike ili su upisane kao hrvatski državljani, a da im niti jedan od roditelja nije imao to državljanstvo u trenutku njihovog rođenja te imaju izdane javne isprave kojima se dokazuje hrvatsko državljanstvo. Na taj način su zaštićena stečena prava i većeg broj Roma, kojima bi u protivnom prijeto rizik apatridnosti.

Podaci o stjecanju hrvatskog državljanstva pripadnika romske manjine (2015.-17.): primitak u državljanstvo: usvojeno - 52; odbijeni zahtjevi - 34 (zbog ne ishođenje otpusta iz stranog državljanstva ili kaznene evidencije); zajamčenja za primitak u državljanstvo - 9; obustava postupka (odustanak, nepoznata adresa) ili odbačaj - 4; postupci u tijeku - 40.

5.60. Nastaviti s jačanjem programa koji su razvijeni za promicanje zapošljavanja, prava na hranu i socijalne pomoći za nacionalne manjine i ostale ranjive grupe u društvu (Venezuela);

Zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina se posebno potiče te su tijela državne uprave pri raspisivanju javnog natječaja dužna voditi brigu o njihovoj zastupljenosti i osiguranju primjene UZPNM koji pripadnicima nacionalnih manjinama jamči pravo prednosti pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima.

Pitanje socijalne skrbi regulirano je Zakonom o socijalnoj skrbi i Obiteljskim zakonom kao i drugim podzakonskim aktima, ali i nizom strateških dokumenta, kao što je Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti Republike Hrvatske (2014.-20). Strategija sadrži jasnu sliku stanja siromaštva i socijalne isključenosti, kao i uzroka koji su doveli do toga stanja, ali i društvenu i gospodarsku projekciju kao osnovu za djelovanje. Strategija donosi i definiciju najranjivijih skupina društva izloženih siromaštvu i socijalnoj isključenosti, te kao četiri velike skupine u riziku od siromaštva prepoznaje djecu i mlade, starije osobe i umirovljenike, nezaposlene osobe i osobe s invaliditetom.

Iz Fonda europske pomoći za najpotrebitije u okviru „Operativnog programa za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć za razdoblje 2014.-2020. rješavanje materijalne deprivacije, nedostatak hrane“ (MD1 – vrijednosti 11.136.759 eura) predviđena su sredstva kroz dva poziva. Cilj poziva „Osiguravanje školske prehrane za djecu u riziku od siromaštva“ šk. godina 2016/17 i 2017/18 je ublažavanje najgorih oblika dječjeg siromaštva pružanjem nefinancijske pomoći djeci u siromaštvu ili u riziku od siromaštva i to u vidu podjele obroka u školama (u 2016. podjelom školskog obroka osigurana je redovita prehrana za 13 621 djece u 330 škola). Krajem 2017. i tijekom 2018. ugovoreno je 35 novih projekata, kojim je redovita prehrana putem školskog obroka osigurana za 27 736 djece u 467 osnovnih škola. Cilj drugog poziva „Ublažavanje siromaštva pružanjem pomoći najpotrebitijim osobama podjelom hrane i/ili osnovne materijalne pomoći – faza I i II“ je doprinijeti ublažavanju najgorih oblika siromaštva pružanjem nefinancijske pomoći najpotrebitijim (hrane i /ili osnovne materijalne pomoći) i popratnih mjera koje će doprinijeti njihovom boljem socijalnom uključivanju. U okviru prve faze poziva 13 humanitarnih organizacija je pružilo pomoć u hrani na cijelom području Hrvatske za 194 780 najpotrebitijih.

5.115. Nastaviti s učinkovitom provedbom akcijskog plana o zapošljavanju pripadnika manjinskih skupina kako bi postigli postavljeni ciljevi (Kina)

Zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u državnoj upravi uređeno je člankom 22. UZPNM koji osigurava zastupljenost u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima te u tijelima uprave jedinica samouprave, na način da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo prednosti pri zapošljavanju, pod istim uvjetima. Kako je i dalje na snazi Odluka o zabrani novog zapošljavanja državnih službenika i namještenika u tijelima državne uprave te stručnim službama i uredima Vlade (2016.) to se odražava i na zapošljavanje nacionalnih manjina.

5.116. Nastaviti s naporima za dostizanje praga od 5,5 postotka udjela manjina u ukupnom broju zaposlenih u skladu s "Akcijskim planom za zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u TDU 2011/14", posebice u onim područjima u kojima su manjine značajno prisutne (Mađarska);

Hrvatska će nastaviti s predmetnim naporima unatoč preprekama iz preporuke 5.115. Također, Vlada je u kolovozu 2017. donijela Operativne programe za nacionalne manjine od 2017.-2020. godine, kojima je predviđena uspostava mehanizma praćenja ostvarivanja prava prednosti i zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina u državnim i javnim službama te na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, s ciljem dosljedne provedbe članka 22.UZPNM. Slijedom navedenog, u izradi je metodologija praćenja ostvarivanja prava prednosti pri zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina u državnoj službi i u tijelima uprave jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Izbjeglice, povratnici

5.162. Usvojiti mjere koje jamče pristup pravima za sve osobe koji se vraćaju u zemlju bez obzira na prestanak statusa izbjeglica (Argentina);

Korisnici ostvaruju prava iz upravnih područja obnove, stambenog zbrinjavanja i statusnih prava u postupcima pred nadležnim tijelima državne uprave u županijama, odnosno upravnim tijelom Grada Zagreba (prvostupanjska tijela) te pred Središnjim državnim uredom za obnovu i stambeno zbrinjavanje (drugostupanjsko tijelo). Pravni temelj ostvarivanja prava su Zakon o obnovi, Zakon o statusu prognanika i izbjeglica i Zakon o područjima posebne državne skrbi.

5.163. Nastaviti s provedbom obveza iz Sarajevske deklaracije u odnosu na uspješnu integraciju izbjeglica, te dodatno ubrzati provedbu postojećeg nacionalnog Programa stambenog zbrinjavanja (Bosna i Hercegovina);

Hrvatska je aktivni sudionik regionalnog procesa rješavanja izbjegličkog pitanja, koji je započeo Sarajevskom deklaracijom 2005., a nastavljen zajedničkom deklaracijom, koju su potpisali ministri vanjskih poslova Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Republike Srbije u Beogradu 2011. Time je nastao višegodišnji Regionalni program stambenog zbrinjavanja (RHP) s ciljem trajnog rješavanja stambenih potreba najugroženijih kategorija prognanih i izbjeglih osoba, osiguranja trajnih stambenih rješenja bilo integracijom u zemlji izbjeglištva ili povratkom u zemlju podrijetla. Republika Hrvatska i Razvojna banka Vijeća Europe potpisale su 3. prosinca 2013. Okvirni sporazum kojim je definiran pravni okvir za korištenje financijskih sredstava iz Fonda RHP-a.

U okviru RHP-a provodi se šest potprojekata kojima će se stambeno zbrinuti ukupno 328 obitelji. Do sada su izgrađeni i osigurani smještajni kapaciteta za 262 obitelji. Provedba će se nastaviti do 2021. godine, odobrenjem tri nova projekta, kojima će se zbrinuti još 84 obitelji.

U okviru nacionalnog programa, stambeno zbrinjavanje se provodi prema različitim modelima za osiguravanje dovoljnog broja stambenih jedinica za stambeni smještaj prognanika, povratnika i izbjeglica), kroz: obnovu u ratu oštećenih i razorenih obiteljskih kuća i stanova; dodjelu novčanih potpora za sanaciju u ratu oštećenih stambenih jedinica; popravak oštećenih višestambenih zgrada, stanova i obiteljskih kuća; gradnju novih stambenih zgrada i obiteljskih kuća, te kupnju stambenih jedinica. Do sada je obnovljeno 150.768 obiteljskih kuća te 7.641 stana u višestambenim zgradama. Darovanjem građevinskog materijala obuhvaćeno je 12.239 korisnika. Postoji i 15.578 stambenih jedinica u državnom vlasništvu, namijenjenih za zbrinjavanje. Realizacija iz godišnjih planova za 2016. i 2017. je iznad plana, te se u 2018. planira zbrinuti 1.150 obitelji.

5.161. Nastaviti s naporima za ispunjavanje mjerila Akcijskog plana u vezi gradnje stambenih jedinica za povratnike⁶ (Albanija);

Akcijski plan za ubrzanu provedbu stambenog zbrinjavanja na i izvan područja posebne državne skrbi za izbjeglice – bivše nositelje stanarskih prava koji se žele vratiti i koji su većinom pripadnici srpske nacionalne manjine je u potpunosti proveden. U okviru mjerila od 2007./09. iz Akcijskog plana za ubrzanu provedbu stambenog zbrinjavanja povratnika bivših nositelja stanarskog prava na i izvan područja posebne državne skrbi (revidiran 2010.), stambeno je zbrinuto 4.915 obitelji bivših nositelja stanarskog prava na područjima koja su direktno bila obuhvaćena ratom kao i izvan tih područja. Nakon završetka njegove provedbe u 2011. nastavljeno je sa stambenim zbrinjavanjem bivših nositelja stanarskog prava.

Hrvatska aktivno sudjeluje i u regionalnom procesu za trajno rješavanje svih preostalih izbjeglica u regiji, vidi: 5.163.

5.117. Poduzeti mjere za zaštitu prava na primjeren standard života, uključujući ubrzanje povratka hrvatskih Srba njihovim kućama uz poštivanje obveza iz Regionalnog programa stambenog zbrinjavanja (Kanada);

RHP se provodi se sukladno odredbama Okvirnog sporazuma, a ciljevi se provede po planu i unutar rokova, kako za završetak cijelog programa, tako i pojedinih projekata, vidi: 5.163.

5.120. Ostvariti pravo na primjereno stanovanje osiguravanjem prava poslijeratnim povratnicima na povrat vlastitih kuća, bez obzira na njihovu etničku pripadnost te unaprjeđenjem uvjeta stanovanja u povratničkim zajednicama (Njemačka);

Za smještaj prognanih i izbjeglih osoba koristila se napuštena privatna imovina koja je vraćena vlasnicima. Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje preuzeo je obvezu povrata privatne imovine korištene u postupku privremenog preuzimanja određene imovine temeljem Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom, a sukladno nadležnosti glede raspolaganja imovinom na područjima od posebne državne skrbi.

Ured je zadužen za radnje vezano uz sudske postupke koji se vode protiv RH, te za druge neupravne predmete koji se tiču povrata privatne imovine. Od 2014. evidentirano je 67 aktivnih predmeta zauzete imovine, od kojih se u 22 predmeta radi o zauzetoj imovini, dok je u 45 predmeta riječ o imovini koju je RH dužna vratiti u posjed vlasnicima zbog naknadnog gubitka vlasništva, jer su vlasnici ishodili presude kojima su kupoprodajni ugovori oglašeni ništetnima. Od 22 predmeta zauzete imovine evidentirane 2014.-18. riješeno je 14 predmeta. Od 45 predmeta tzv. "lažne kupnje" evidentiranih u 2014., 30 je riješeno do 2018.

Ured je poduzeo sve radnje za osiguranja odgovarajućih zamjenskih stambenih jedinica za osobe koje su ostvarile pravo na stambeno zbrinjavanje te je inicirao pokretanje postupaka iseljenja protiv korisnika koji nisu ostvarivali pravo na stambeno zbrinjavanje, a odbili su se iseliti iz tuđe privatne imovine. Također, Ured će osigurati odgovarajuće stambene jedinice za preseljenje 9 korisnika - 2 korisnika zauzete imovine, 7 korisnika "lažne kupnje", koji ostvaruju pravo na stambeno zbrinjavanje. U ostalim predmetima se vode postupci iseljenja,

⁶ Vjerojatno se misli na bivši Akcijski plan za ubrzanu provedbu Programa stambenog zbrinjavanja.

ili još nisu riješeni vlasničko-pravni odnosi. U odnosu na prazne nekretnine, vlasnici su ovlaštenici ući u posjed svoje imovine, osobito ako je dostavljena obavijest vlasniku o tome kako ne postoji volja za držanjem nekretnine u posjedu. Vlasnik je dužan preuzeti odgovornost za imovinu i pokazati interes za vršenjem prava u opsegu ovlaštenja koje mu pravo vlasništva omogućava.

5.164. Dati više prvenstva povratničkim zajednicama za razvojne gospodarske inicijative kojima se povratnicima daje lakši pristup sustavima socijalne skrbi i poduzeti učinkovite mjere za priznavanje godine rada i prava na mirovinu (Bosna i Hercegovina);

U srpnju 2018. Vlada je uputila u parlamentarnu proceduru Zakon o potpomognutim područjima kojim će se u okviru politike regionalnog razvoja upravljati razvojem potpomognutih područja. Cilj je pridonijeti gospodarskom razvoju u skladu s posebnostima i načelima Zakona kojim se uređuje regionalni razvoj te postići povoljnije uvjete za razvojne gospodarske inicijative.

Tijekom 2017.-18. u regionalni je razvoj uloženo ukupno 833,5 milijuna kn, a novim zakonima je u Fondu za regionalni razvoj za 2019. osigurano je dodatnih 434 milijuna kn čime će se u tri godine uložiti 6 puta više nego u razdoblju 2012.-15.

Vežano uz problem tzv. „dospjelih a neisplaćenih mirovina“ doneseni su potrebni pravorijeci (Ustavni sud RH; Međunarodna organizacija rada, Europski sud za ljudska prava) o tome da Republici Hrvatskoj ne predleži obveza na isplatu istih za osobe izbjegle s okupiranih područja Republike Hrvatske na teritorij Republike Srbije za vrijeme Domovinskog rata. Osnovni prigovor je da su mirovine individualno, a ne kolektivno pravo. No, nezavisno od pravorijeka, svi koji se smatraju oštećenikom (uključujući i državljane Bosne i Hercegovine) mogu u osobnom svojstvu pokrenuti spor pred nadležnim tijelom RH.

5.167. Nastaviti s trenutnim naporima, na nacionalnoj razini i kroz bilateralni dijalog sa Srbijom, za povratak izbjeglica i raseljenih hrvatskih državljana srpskog podrijetla njihovim domovima i za povrat svih njihovih prava, posebice na njihovu imovinu, mirovinska i socijalna prava, te na taj način osigurati sveobuhvatno rješenje problema koji se tiče hrvatskih državljana srpskog podrijetla i srpskih državljana hrvatskog podrijetla (Španjolska);

Dijalog sa Srbijom vežan uz povratak izbjeglica i raseljenih hrvatskih državljana srpskog podrijetla njihovim domovima i za povrat njihovih prava, uspostavljen je u okviru RHP-a, vidi: 5.163. Predstavnici obiju zemalja, kao i međunarodna zajednica ulažu napore da se dijalog održi.

Za povrat imovine, vidi: 5.120.

Za mirovinska i socijalna prava, vidi: 5.164.

Migranti i tražitelji azila

5.158. Nastaviti s provedbom državne politike useljavanja, stalno prilagođujući i unaprjeđujući politike i mjere sukladno promijenjenim okolnostima u zaštiti prava migranata (Kina);

Hrvatska prati okolnosti oko zaštite prava migranata te je izmjenama i dopunama Zakona o strancima 2017. izvršeno dodatno usklađivanje s Direktivom o povratku 2008/115/EZ, dok su posljednje izmjene Zakona donesene u svibnju 2018.

Od 1. lipnja 2017., Ministarstvo unutarnjih poslova provodi promatranje prisilnih udaljenja na temelju Zakon o strancima usklađenog s direktivom o povratku, a sukladno sporazumu o suradnji s Hrvatskim pravnom centrom. Sporazum vrijedi do kraja 2018. te će se početkom 2019. raspisati novi javni natječaj za odabir kandidata za promatranje prisilnih udaljenja.

Pravilnik o besplatnoj pravnoj pomoći u postupku povratka objavljen je 27. lipnja 2018., a primjenjuje se od 1. siječnja 2019. jer je sastavljanje popisa pružatelja pravne pomoći bio uvjet za početak primjene Pravilnika. Pravilnik propisuje obvezu provedbe javnog poziva za prijavu kandidata zainteresiranih za pružanje pravne pomoći, a koji se objavljuje prema sjedištima upravnih sudova.

Također, s ciljem osvještavanja javnosti o pravima migranata i o njihovoj zaštiti, dopunjen je Vodič za integraciju stranaca u hrvatsko društvo koji sadrži pregled prava za različite kategorije stranaca, uključujući i tražitelje azila. Preveden je i objavljen na šest jezika (engleski, francuski, ukrajinski, arapski, farsi i urdu).

5.160. Daljnje osvještivati hrvatsku javnost za pitanje azila, kako bi se olakšala integracija tražitelja azila (Švedska);

U Prihvatilištu za tražitelje azila provodi se integracija tražitelja azila i stranaca kojima je odobrena međunarodna zaštita, a još nemaju trajni smještaj izvan Prihvatilišta. Integracija uključuje upoznavanje kulturoloških i higijenskih navika; uključivanje djece u školu; tečajeve hrvatskog jezika koji vode OCD; izlete po nacionalnim parkovima i drugim znamenitostima u suradnji s OCD; uključivanje u sportske, likovne i glazbene aktivnosti; povezivanje s vjerskim zajednicama. Uspostavljena je dobra suradnja Prihvatilišta s Islamskim centrom u Zagrebu.

Lokalna zajednica nužna je za razvijanje integracijske prakse, primjerice u osnovnim školama u Zagrebu djeca tražitelja azila i stranaca kojima je odobrena međunarodna zaštita, dobro su prihvaćena od učitelja i učenika.

Daje se primjer osnovne škole Gustav Krklec u šk. g. 2017./18., koju pohađa 19 djece tražitelja azila i 2 azilanta koji su u razrednim odjelima integrirani uz pripremnu nastavu hrvatskog jezika (model djelomične integracije). Kroz program „Integracija djece tražitelja azila u hrvatski odgojno-obrazovni sustav“ provodi se edukacija učenika o humanosti, toleranciji, različitosti i socijalnoj pravdi, te o kulturi i običajima vršnjaka u izbjeglištvu. Osigurana je suradnja s brojnim institucijama te vladinim i nevladinim sektorom. Trenutno se održava međunarodna putujuća izložba dječjih crteža djeca izbjeglica koja trenutno žive u Hrvatskoj, Italiji i Grčkoj („Colours of a Journey“).

Tijekom 2017.-18. provodio se projekt „Podrška integraciji državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita“, koji je sufinanciran iz AMIF-a (373.404 eura) s ciljem osvještavanja javnosti o teškoćama integracije te jačanja kapaciteta sudionika sustava integracije i njihove koordinacije (aktivnosti: TV, radijska i Internet kampanja, istraživanje stavova građana, nacionalne konferencije, javne tribine, objava istraživanja i novog vodiča za

integraciju). Senzibilizacijski spot dosegao je 2.5 milijuna televizijskih gledatelja te posjetitelja Internet portala; radijski spot emitiran je više od 140 puta na 5 postaja s nacionalnim dosegom; provedeno je 9 javnih događanja na temu izazova integracije za predstavnike stručne i opće javnosti u 7 gradova za više od 600 sudionika; provedeno je istraživanje stavova te kapaciteta za integraciju u 30 jedinica lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava s više od 1.400 sudionika; provedene su senzibilizacijske radionice za djecu i mlade u 17 osnovnih škola u 6 gradova za više od 950 djece i mladih; izrađena je i tiskana brošura „Dječja pitanja o izbjeglištvu i kako na njih odgovoriti“.

Također je donesena i odluku o dodjeli sredstava projekt: "Integracija azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo, obrazovanje i priprema za uključivanje u tržište rada", u okviru AMIF-a s ciljem povećanja razine znanja hrvatskog jezika, povijesti i kulture u svrhu integracije, nastavka obrazovanja i/ili osposobljavanja.

Azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom uče hrvatski jezik na tečajevima koje vode volonteri OCD.

5.35. Razmotriti preispitivanje Zakona o strancima u korist osoba s privremenim boravkom iz humanitarnih razloga (Nigerija);

Privremeni boravak iz humanitarnih razloga reguliran je Zakonom o strancima iz (2011.) i usklađen s Direktivom Vijeća 2004/81/EZ (2004.) o odobrenju boravka državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima ili im je pružena pomoć da ilegalno imigriraju, a surađuju s nadležnim tijelima. Odobrava se: žrtvi trgovanja ljudima; maloljetniku koji je napušten ili je žrtva organiziranog kriminala ili je ostao bez roditeljske zaštite, skrbništva ili pratnje; državljaninu treće zemlje koji je do podnošenja zahtjeva najmanje 10 godina bio u statusu izbjeglice ili je obuhvaćen programom obnove, povratka ili stambenog zbrinjavanja izbjeglica iz RH; i iz ozbiljnih opravdanih razloga humanitarne prirode.

Ove osobe pod povoljnijim uvjetima reguliraju status u Hrvatskoj - ne moraju dokazati svrhu privremenog boravka, valjanost putne isprave kao ni sredstva za uzdržavanje i zdravstveno osiguranje, ali ne smiju predstavljati opasnost za javni poredak, nacionalnu sigurnost i javno zdravlje. Temeljem odobrenog privremenog boravka, mogu raditi bez dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi, te ostvarivati prihode od rada.

5.159. Preispitati postupanja vezana za azil, kako bi se povećala učinkovitost postupka odobravanja azila i osigurala zaštita djece migranata bez pratnje (Švedska);

Postupanje je utvrđeno Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti kao i Protokolom o postupanju prema djeci bez pratnje koji je usvojen 2018. Postupku međunarodne zaštite prethodi tzv. Dublinski postupak, uređen EU Dublin III Uredbom s rokovima za postupanja i ulaganja pravnih lijekova. Unatoč dva odvojena postupka, relevantno je vrijeme od izražavanja namjere za podnošenje međunarodne zaštite do trenutka odobrenja zaštite.

Za povećanja učinkovitosti postupka međunarodne zaštite provodi se obuka u okviru curriculuma EASO – European Asylum Support Office sa sjedištem na Malti, on-line ili na seminarima na Malti. Povećava se i broj zaposlenih na ovom području (Ministarstvo unutarnjih poslova je otvorio natječaj za zapošljavanje administrativnih referenata i nadzornika za unutarnje poslove).

Odmah po zatjecanju djeteta bez pratnje od strane policije, tijelo nadležno za poslove socijalne skrbi imenuje posebnog skrbnika obučenog za rad s djecom te se dijete obavještava o imenovanju (za starije od 16 godina i u braku, ne imenuje se). Sukladno zakonodavstvu skrbnik zastupa dijete bez pratnje u postupcima pred državnim i drugim tijelima. U postupku odobrenja međunarodne zaštite, dijete bez pratnje podnosi zahtjev osobno, ali uz obaveznu nazočnost posebnog skrbnika. Samo iznimno, posebni skrbnik u ime djeteta podnosi zahtjev - ako ocjeni da je to potrebno s obzirom na njegove osobne okolnosti. Njegova uloga je pravodobna priprema djeteta za saslušanje te informiranje o značenju i posljedicama saslušanja. Ako dijete ne razumije hrvatski jezik osigurava se prevoditelj na kojem može komunicirati. Zahtjev djeteta bez pratnje ima prednost u rješavanju u postupku odobrenja međunarodne zaštite, pri čemu se isti provodi u najboljem interesu djeteta, poštujući njegovo mišljenje u skladu s njegovom dobi i razvojem.

Djeca bez pratnje se smještaju u primjereno okruženje kao što su domovi za odgoj djece i mladeži, Centar za pružanje usluga u zajednici Zagreb – Dugave te Prihvatilište za tražitelje u Kutini koje je predviđeno za ranjive skupine, a u Prihvatilište za tražitelje u Zagrebu iznimno i ako su stariji od 16 godina. Prije smještaja prolaze inicijalni zdravstveni pregled.

Imaju pravo na obrazovanje pod jednakim uvjetima kao i hrvatski državljani, uz prema potrebi pripremnu ili dopunsku nastavu hrvatskog jezika. Imaju pravo i na odgovarajuću zdravstvenu zaštitu ovisno o svom specifičnom stanju.

U okviru Dublinskog postupka provodi se spajanje djeteta bez pratnje s obitelji ili rođacima na području država članica EU, uzimajući u obzir njegov najbolji interes. Protokol o postupanju prema djeci bez pratnje stupio je na snagu 30. kolovoza 2018. Ciljevi Protokola su: uvođenje standardiziranog postupka (jedinstvena praksu svih nadležnih tijela), definiranje obveza svih sudionika u svim fazama zaštite, osiguranje kvalitetne zdravstvene zaštite ali i snažnija suradnja nadležnih tijela.

Ratni zločini i nestale osobe

5.26. Jačati zakonodavstvo za suzbijanje zagovaranja zločina protiv čovječnosti i osigurati obuku sudaca za njegovu primjenu kao i građanski odgoj u javnim školama (Francuska);

Kazneni zakon propisuje kazneno djelo „Zločin protiv čovječnosti“. Također, propisuje kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju te će se kaznom zatvora (do tri godine) kazniti onaj tko javno odobrava, poriče ili znatno umanjuje kazneno djelo genocida, zločina agresije, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina, usmjereno prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla ili boje kože, na način koji je prikladan potaknuti nasilje ili mržnju protiv takve skupine ili pripadnika te skupine. Propisano je i kažnjavanje počinitelja za pokušaj.

Četiri specijalizirana suda (Osijek, Rijeka, Split i Zagreb) vode predmete ratnih zločina, te stručnošću i iskustvom pridonose kvalitetnom suđenju. Također, Pravosudna akademija organizira obuku sudaca te je DORH izradio Priručnik o postupanju u predmetima ratnih zločina koji sadrži brojne elemente, od načina izvršenja djela, primjene međunarodnog kaznenog prava do recentne prakse Europskog suda za ljudska prava i nacionalnih sudova.

Građanski odgoj i obrazovanje provodi se obvezno, odnosno međupredmetno u osnovnim i srednjim školama, te kao izborni predmet u 8. razredu u 35 osnovnih škola. U srednjim školama obavezan je predmet Politika i gospodarstvo (jedna godina, dva sata tjedno) s temama ljudskih prava i demokracije. Dodatno, građanske kompetencije vrednuju se i kroz projekte u kojima učenici, istražuju i doprinose rješavanju problema u društvenim zajednicama, učeći se poduzetništvu, odgovornosti i aktivizmu. Agencija za odgoj i obrazovanje organizira smotre i natjecanja iz područja građanskog odgoja i obrazovanja.

5.95. Procesuirati sve slučajeve kršenja ljudskih prava, ratne zločine i zločine protiv čovječnosti na ne-diskriminirajući i nepristran način, i u skladu sa zahtjevima iz ICCPR (Srbija);

Kazneni progon za ratne zločine poduzima se temeljem jasnih i objektivnih kriterija, sukladno načelu legaliteta, pri čemu je nepristranost osigurana i zakonodavnim okvirom, kojim je određena specijalizacija policijskih službenika, sudova i državnih odvjetništava. Radi ujednačenog postupanja u predmetima, DORH je tužiteljima uputio smjernice o postavljanju standarda te je uvedena jedinstvena primjena standarda za progon svih ratnih zločina.

Vidi: 5.97.

5.105. Nastaviti s akcijama poduzetim u sklopu kaznenog procesuiranja ratnih zločina (Francuska);

Jedna od aktivnosti kojom se implementira ova mjera je edukacija. Tijekom 2016. za državne odvjetnike su održane radionice "Postupanje u predmetima ratnih zločina", koje su obuhvaćale edukacije o primjeni međunarodnog ratnog i humanitarnog prava kao i međunarodnog kaznenog prava te o praksi Međunarodnog kaznenog tribunala za bivšu Jugoslaviju i Europskog suda za ljudska prava. U 2017. zamjenici su sudjelovali na konferenciji Hrvatske udruge za europsko kazneno pravo "Žarišne točke kaznenopravne suradnje RH", u okviru koje je održano predavanje o neučinkovitim istragama glede prava na život, prema presudama Europskog suda za ljudska prava.

O glavnom pravnom okviru, vidi: 5.95. te 5.97.

O djelovanju DORH-a, vidi: 5.100.

5.97. Nadalje pojačati napore da se istraže i učinkovito procesuiraju ratni zločini, pojačaju kapaciteti domaćih sudova kao i mehanizama zaštite svjedoka (Češka);

Zakon o kaznenom postupku kao načelo kaznenog postupka propisuje da se kazneni postupak mora provesti bez odugovlačenja te da u postupcima u kojima je okrivljeniku privremeno oduzeta sloboda, sud i državna tijela postupaju osobito žurno. Također, propisuje se učinkovito provođenje istrage i rokova za njen završetak, mogućnost eventualnog produljenja i kontrolni mehanizam unutar državnog odvjetništva koje provodi istragu. Propisana je mogućnost kontrole suca istrage po prigovoru okrivljenika, odnosno da sudac istrage, ako utvrdi osnovanost prigovora, rješenjem odredi rok za završetak istrage. Propisuje se i rok za podizanje optužnice po upisu završetka istrage ili istraživanja u upisnik kaznenih prijava, odnosno rok za obustavu istrage i/ili odbačaj kaznene prijave kao i mogućnost produljenja tog roka i mehanizam kontrole istog. Dodatno, vidi: 5.101.

O jačanju kapaciteta sudova, govori činjenica da se suđenja za ratne zločine vode na specijaliziranim sudovima (4) te da je radi doprinosa objektivnim i kvalitetnim suđenjima preraspodjeljen broj sudaca u prvostupanjskim postupcima za ratne zločine. Dodatno, vidi: 5.98.

Mehanizam zaštite svjedoka implementiran je u skladu s međunarodnim standardima na svim specijaliziranim sudovima za ratne zločine, ali i na drugim sudovima s posebnim odjelima za podršku svjedocima. Pitanje zaštite svjedoka ojačano je uključivanjem direktiva EU u Zakon o kaznenom postupku. DORH je 2014. izdao Obvezni napatuk svim državnim odvjetnicima, koji se odnosi na pravo žrtve kaznenog djela na pristup službama za podršku žrtvama. Detaljnije o mehanizmu zaštite svjedoka, vidi: 5.98., i 5.99.

U kontekstu proširenja prava žrtava izmijenjen je Zakon o kaznenom postupku. Prije ispitivanja žrtve, tijelo koje provodi ispitivanje u suradnji s tijelima, organizacijama ili ustanovama za pomoć i podršku žrtvama kaznenih djela, provest će pojedinačnu procjenu žrtve, koja uključuje i utvrđivanje postoji li potreba za primjenom posebnih mjera zaštite u odnosu na žrtvu i koje bi se mjere zaštite trebale primijeniti (vidi: 5.31., četvrti i šesti paragraf 5.86. i drugi paragraf 5.96.).

5.98. Povećati kapacitet domaćih sudova i mehanizama zaštite svjedoka kako bi se poboljšala učinkovitost domaćih procesuiranja ratnih zločina (Austrija);

Za razumijevanje rada domaćih sudova u predmetima ratnih zločina, posebice se ističe kako je Zakonom o primjeni statuta međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava propisana nadležnost taksativno određenih sudova za vođenje kaznenih postupaka za djela iz ovog Zakona. S tim u svezi, ovaj Zakon sadrži i istovrsnu odredbu Zakona o sudovima kojim se određuje kako predsjednici sudova osiguravaju uvjete za pravilan rad sudova i raspored poslova. Uz to, Ministarstvo pravosuđa osigurava materijalne, financijske i prostorne uvjete za rad sudova te određuje i broj sudaca vodeći računa o njihovoj opterećenosti i broju predmeta, te se u tom smislu i broj mjesta sudaca popunjava uz njegovu suglasnost. Dodatno, vidi: drugi paragraf 5.97.

Zakon o kaznenom postupku propisuju pojam i postupanje s ugroženim svjedokom (kada postoji vjerojatnost da bi svjedok davanjem iskaza ili odgovorom na pojedino pitanje sebe ili blisku osobu izložio ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, tjelesnu nepovredivost, slobodu ili imovinu većeg opsega) koji može uskratiti iznošenje podataka, davanje odgovora na pojedina pitanja ili iskaza u cjelini, dok mu se ne osigura zaštita koja se sastoji od posebnog načina ispitivanja i sudjelovanja u kaznenom postupku. Ako se posebni način ispitivanja ugroženog svjedoka odnosi samo na prikrivanje podataka, ispitivanje će se provesti pod pseudonimom bez navođenja ostalih podataka. Ako se odnosi na prikrivanje izgleda, ispitivanje će se obaviti preko audio-video uređaja i svjedok će se nalaziti u odvojenoj prostoriji, a njegov lik i glas će se izmijeniti. Izvan kaznenog postupka, zaštita svjedoka i njemu bliskih osoba osigurava se sukladno Zakonu o zaštiti svjedoka koji uređuje pojam zaštićenog svjedoka, uključenog u program zaštite svjedoka. Detaljnije o mehanizmu zaštite svjedoka, vidi: 5.97., i 5.99.

5.100. Nastaviti i produbiti mjere potrebne za istraživanje i sudsko kažnjavanje osoba osumnjičenih za sudjelovanje u ratnim zločinima i zločinima protiv čovječnosti (Argentina);

Nastavlja se s regionalnom suradnjom u predmetima ratnih zločina temeljem zaključenih sporazuma između tužiteljskih ureda susjednih zemalja, dok županijska državna odvjetništva nastavljaju razmjenjivati podatke potrebne za procesuiranje. U 2016. održana je deseta regionalna konferencija o suradnji državnih odvjetnika u progonu počinitelja kaznenih djela ratnih zločina s ciljem unapređenja daljnje suradnje.

Također, DORH nastavlja sudjelovati u zajedničkom projektu Europske komisije i ICTY, te je do lipnja 2017. pretraživao kolekcije dokaza iz ICTY baze podataka te prikupljao dokumente za potrebe korištenja u domaćim predmetima ratnih zločina i neposredno komunicirao s tužiteljima, analitičarima i stručnjacima Ureda Tužiteljstva ICTY.

5.101. Uspostaviti standardiziranu provedbu pravednog i nediskrimirajućeg postupka u slučajevima ratnih zločina (Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske);

Postupak u slučajevima ratnih zločina provodi se sukladno zakonskim propisima utvrđenim standardima (vidi: 5.97). Dodatno, Sud i druga državna tijela dužni su onemogućiti svaku zlouporabu prava koja pripadaju sudionicima u postupku, stoga će sud rješenjem uskratiti pravo stranci, branitelju, oštećeniku, opunomoćeniku ili zakonskom zastupniku na radnju kojom u kaznenom postupku očigledno zloupotrebljava pravo iz zakona (također vidi: drugi paragraf 5.109.)

Kazneni zakon propisuje nezastarijevanje kaznenog progona za, između ostalih, kazneno djelo genocida (čl. 88.), zločina agresije (čl. 89.), zločina protiv čovječnosti (čl. 90.) i ratnog zločina (čl. 91.), a koja djela ne zastarijeva niti izvršenje izrečenih kazni. Ove odredbe osiguravaju okvir za pravedan i ne-diskriminirajući postupak u predmetima ratnih zločina.

Vidi: 5.97.

5.92. Poduzeti hitne korake kako bi žene žrtve nasilja u ratu imale pristup pravdi i obeštećenju, uključujući odgovarajuću psihosocijalnu i gospodarsku pomoć, kao i pristup uslugama zdravstvene zaštite (Irska);

U 2015. stupio je na snagu Zakon o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na Republiku Hrvatsku u Domovinskom ratu (5. kolovoza 1990. - 30. lipnja 1996.) te su doneseni i pravilnici o uvjetima i načinu ostvarivanja statusa i prava žrtve seksualnog nasilja u Domovinskom ratu i o načinu rada Povjerenstva za žrtve seksualnog nasilja.

Zakon definira područje na kojem se dogodilo seksualno nasilje, a to su teritorij Republike Hrvatske, ali i neprijateljski logori i zatvori smješteni u susjednim državama u koje su dovođene osobe s područja Republike Hrvatske.

Žrtva seksualnog nasilja kojoj je rješenjem u upravnom postupku utvrđen status može ostvariti razna prava: psihosocijalnu, pravnu i zdravstvenu pomoć, medicinsku rehabilitaciju, liječnički sistematski pregled, obvezno i dopunsko zdravstveno osiguranje, smještaj u ustanovu za pružanje podrške i usluga braniteljsko-stradalničkoj populaciji i novčanu naknadu. U postupku ostvarenja prava na žrtve seksualnog nasilja primjenjuje se načelo rodne jednakosti i ravnopravnosti bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi.

Zakon propisuje pravo na obeštećenje (reparaciju) žrtve u vidu ostvarivanja prava na novčanu naknadu u jednokratnom iznosu od 100.000,00 kn i povećanu novčanu naknadu od 150.000,00 kn (u slučajevima posljedica seksualnog nasilja kao što je trudnoća, pobačaj, rođenje djeteta ili maloljetna dob osobe). Uz jednokratnu novčanu naknadu, žrtve mogu ostvariti mjesečnu novčanu naknadu (izračunava se temeljem 73% proračunske osnovice – sada iznosi 2.428 kn). Propisano je i pravo nasljednika žrtve koja je preminula prije donošenja Zakona (18. lipnja 2015.), ukoliko žrtva ima pravomoćnu presudu kao dokaz da je bila žrtva seksualnog nasilja ili drugi izravan dokaz o tome da je kao žrtva bila oštećenik u sudskom postupku protiv počinitelja.

Treći Nacionalni program psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata te povratnicima iz mirovnih misija, proširuje kategoriju korisnika i na žrtve i svjedoke seksualnog nasilja tijekom Domovinskog rata te žrtve i svjedoke ratnih zločina. Uz Nacionalni centar za psihotraumu, djeluju četiri regionalna centra za psihotraumu, a na lokalnoj razini centri za psihosocijalnu pomoć. Među korisnicima Centra za psihosocijalnu pomoć, između ostalih, tijekom 2016. godine bilo je 49 žena žrtava seksualnog nasilja iz Domovinskog rata te tijekom 2017. godine 9 žena.

5.107. Poduzeti učinkovite mjere za istragu i kazneni progon ratnih zločina, uključujući silovanja i druga seksualna zlostavljanja, i osigurati da se suđenja za ratne zločine provode brzo i pravedno od strane neovisnog i nepristranog suda (Kanada);

U predmetima ratnih zločina koji se odnose na seksualna zlostavljanja cjelokupno postupanje povjerava se jednom od četiri specijalizirana državna odvjetništva radi koncentracije podataka i u cilju efikasnijeg postupanja te izbjegavanja dodatne traumatizacije žrtava.

Za napredak zakonodavnog okvira, vidi: 5.92.

DORH i nadležna državna odvjetništva nastavljaju suradnju s OCD koje se bave ovim pitanjima - 3. srpnja 2018. glavni državni odvjetnik RH održao je sastanak s predstavnicom zaklade za žrtve ratnog zločina silovanja u Domovinskom ratu kao i samim žrtvama.

Zakonom o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na Republiku Hrvatsku u Domovinskom ratu propisana je obveza prijave saznanja o počinjenom kaznenom djelu odnosno o počinjenom seksualnom nasilju, a u cilju kaznenog otkrivanja i procesuiranja počinitelja, po čemu se i postupa.

5.89. Povećati broj istraga, intenzivirati istražne radnje i poboljšati učinkovitost sudskih postupaka pred nacionalnim sudovima u slučaju zločina počinjenih tijekom rata 90-ih i ojačati napore u istraživanju sudbine svih nestalih osoba u Hrvatskoj (Švicarska);

Vezano uz intenziviranje postupanja prema zločinima počinjenih tijekom rata, napominje se kako djeluju četiri specijalizirana suda te kako se za poboljšanje učinkovitosti održavaju brojne edukacije, vidi: 5.105.

Glede nestalih osoba, Uprava za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja kao nadležno tijelo Vlade za pitanja nestalih tijekom oružanih sukoba 90-ih, u suradnji s nadležnim tijelima kontinuirano prikuplja informacije o nestalima, neovisno o podrijetlu i drugim obilježjima. Kontinuirano se unaprjeđuje Hrvatski model traženja nestalih osoba,

osobito od 2016. od kada su uvedene nove tehnologije za traženje prikrivenih grobnih mjesta (poput geološkog radara, bioloških detektora - *cadaver* pasa i bespilotnih letjelica). Nastavlja se sa zapošljavanjem novih djelatnika te s otvaranjem područnih ispostava (istočna Slavonija).

U 2017. sklopljeni su sporazumi s Bosnom i Hercegovinom (BiH) i Crnom Gorom te su razmijenjeni zahtjevi za traženje nestalih osoba i utvrđeni modaliteti suradnje. Glede suradnje s Republikom Srbijom (RS) Hrvatska je početkom 2018., inicirala unaprjeđenje pravnog okvira za suradnju s ciljem rasvjetljavanja sudbine svih nestalih osoba u Hrvatskoj.

Upravo je u tijeku izrada Zakona o osobama nestalim u Domovinskom ratu, kojim će se osnažiti: pravo obitelji na osiguranje zaštite prava obitelji da saznaju istinu o sudbini svojih nestalih članova, očuvanje dostojanstva osoba nestalih i žrtava Domovinskog rata u cjelini te daljnja predanosti države u rješavanju slučajeva nestalih osoba.

DORH je uključen u traganje za nestalima preko „Smjernica za unapređenje regionalne suradnje za procesuiranje ratnih zločina i traganja za nestalim osobama i uspostavu koordinacijskog mehanizma“, koje su 2015. nastavno na ranije sporazume potpisali glavni tužitelji (RH, RS i BiH) te rezidentni koordinator UN-a u BiH. Cilj je unapređenje suradnje pravosudnih tijela u procesuiranju ratnih zločina i traganju za nestalima. U organizaciji UNDP-a održane su brojne regionalne konzultacije, a DORH je sudjelovao na konferencijama u 2017.: "Proces ekshumacija i identifikacija osoba nestalih na teritoriju RH" i "Ekshumacije i identifikacije posmrtnih ostataka nestalih na području bivše Jugoslavije". DORH sudjeluje u radu Povjerenstva Vlade RH za zatočene i nestale i u radu Radne skupine za prikupljanje saznanja o nestalim osobama i neregistriranim grobnicama.

Dodatno, vidi: 5.90. i 5.104.

5.99. Podignuti administrativnu sposobnost sudova na zadovoljavajuću razinu, kako bi se pružila primjerena podrška i zaštita svjedocima, ubrzale istrage i kazneni progoni ratnih zločina te poduzeli potrebni koraci za iskopavanje svih poznatih masovnih grobnica i identificirali ostatci (Nizozemska);

Ulažu se naponi kako bi se sustav podrške žrtvama i svjedocima u potpunosti razvio i obuhvatio cjelokupni teritorij. Usvojena je Nacionalna strategija razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima 2016.-20. te je u izradi Akcijski plan koji planira širenje sustava podrške te nove odjele za podršku i zapošljavanja.

Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima (7 županijskih sudova): pružaju emocionalnu podršku žrtvama i svjedocima (i pratnji prilikom davanja iskaza), daju informacije o pravima žrtava i svjedoka kao i ostale praktične informacije te upućuju žrtve na nadležne službe. U predmetima ratnih zločina, žrtve i svjedoke pozvane svjedočiti poziva se telefonom kako bi se utvrdile potrebe i mogućnost pristupa sudu. Po potrebi organizira se prijevoz posredstvom Ministarstva pravosuđa, a u međugraničnim predmetima policijska pratnja i zaštita. Ostale žrtve se kontaktiraju na traženje suda ili državnog odvjetništva. Odjeli dostavljaju podatke o žrtvi nadležnim tijelima koja provode pojedinačnu procjenu žrtve te pružaju podršku županijskim i općinskim i prekršajnim sudovima. U svom radu angažiraju i volontere.

O novom institutu pojedinačne procjene žrtve, vidi: 5.31., četvrti i šesti paragraf 5.86. i drugi paragraf 5.96.

Pri Ministarstvu pravosuđa osnovana je Služba za podršku žrtvama i svjedocima sa zadaćama: razvoja i koordinacije sustava podrške, planiranja strateškog razvoja, koordinacije rada ovakvih odjela na sudovima, edukacije službenika za podršku i volontere, nadzora nad radom Nacionalnog pozivnog centra (116006), koordinacije rada Povjerenstva za praćenje i unaprjeđenje sustava podrške žrtvama i svjedocima, provođenje istraživanja.

Služba pruža direktne oblike pomoći: podršku svjedocima pozvanim putem međunarodne pravne pomoći (uključujući i svjedoke ratnih zločina), organiziranje psihosocijalne pomoći, pružanje informacija o pravima žrtava i svjedoka te psihološku pomoć putem telefona žrtvama i svjedocima. U predmetima ratnih zločina za svjedoke i druge sudionike osigurava se posredovanje pri osiguranju fizičke zaštite (po potrebi) te pomoć u pristupu nadležnom pravosudnom tijelu u Hrvatskoj kao i izvan Hrvatske (kada u slučaju zamolbe za međunarodnom pravnom pomoći, poslove ne mogu obaviti odjeli za podršku).

Služba poduzima aktivnosti za osiguranje novčane naknade žrtvama te informira žrtve o otpustu počinitelja s izdržavanja kazne (uključujući i žrtve ratnog zločina), ali i surađuje sa zatvorima, probacijskim uredima, policijskim upravama, županijskim timovima za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nad ženama te centrima za socijalnu skrb.

Ministarstvo pravosuđa odigara na sreću financira OCD koje pružaju pomoć i podršku žrtvama i svjedocima kaznenih djela i prekršaja u županijama u kojima nisu osnovani odjeli za podršku, kako bi se osigurala sveobuhvatna pomoć i podrška za žrtve i svjedoke. Služba za podršku provodi natječajnu proceduru te nadzor nad odabranim OCD.

Provedba projekta „Mreže podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela“, planira se u razdoblju 2018.-20. te uključuje 10 OCD iz 13 županija (pratnja pred sudove i nadležne institucije, dežurstvo na info pultovima u sudovima, telefonsko savjetovanje radnim danom).

Dodatno, vidi: 5.95., 5.97. i 5.100.

Pronađeno je 150 prikrivenih masovnih grobnica te ekshumirano 2.162 žrtava iz 1991.-92. kao i više od 1.300 pojedinačnih grobnica s 1.828 ekshumirana posmrtna ostatka žrtava. Sve, nadležnim tijelima Hrvatske, poznate masovne grobnice su istražene.

Također, provedena je ekshumacija 30 poznatih asanacijskih groblja u koja su sukladno Ženevskim konvencijama, nakon humane asanacije, ukopani posmrtni ostaci 1.171 osoba stradalih 1995. Provedena je ekshumacija posmrtnih ostataka, što predstavlja 95% slučaja nestalih u 1995., te je planirana ekshumacija za oko 50 osoba ukopanih na preostalim asanacijskim grobljima iz 1995.

Napredak u rješavanju slučajeva nestalih može se očekivati tek punom suradnjom Republike Srbije. Hrvatska od 1995. ističe brojne zahtjeve prema Srbiji: zahtjev za informacijama o prikrivenim masovnim i pojedinačnim grobnicama iz 1991—92. te sekundarnim grobnicama; povrat i dostavu dokumentacije iz vukovarske bolnice i Borovo Commerca te identifikacijskih protokola. Također traži pristup vojnim arhivima te pro-aktivniji pristup u istraživanju masovnih grobnica i pojedinačnih nestanka na području Hrvatske te nastavak ekshumacija registriranih grobnih mjesta kao i utvrđivanje i ekshumacije daljnjih neregistriranih grobnih mjesta.

Izazov za Hrvatsku je i 900 neidentificiranih posmrtnih ostataka koji su obrađeni klasičnim sudsko-medicinskim i DNA metodom, no nije utvrđeno podudaranje s uzorcima krvi članova obitelji te identitet. Dostojno su pohranjeni u namjenski izgrađenim grobnicama, koje služe i kao mjesta sjećanja. U 2017. provedena je detaljna analiza stanja posmrtnih ostataka, osigurani su najsuvremeniji reagensi za njihovu obradu te su prikupljeni dodatni krvni uzorci. Kontinuirano se provode informativne kampanje i tribine (letci i brošure) radi senzibiliziranja javnosti za prikupljanje dodatnih informacija o nestalim kao i za poticanje članova obitelji na davanje uzorka krvi.

Također, vidi: 5.90.

5.90. Istražiti sve neriješene slučajeve nestalih osoba i privesti odgovorne pravdi (Estonija);

Do danas riješena je većina slučajeva nestalih tijekom Domovinskog rata na području Republike Hrvatske, ekshumacijama prikrivenih masovnih i pojedinačnih grobnica. Otkriveno je 150 masovnih (nastale 1991.-92.) i više od 1.300 pojedinačnih te 30 asanacijskih grobnica (nastale 1995.), te je iz njih ekshumirano 5.162 i identificirano 4.243 žrtava. Trenutno se traga za još 1.911 osoba, većinom hrvatskih branitelja i civila nestalih i nasilno odvedenih 1991.-92. (1.131 slučaj) u agresiji Republike Srbije, Crne Gore i JNA na Republiku Hrvatsku.

Također i dalje se sustavno istražuju saznanja o grobnicama. Provedena su probna iskapanja na preko 3200 lokacija te su na preko 1500 lokacija pronađeni posmrtni ostaci žrtava oružanih sukoba na području Hrvatske 90-ih (na 53% nisu pronađeni).

Evidentan je nedostatak informacija o prikrivenim masovnim i pojedinačnim grobnicama na ranije okupiranim područjima Republike Hrvatske tijekom 90-ih kao i sekundarnim grobnicama u koje su organizirano i sustavno premješteni posmrtni ostaci. Informacijama raspolaže Republika Srbija (vojni arhive JNA; svjedoci u Srbiji). Nadalje, vidi: 5.104.

Za provođenje odgovornih pravdi, vidi: 5.97., 5.104. i 5.89.

5.104. Dati poticaj za ubrzanje regionalnog procesa za rješavanje pitanja tisuća osoba koje se još smatraju nestalima, što je vitalno za vladavinu prava kao i za pomirenje u regiji.

Hrvatska uz „Zajednički projekt identifikacija metodom analize DNA“ koji od 2004. uspješno provodi s Međunarodnom komisijom za nestale osobe - ICMP (riješeno 516 slučajeva), je u 2017. pristupila i Sporazumu s ICMP-om o uspostavi „Baze podataka aktivnih slučajeva nestalih uslijed oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji“ te je ispunila sve preuzete obveze. Web aplikacija s bazom podataka aktivnih slučajeva bit će uskoro dostupna i javnosti.

Hrvatska je 6. studenog 2018. potpisala „Okvirni plan za rješavanje pitanja nestali iz sukoba na području bivše Jugoslavije“, inicijatora ICMP, a čija je svrha intenziviranje multilateralne suradnje. Planom se operacionalizira Deklaracija o nestalim osobama i Deklaracija o ulozi države u procesu rješavanja pitanja osoba nestalih uslijed oružanog sukoba, iz 2014. te isti uživa potporu EU država članica.

Hrvatska sudjeluje i u projektu UNDP-a „Jačanje međudržavne suradnje u procesuiranju ratnih zločina i potrazi za nestalim“, kao i u projektu ICRC-a „Nova inicijativa Međunarodnog odbora Crvenog križa“ koji je usmjeren na pretragu arhiva međunarodnih organizacija, radi mogućih saznanja i pomoći u otkrivanju sudbine nestalih.

Također, Hrvatska putem Uprave za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja redovito sudjeluje na konferencijama Regionalne koordinacije udruga obitelji nestalih osoba na kojima izravno surađuje s predstavnicima obitelji svih nestalih osoba.

Vidi: 5.90. i 5.89.